

ALLAHDAN NUR ALMIŞ İNSAN

**Şəhid Əbdülhüseyn Burunsinin
yaxınlarının və döyüş yoldaşlarının
xatirələri**

Qələmə alan: Səid Akif

Bu kitab indiyə qədər müxtəlif dillərdə 220 dəfə çap olunmuşdur.

Kitabın adı:.....Allahdan nur almış insan
Müəllif:..... Səid Akif
Tərcümə edən:.....Zəhra Hüseynzadə
Çap tarixi:.....2018
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....1000

Издательство «Свет»
Типография «Махаон», 2018

ISBN 7-18-000520-4

«Artıq bir neçə ildir müharibə qəhrəmanları haqda kitablar yazılır. Mən də bu kitablara müştəriyəm, alıb oxuyuram. Bu insanların bəzisini özüm yaxından tanıyırdım; barələrində yazılanlar doğru və çox təsirlidir. Bu böyük şəxsiyyətlərin bəzisi hətta fəhləlikdən cəbhəyə getmiş adamlardır. Usta Əbdülhüseyn Burunsi inqilabdan qabaq bir bənnə idi, bəndənizlə əlaqəsi də vardı. Onun həyatını yazmışlar. Mən tövsiyə edirəm və həqiqətən, çox istəyirəm ki, onu oxuyasınız. Kitabın adı “Kuşkun yumşaq torpağı”dır, həm də gözəl yazılıb.»

Böyük Rəhbər Ayətullah Seyid Əli Xamenei
Rejissor və prodüserlərlə görüşdə çıxışından,
16.06.2006

Birinci çapın müqəddiməsi

Allahdan nur almış insana mələklər, albəttə, səcdə edərlər!

Şəhid Burunsi bir neçə gün öncədən Bədr əməliyyatında şəhid olacağını dəfələrlə demişdi. Bəzən çox əminliklə danışır, «bu əməliyyatda şəhid olmasam, müsəlmanlığıma şübhə edin» deyirdi. Hətta bəzi yoldaşlarına şəhid olacağı yeri və zamanı da söyləmişdi. Bir neçə gündən sonra elə də oldu.

Şəhid Burunsinin həyatında belə heyrətamiz məqamlar çoxdur. Bizi bu böyük insanın həyatını yazmağa vadar edən də onun müxtəlif sahələrdə belə böyük uğurlarıdır.

O, sadə bir bənnə idi. İnciləbdən öncə İslam yolunda çoxlu zəhmətlər çəkmiş, işgəncələr görmüşdür. İnciləbdən sonra isə inkişafına şərait yaranır, elə ləyaqətlə çıxış edir ki, adı dillər əzbəri olur, imperialist dairələri narahat edir, küfr öndərləri onun başına mükafat təyin edirlər.

Bir bənnanın belə müvəffəqiyyətinin səbəbi isə Haqq-Taala qarşısında qeyd-şərtsiz bəndəliyidir.

İmam Mehdinin (ə) müqəddəs vücuduna mütləq təslimçiliyi, ixlaslı və sədaqətli itaətkarlığı o həzrətin və məsum Əhli-beytin (ə) lütfünü cəlb edir və nəticədə bəlli möhtəşəmliklər ərsəyə gəlir.

Küfr və nifaq cəbhəsi anlamayıb, hələ də anlamır ki, müqəddəs İslam Respublikası quruluşu tükənməz qüdrət tərəfindən sığortalanıb, düşmənlərin bütün hiylə və planları bunun sayəsində iflasa uğrayıb.

Bu kitab rəşadətli İslam sərkərdəsi Şəhid Hacı Əbdülhüseyn Burunsinin qəhrəmanlıq dolu həyatını qələmə almaqla yanaşı, həm də bu vacib mesajı ötürür:

Dünyanın müxtəlif yerlərində həqiqi Əhli-beyt (ə) davamçıları var olduqca, dini və mənəviyyatı məhv etmək ideyası iflasa məhkum bir düşüncə olaraq qalacaqdır!

Bir gün Əhvazda ordunun 92-ci diviziyasında Şəhid Əbdülhüseyn Burunsinin şəklini gördüm. Onunla tanışlığım belə başladı. Canlı şəkil idi, sanki adamla danışırdı, üzündə mənəviyyat və əbədilik cizgiləri vardı. Əlbəttə, hər şəkil belə olmur. Şəkilin altından iri hərflərlə yazılmışdı: «İslam ordusunun qəhrəman sərkərdəsi, İmam Cavad (ə) briqadasının komandiri Şəhid Hacı Əbdülhüseyn Burunsi». Elə oradaca döyüşçü dostlarımdan biri Şəhid Burunsinin bəna olduğunu, həzrət Fatimeyi-Zəhranın (ə) şəhid olacağı yeri və zamanı ona bildirdiyini söylədi. Şəhid Burunsinin məsum Əhli-beyt (ə) yanındakı məqamını, məsumlara sonsuz sevgi və hörmətini biləndən sonra məndə onun həyatını qələmə almağa maraq yarandı. Allahın köməyi ilə əvvəlcə «Alov içində rəqs» romanını, sonra isə «Kuşkun yumşaq torpağı» (Allahdan nur almış insana) kitabını qələmə aldım və beləliklə, müqəddəs müdafiə dövrünün sirlərini araşdırmağa başladım.

Səid Akif

Həyatı

1942-ci ildə Heydəriyyə türbəsi rayonunun Gülbu kəndində dünyaya göz açdı. Qəşəng adı sanki «Mən sizin Rəbbiniz deyiləmmi?!» sualına səmimi və sədaqətli cavabından irəli gəlirdi: Əbdülhüseyn.

Küfr və tağuta qarşı mübarizə həvəsi elə uşaqlığından canına həpür. Dördüncü sinifdə oxuyarkən şah tərəfdarı olan müəllimin əməllərindən və məktəbin qeyri-münasib şəraitindən bezib təhsili buraxır. 1962-ci ildə hərbi xidmətə çağırılır, dini inanclara əməl etdiyinə görə elə əvvəldən tağut rejiminin zabitləri tərəfindən təhqir və təzyiqlərə məruz qalır.

1968-ci il onun evlənmə tarixidir. O, bu mühüm işdən ötrü dindar və ruhani bir ailəni seçir və bu, onun ölkəyə hakim olan tağut sisteminə qarşı yorulmaz mübarizəsi üçün yeni başlanğıc olur. Həmin il Pəhləvi rejiminin torpaq islahatları kimi bəzi siyasətlərinə etirazları pik həddə çatır, ailəsi ilə birgə müqəddəs Məşhəd şəhərinə köçür. Bu şəhərdə onun həyatının yeni dönəmi başlayır.

Bir müddətdən sonra müqəddəs məqsədlə ağır bənnalıq işinə başlayır, eyni zamanda hövzə dərslərini də oxuyur. Sonralar tağut əleyhinə mübarizə güclənir, dəfələrlə həbs edilir, SAVAK tərəfindən vəhşicəsinə işgəncələrə məruz qalır, sonra möhtəşəm İslam inqilabı qələbə çalır və o, Sepaha – İslam İnqilabının Keşikçilər Korpusuna qoşulmaqla dini təhsildən qalır.

Məcburi müharibənin başladığı ilk günlərdə cəbhəyə yollanır. Bu dövr onun həyatında başqa bir qızıl dönəmə çevrilir.

Göstərdiyi xidmət və qəhrəmanlıqlara görə ona müxtəlif vəzifələr verilir. Xeybər əməliyyatından öncə İmam Cavad (ə) briqadasının komandiri təyin olunur və bu onun sonuncu vəzifəsi olur.

Bədr əməliyyatında böyük fədakarlıqdan sonra şəhadət şərbətini içir.

Bu qəhrəman komandirin şəhadət tarixi 14 yanvar 1985-ci ildir. Özünün də arzuladığı kimi, pak cənazəsi itkin düşür və 29.04.1985 tarixində müqəddəs Məşhəd şəhərində simvolik olaraq dəfn edilir.

Ən yaxşı dəlil

Şəhidin anası

Bizim kəndimizdə yalnız bir məktəb vardı, o da ibtidai məktəb idi. O zaman Əbdülhüseyn dördüncü sinifdə oxuyurdu. Həm də işləməsinə baxmayaraq, qiymətləri həmişə yaxşı idi. Bir gün məktəbdən evə qayıdan kimi dedi: «İcazə verin sabahdan məktəbə getməyim».

Atası ilə mən bir-birimizin üzünə baxdıq. O, hətta bir dəfə də belə bir istəkdə olmamışdı. Atası dedi: «Axı sən məktəbi sevirdin, nə üçün getmək istəmirsən?»

Nəsə demək istədi, amma boğazını qəhər tutdu. Sonra kövrək halda dedi: «Ata, sabahdan sənin üçün əkinçilik edərim, yer suvararam, nə desən, edərim, amma daha məktəbə getməyəcəyəm».

Bunu deyib ağlamağa başladı. Bildik ki, nəsə bir hadisə baş verib, amma nə qədər israr etdiksə, heç nə demədi.

Ertəsi gün gördük ki, həqiqətən də məktəbə getmək istəmir. Atası razılaşmayaraq deyirdi ki, ya məktəbə getməlisən, ya da nə baş verdiyini deməlisən.

Sonda razılışmış dedi: «Axı deməyə utanıram».

Dedim ki, ana qurban, mənə de.

Başını aşağı salıb lal-dinməz durmuşdu. Əlini tutub başqa bir otağa apardım, bir qədər əzizlədim. Ağlaya-ağlaya dedi: «Ana, o məktəb artıq murdarlanıb».

Təəccüblə soruşdum: «Nə üçün, oğlum?»

Qəzəblə müəlliminin adını çəkib dedi: «Dünən o köpək oğlunu bir qızla gördüm...»

Utandığından sözünü bitirə bilmədi, daha da ucadan ağlayıb dedi: «O məktəb murdarlanıb, mən daha getməyəcəyəm».

Həmin ibtidai məktəbdə yalnız bir müəllim vardı. Onun şah tərəfdarı olduğunu bilirdik, amma bu işlərindən xəbərimiz yox idi.

Məsələni atasına danışdım. Əbdülhüseyn bizə bir dəfə də yalan söyləməmişdi. Bu səbəbdən atası dedi: «İndi ki belədir, heç özüm də onun məktəbə getməsini istəmirəm».

Kəndimizdə dini mədrəsə də vardı. Ertəsi gündən onu həmin mədrəsəyə Quran öyrənməyə göndərdik.

Bu hadisə təxminən 1954-cü ilə aiddir.

Cənab polkovnikin villası

Seyid Kazim Hüseyini

Mənə əsgərlik dövründən bir xatirə danışmışdı. O, deyirdi: «Hərbi xidmətə başlayanda bizi Bircənd şəhərində yerləşən bir hərbi hissəyə apardılar. Təlim müddəti başa çatdı və hərbi hissələrə bölünmə haqda söhbətlər başladı. Bir gün bütün əsgərləri sıraya düzdülər.

Hələ bölgüyə başlamamış hərbi hissə komandiri uşaqların önündə ağır-ağır gəzməyə başladı. Bir-bir əsgərlərin üzünə baxırdı. Cərgələrin arasında birdən dayanıb gözünü bir əsgərin üzünə dikdi. Onu başdan-ayağa süzüb amiranə tərzdə dedi: «Bayıra!»

Daha iki-üç nəfəri də bu şəkildə seçdi. Mənim boyum uca idi, uşaqların dili ilə desəm, ucaboy-enlikürək idim, lakin kəndli və məzlum üzüm vardı.

Qarnizonun komandiri hələ uşaqların arasında gəzirdi. Mənə yaxınlaşanda birdən dayandı. Soyuqqanlı olmağa çalışdım. Üzümə diqqətlə baxdı, sonra da başdan-ayağa süzüb dedi: «Sən də bayıra!»

Arxadan bir nəfər yavaşca dedi: «Xoş halına!»

Sıradan çıxana qədər buna bənzər iki-üç cümlə də eşitdim:

– Naz-nemətin içinə düşdün!

– Xidmətin sonuna qədər kef edəcəksən!

Sıradan bayırda bir zabit adımlı yazıb məni də o birilərin yanına göndərdi. Öz-özümə düşünürdüm: Görəsən, mənə hansı naz-neməti verəcəklər ki, şəhər uşaqları bu qədər həsrətini çəkirlər?!

Çoxları mənə həsrətlə baxırdılar. Nəhayət, o qədər əsgərin arasından dörd-beş nəfəri seçdilər. Bir gizir bizi kazarmaya aparıb dedi: «Cəld əşyalarınızı götürüb bayıra çıxın, gecikməyin».

Marağım daha da artdı. O birilərlə də yoldaş olmadığım üçün soruşa bilmədim. Əşyalarımı çantama yığıb bayıra çıxdım. Bir SUV avtomobili bizi gözləyirdi. Çantaları arxasına qoyub özüm də yuxarı qalxdım.

Həmin gizirlə şəhərə getdik. Bir neçə dəqiqədən sonra maşın böyük bir villanın önündə dayandı. Gizir maşından endi, üzünü mənə tutub dedi: «En aşağı!»

Özü gedib qapının zəngini basdı. Çantamı götürüb aşağı hoppandım. Mənə dedi: «Bundan sonra bu ev sahibinin ixtiyarındasan, nə desələr, qeyd-şərtsiz əməl edirsən».

Mat-məəttəl ona baxdım. Bir söz demək istəyirdim ki, qapı açıldı. Qapıda sadə görkəmli yaşlı bir qadın göründü. Rəngi qaçmış güllü çadrasını düzəltdi. Gizir onu danışmağa qoymadı, mənə işarə ilə dedi: «Bu əsgəri xanımın yanına aparın».

Xanım sözünü eşidib çox təəccübləndim. Gizir getmək istəyəndə dedim: «Mənim silahım yoxdur. Mən keşik çəkməliyəm? Nə etməliyəm?»

İstehza ilə gülüb dedi: «Nə silah?! Bu gündən bu geyimi də çıxarıb mülki paltar geyinəcəksən».

Təlim zamanı gözümüzün odunu almışdılar. Bizə öyrətmişdilər ki, komandirin «öl» desə, mütləq ölməlisən. Buna görə də, əmrinə tabe olub içəri girdim. Hələ də düşünürdüm ki, mən bir xanımın evində nə edəcəyəm? Həyətin o başında yaraşlıq bir saray göz oxşayırdı. Geniş həyətin, rəngli güllərin, hündür ağacların da öz gözəlliyi vardı. Qadın dedi: «Arxamca gəl».

Əlimdə çanta arxasınca yola düşdüm. Binaya girdik. Qadın pilləkənin qarşısında dayanıb ikinci mərtəbədəki bir otağı göstərdi.

- Xanım oradadır.

Etiraz etdim.

- Burada mənim işim nə olacaq? Bir xanımın yanına getmək hərbi xidmətdir?!

Qadın qorxub yalvarmağa başladı.

- Yavaş ol, oğlum.

Həcəyanla yuxarı baxdı.

- Qalx yuxarı, nə etməli olduğunu xanım sənə deyəcək, çox da kobud deyil.

Yenə soruşdum: «Axı mənim işim nə olacaq?»

Cavab verməyə qorxdı. İşimin nədən ibarət olduğunu bilməkdən ötrü pillələrlə qalxdım. Otağın qapısı tam açıq

idi, döyə də bilmirdim. Yerdəki qiymətli xalçalara baxıb çəkmələrimi çıxardım. Ehtiyatla bir-iki addım irəliləyib dedim: «Ya Allah!»

Səs gəlmədi. Yenidən dedim: «Ya Allah! Ya Allah!»

Gənc bir xanımın səsi gəldi: «Başına dəysin! «Ya Allah» demək də nədir?! Gəl içəri».

İkiürək idim. Öz-özümə dedim: «İlahi, Sənə təvəkkül!»

İçəri girib xanımı görəndə kimi birdən gözlərimə qaranlıq çökdü, az qaldı yerə yıxılıım. Səncə nə gördüm?! Hicabsız, mini yubkalı və ürəkbulandırıcı qəliz makiyajlı bir qadın divanın üstündə oturub ayaqlarını bir-birinin üstünə aşırırdı. Bütün bədənimi tər basdı.

Bir neçə saniyə yerimdə donub qaldım. Deyəsən, qadın da vəziyyətimi anlamışdı, çünki heç nə demədi. Özümə gələndə otaqdan necə çıxdığımı bilmədim. Çəkmələrimi geyindim, bağlarını bağlamadan çantamı götürdüm. Hicabsız qadın hirsə qışqırdı: «Hey, kərtənkələ, hara gedirsən? Qayıt!»

Sözlərinə əhəmiyyət verməyib pillələri iki-iki aşağı endim. Çadralı qadının rəngi qaçmışdı. Ona da əhəmiyyət verməyib həyəətə çıxdım. Həcəyanla arxamca qaçdı.

- Xanım səni çağırır.

- Canı çıxana qədər çağırırsın.

- Getməsən, səni öldürərlər.

- Lap yaxşı.

Mən gedirdim, zavallı qadın da arxamca qaçırdı. Qapının ağzında yadıma düşdü ki, hərbi hissənin ünvanını bilmirəm. Birdən dayandım. Qadın da dayandı. Ondan soruşdum: «04 sayılı hərbi hissə hansı tərəfdədir?»

Heyrətləndi.

- Niyə soruşursan?

- Bu cəhənnəmdən qaçmaq istəyirəm.

– Gəncliyinə yazığın gəlsin, oğul, bu nə işdir?!
– Burada sənə yaxşı pul, yaxşı yemək – hər şeyin ən yaxşısını verəcəklər, kef edəcəksən.

Hirsləndim.

– Yox, nənə, 70 il də qalsa, belə kef istəmirəm.

Qadının məni qaytarmaq istədiyini görüb daha ünvanı soruşmadım və həyətdən çıxdım. Küçə boş idi, bir quş da uçmurdu. Arabir sürətlə bir maşın keçirdi.

Həmin gün birtəhər hərbi hissəni tapdım. Başıma gələnlər qanıma daha da coşdurmuşdu. Ora bir polkovnikin evi idi və mən orada kölə olacaqdım; şah rejiminin qeyrətsiz polkovnikinin arvadının xüsusi xidmətçisi.

İki-üç gün məni ora qaytarmağa çalışdılar, amma razılaşmadım. Axırda həmin polkovnik əsəbiləşib dedi: «Bu köpək oğlunu cəzalandırın, anlasın ki, ordu nənəsinin evi deyil və orada ürəyi istəyən hər qələti eləyə bilməz!»

Cəzalandırmaq üçün günboyu səkkiz nəfərin gördüyü işləri təkbaşına mənə tapşırdılar. Bir həftə dayanmadan səhərdən axşama qədər işlədim. Səkkizinci gün səhər çağı bir mayor başımın üstünü aldı. İstehzalılı gülüslə dedi: «Hə, kənd uşağı, ağıllandın, yoxsa yox?»

Cavab vermədim, qürurla gözlərinin içinə baxdım.

– O naz-nemətin qədrini indi anlayırsan, eləmi?

Gözümü qırpmadan ona baxırdım.

– Deyəsən, indi oraya qayıtmaq istəyirsən, düzdür?

Köynəyimin qolu ilə alnımın tərini sildim. O anda həqiqətən, Allah mənə kömək etdi. Özümü itirmədim və arxayın halda dedim: «Bu bir şey deyil, cənab mayor, xidmətimin sonuna qədər bundan da ağır işləri görərəm, amma daha o evə ayaq basmaram».

Əsəbiləşib dedi: «Son qərarındır?»

Dedim: »Məni öldürsəniz də oraya getməyəcəyəm».

Məni iyirmi gün cəzaladırdılar, inancımın və yolumdan dönmədiyimi gördükdə isə başqa bir hərbi hissəyə göndərdilər».

Burunsinin nakam Fatiməsi və bir gecənin sirri

Məsumə Səbukxiz (həyat yoldaşı)

1968-ci il idi. İzdivacımızın ilk günləri, özünəməxsus şirin çağlar idi. Müştərək həyatımızdan zaman ötdükdə onun əxlaq və xarakterləri ilə tanışlığım artırdı. Onun nə üçün mənimlə ailə qurduğunu yavaş-yavaş anlıyurdım: atam ruhani idi və o da dindar bir ailə axtarırmış.

O zaman kənddə əkinçilik edirdi. Özünün heç bir metr torpağı da yox idi, başqaları üçün işləyirdi. Zəhmətlə qazandığına çox razı idi.

Onda həzrət İmam Xomeyninin şəriət risaləsi vardı. Bu risalə mənim gördüklərimdən fərqli idi, üzərində imamın şəkli vardı. Tutsaydılar, onu ağır cəza gözləyirdi.

Atamda imamın bir neçə kitabı vardı, onları ancaq etibarlı adamlara oxumağa verirdi. İnciləbi yönümdə digər işlər də görürdü. Sanki bunları Allah Əbdülhüseyn üçün hazırlamışdı. Gecələr evə gələndə atam ona risalə oxuyur, imamın digər kitablarından danışır. Bir dərs kimi idi. Bu, onun birgünlük işinin yorğunluğunu çıxarırdı. Necə həvəslə dinlədiyi baxışından bilinirdi.

Çox tez bir zamanda mübarizəyə qoşuldu. Çox qorxmaz idi, bu işlərdən ötrü heç nədən çəkinmirdi. Bir dəfə kəndimizə bir ruhani gəlmişdi, məsciddə şah rejimi əleyhinə söhbət edirdi. Gecə Əbdülhüseyn onu evimizə gətirdi. Sonralar belə işləri çoxaldı.

Məncə, əsas mübarizəsi torpaq bölgüsü zamanı başladı.

Onda uşağımız olmuşdu, adını Həsən qoymuşdu. Bəziləri torpaq bölgüsünə çox sevinirdilər. O isə əvvəldən narahat idi, üzü gülmürdü. Mən heç nə başa düşmürdüm, öz-özümə deyirdim ki, kəndlilərə torpaq verdiklərinə görə narahat olarlarımı?!

Diğərlərinin sevindiyini görəndə marağım daha da artdı. Bir dəfə ona dedim: «Nə üçün bəziləri sevinirlər, sənə narahatsan?»

Üzünü turşutdu. Açıq cavab vermədi, yalnız bunu dedi: «Hər şeyi korlayacaqlar. Hər şeyi murdarlamaq istəyirlər».

Nəhayət, torpaq bölgüsü söhbətləri bitdi. Bir gün bir neçə dövlət məmuru kəndimizə gəlib bütün əhalini məscidə topladı. Bir-bir evləri gəzib kişiləri çağırırdılar. Zorla aparmırdılar, məscidə dəvət edirdilər. Həmin əsnada birdən Əbdülhüseyn peyda oldu. Həyəcanlı idi. Anbara getdi, mən də ardınca. Gizlənmək istədiyini görüb təəccübləndim. Bir yerdə daldalanıb dedi ki, gəlsələr, deyin evdə yoxam.

- Deyim ki, yoxsan?!

- Hə, de ki, yoxam. Harada olduğumu soruşsalar, de ki, bilmirəm.

Bir neçə gün idi hirsli idim, orada isə daha özümdən çıxdım.

- Axı bu nə deməkdir?! Hamı torpaq almaq, əkib-becərmək istəyir, sənə gizlənirsən?

Cavab vermədi. Qaranlıqda üzünü də görmürdüm, ancaq narahat olduğunu bilirdim. Bayıra çıxdım. Bir qədər sonra qapı döyüldü. Onu axtarırdılar. Dedim ki, evdə yoxdur. Getdilər.

Bir neçə dəqiqədən sonra kəndin böyükləri gəldilər, onları da yola saldım. Həmin gün bizi rahat buraxmadılar. Üç-dörd dəfə də məsciddən gəldilər, dedim ki, evdə deyil.

Harada olduğunu soruşur, mən də bilmədiyimi söyləyirdim.

İşləri bitənə qədər Əbdülhüseyn kənddə görünmədi. Nəhayət, bütün torpaqları böldülər. Yaxşı yadımdadır, hətta atası və qardaşı da gəldi, kəndin böyükləri də gəlib dedilər ki, sənin adına torpaq ayrılıb, get al. Deyirdi ki, istəmirəm. Deyirdilər ki, almasan, ömür boyu başqalarına çalışacaqsan. Deyirdi ki, heç bir eybi yoxdur. Nə qədər dəlil-sübut gətirirdilərsə, razılaşmırdı. Hətta onları da torpaq almamağa çağırırdı. Deyirdilər ki, bizimlə nə işin var, sən özünə cavabdehsən.

Əbdülhüseynin yanına gələn sonuncu adam ona verilən torpağın əsl sahibi idi. Ona dedi: «Əbdülhüseyn, get torpağı al. İndi ki onu zorla məndən alıblar, mən sənə vermələrinə razıyam. Ananın südü kimi halaldır».

Əbdülhüseyn dedi: «Sən bilirsən ki, həmin su və torpaqların bir hissəsi bir neçə yetim uşağın olub. Bunlar hamısını bir-birinə qarışdırıblar. Sən razı olsan da, yetimin haqqına toxunmaq olmaz».

Torpağı nə üçün qəbul etmədiyini yavaş-yavaş anlayırdım. Nəhayət, bir gün hamıya son sözünü dedi: «Bir şeyi ki, tağut rejimi verir, ondan murdarı ola bilməz. Mən belə bir şey istəmirəm. Onlar zərrə qədər də bizim xeyrimizi düşünmürlər».

Təkliddə əsəbiləşib deyirdi: «Allah ona (məqsədi şah idi) lənət eləsin! O, bu işləri ilə xalqın başına nə oyunlar açır!»

İş-ışdən keçəndən sonra çoxları torpaq «sahibi» olmuşdular. Əbdülhüseyn isə yenə qollarını çırmayıb başqaları üçün əkinçilik edirdi.

İlk övladım Həsən yeddiaylıq idi. Kənd əhalisi ilk buğda məhsulunu götürəndə bizə dedi: «Bu gündən etibarən çox ehtiyatlı olmalısan».

– Nə üçün?

– Əvvəla, özün atamgildə bir şey yemə. İkincisi də özündən çox Həsəndən muğayat ol ki, ona bir tikə çörək də verməsinlər.

Təəccüblə soruşdum ki, məgər bu, mümkündür?! Həsəni göstərib dedim ki, hər halda, uşaqlarıdır.

– Yox, mən əsla razı deyiləm, sən də diqqətli ol.

Səsi qətiyyətli və qərarlı idi. Elə onda atasıgilə son sözünü deməyə getdi. Mənə dediklərini onlara da dedi. Ondan sonra özü də atasıgildə heç nə yemədi.

Yavaş-yavaş payız gəldi. Bir dəfə hazırlıq görüb Məşhədə ziyarətə getdi. Öncəki ziyarətlərdən fərqli olaraq, bu səfəri çox uzun çəkdi.

On-on beş gün ötdü. Çox narahat idim. Nəhayət, ondan bir məktub alıb rahat nəfəs aldım. Zərfin arxasına atamın adını yazmışdı. Atam məktubu oxuduqca üzü gülürdü. Sona qədər oxudu, sonra başını qaldırıb mənə baxdı və dedi: «Yazır ki, mən daha kəndə qayıtmayacağam. İstəyirsinizsə, qızınızı Məşhədə göndərin, istəmirsinizsə, evimdə nə varsa, hamısı sizin olsun. Nəyi istəyirsiniz satın, yalnız uşağımı şəhərə göndərin».

Məktubu bağladı. Əbdülhüseynin ünvanını bir də oxuyub dedi: «Bu vəziyyətlə kənddə yaşamaq həqiqətən, çətinidir». Mənə baxıb sözünə davam etdi: «Yaxşı olar ki, siz bacardıqca tez şəhərə gedəsiniz, biz də hazırlaşıb, inşallah, sizin arxanızca gələrik. Bu kənd daha bizim kimilər üçün deyil».

Həmin gündən hazırlığa başladıq. Bəzi əşyalarımızı satdıq, bəzilərini də borclarımızın əvəzinə verdik. Qalan

bir qədər əşyanı topladıq. Bircə Məşhədə yola düşmək qaldı. Rəhmətlik atası ilə yola düşdüm.

Ünvanda Əhmədabadın Pastor xiyabanı yazılmışdı. Çatanda oranın varlılar məhəlləsi olduğunu anladım. Oranı necə tapdığı mənə maraqlı idi.

Nəhayət, evə çatdıq. Yaxşı və geniş ev idi. Özü ilə söhbətdən sonra öyrəndim ki, ev kənddəki torpaqların sahibindədir. Əbdülhüseynin Məşhəddə qalmaq istədiyini biləndə o evə aparıb demişdi ki, sənin olsun.

O, qəbul etməmişdi. Torpaqların sahibi də demişdi ki, onda özünə iş-güc tapana qədər qal.

Ondan iş tapıb-tapmadığını soruşdum. Gülüb dedi ki, tapmışam.

– Necə işdir?

– Küçənin başında bir göyərtili dükan var. Hələlik orada çalışıram.

Atası elə həmin gün qayıtdı və biz yeni həyatımıza başladığımız. Bu həyata alışmaq çətin idi, amma birtəhər keçinməli idik.

Əbdülhüseyn iki ay göyərtili dükanında çalışdı. Bəzən işindən söz düşəndə narazı olduğunu anlayırdım. Bir gün gəlib dedi: «Bu iş çox pisdir. Mən harama düşməyim deyərək torpaq bölgüsündən qaçdım, amma deyəsən, bura da kənddən geri qalmır».

– Nə üçün?

– Hicabsız qadınlarla çox ünsiyyətdə oluram. Dükanın sahibi də düz adam deyil, göyərtiləri isladır ki, çəkiddə ağır gəlsin.

Bir ah çəkib sözünə davam etdi: «Sabahdan daha getməyəcəyəm».

– Bəs nə edəcəksən?

– Narahat olma, Allah kərimdir.

Ertəsi gün səhər yenə iş axtarmağa getdi. Günorta evə döndü.

– Süd məhsulları dükanında iş tapdım.

– Orada günə nə qədər verəcəklər?

– Göyərtili dükanından yaxşıdır; günə on tümən.

On-on beş gün bu işlə məşğul oldu. Bir gün günortadan sonra həmişəkindən tez döndü. Səbəbini soruşmaq istəyəndə gözüm əlindəki bel və külüngə sataşdı.

– Bunları niyə almısan?

– Allahın köməyi və on dörd məsumun duası ilə sabahdan fəhləliyə başlayıram.

Yolda dayanan fəhlələr haqqında eşitmişdim. Bilirdim ki, işləri çox ağırdır. Ona dedim: «Axı işin yaxşı idi, yaxşı zəhmət haqqı verirdi».

Başını yellədi.

– Bu, göyərtili dükanının sahibindən də pisdir.

– Necə?

– Tərəzidə aldadır. Pis malı yaxşıya qatıb baha qiymətə satır, üstəlik, onu da tərəzidə azaldır. Hamısından pisi budur ki, məni də öz gününə qoymaq istəyir. Deyir ki, bir şeyə nail olmaq istəyirsənsə, bu işləri görməlisən.

Hırs ilə əlavə etdi: «Bunun çörəyi o birindən də haramdır».

Ertəsi gün səhər tezdən fəhlə dayanacağına getdi. Üç-dörd gündən sonra axşam qayıdanda dedi: «Allaha şükür, bu gün bir bənna tapıldı, məni də özü ilə işə aparacaq».

– Gündə nə qədər zəhmət haqqı verəcək?

– On tümən.

İşi çox ağır idi, süd dükanındakı işi ilə müqayisə edəndə ona yazığım gəlirdi. Bunu ona da dedim. Cavabı belə oldu: «Heç eybi yoxdur. Zəhmətkeşin çörəyi təmiz və halaldır, onların işindən çox yaxşıdır».

Yavaş-yavaş bənnalığı öyrəndi və özünə görə bir usta oldu. Sonra özü şagird götürdü, qazancı da çoxaldı.

Həmin günlərdə bir dəfə anası kənddən bizə gəldi. Bizə bir boğça çörək, iki-üç kilo qatıq və başqa bir neçə kənd məhsulu gətirmişdi. Əbdülhüseyn hamısını götürüb tez mətbəxə apardı. Anası dedi: «Qoy uşaqlar bir az yesinlər».

Təşəkkür edib dedi: «İndi heç kim ac deyil, inşallah, sonra yeyərik».

Nə özü yedi, nə də məni və Həsəni yeməyə qoydu. Anası ziyarətə gedən kimi tez dükana aparıb çəkdi, pullarını hesablayıb tanıdığı bir neçə yoxsula verdi. Yalnız bundan sonra onları yeməyə icazə verdi. Anası narahat olmasın deyər, məsələni ondan gizlətdi.

Anası bir neçə gün bizimlə qaldı. Getmək istəyəndə Əbdülhüseyn dedi: «Kəndə getmə, burada bizimlə qal».

– Atanı neyləyim?!

– Onu da şəhərə gətirərik.

Anasının qalmasını ürəkdən istəyirdi, daha çox haram torpaqlara görə narahat idi. Anası isə razı olmadı, kəndə yola düşdü. Əbdülhüseyn də atasını yoxlamaq üçün onunla getdi. Orada kəndin yeniyetmələrini toplayıb deyirmiş: «Hansınız Məşhəddə hövzə təhsili almaq istəsə, özüm xərcini verərəm».

Onların üç-dördü valideynlərini razı salıb Əbdülhüseynlə şəhərə gəldilər. Əbdülhüseyn adlarını bir mədrəsəyə yazdırdı. Ondən sonra öz uşaqları kimi onların xərcliyini verirdi. Özü də hövzə dərsləri oxumağa başladı. Gündüzlər işləyir, gecələr oxuyurdu. O vaxtlar həm də şah rejiminə qarşı mübarizəyə başlamışdı.

Mən uşağa qalmışdım. Ata-anam da şəhərə köçmüşdülər. Bir gün atamgildə ağrım tutdu. Mübarək

ramazan ayı və günbatan çağı idi. Əbdülhüseyn tez bir maşın tutdu. Anam soruşdu ki, nə etmək istəyirsən?

– İstəyirəm uşağım öz evimizdə dünyaya gəlsin. Siz oraya gedin, mən də mama gətirirəm.

Kənd qadınlarından biri də yanımızda idi. Üçümüz maşına minib yola düşdük. Özü də mopedi ilə mama çağırmağa getdi.

Evə çatanda hələ də ağrı çəkir və Allahı çağırırdım ki, mama tez gəlsin. Anam çox nigaran idi, bir an da sakitləşmirdi. Qapının səsini eşidəndə sevincindən uçmaq istədi. Cəld qapını açdı və sevincək gəlib dedi ki, mama gəldi.

Ağır və mətanətli bir qadın idi. Əli də yüngül idi, uşaq düşündüyümüzdən də rahat dünyaya gəldi; qəşəng bir qız idi.

Mamanın üzü və boy-buxunu mənə qəribə gəlirdi. Üzündən gözümlə çəkmirdim. O, gülümsəyib soruşdu: «Uşağın adını nə qoyacaqsınız?»

Nə deyəcəyimi bilmədim. Özü dedi: «Adını Fatimə qoyun, çox yaxşı addır».

Elə əxlaqlı və nəzakətli mama görməmişdim. Anam ona çay və meyvə gətirdi. Nə içdi, nə də yedi. Anam dedi: «Buyurun, yeməseniz, olmaz».

Dedi: «Çox sağ olun, yemirəm».

Anam başqa şeylər də gətirdi. Nə qədər israr etdiksə, heç birindən ağzına qoymadı. Bir az sonra sağollaşib getdi.

Gecə yarını keçmişdi. Saatın əqrəbləri üçü göstərirdi. Hamımız Əbdülhüseyndən nigaran qalmışdıq. Anam deyirdi ki, axı adam bu qədər məsuliyyətsiz olar?!

Mənsə başına bir iş gəlməsindən narahat idim.

Nəhayət, saat üçdə qapının səsi gəldi. Tez dedim ki, mütləq özüdür. Anam həyəətə çıxdı. İçəri girməsinə aman verməyib danlamağa başladı. Səsini eşidirdim: «Bala, sən mamanı göndərirsən, özünsə gedirsən, bəs demirsən ki, Allah eləməmiş, başına bir iş gələr?!»

İçəri girənə qədər anam dayanmadan danışdı. Otaqda Əbdülhüseyn də dilləndi: «Mama gəldi də, xala, mənə neyləyirdiz?!»

Daha anamdan cavab gözləməyib tez uşağın beşiyinə yaxınlaşdı. Beşiyi götürüb qaldırdı və birdən ağlamağa başladı. Bahar buludlarının yağışı kimi göz yaşı töküdü. Uşağı qucağından ayırmırdı, gözünü ona dikib ağlayırdı.

Təəccüblə soruşdum ki, nə üçün ağlayırsan?

Heç nə demədi. Ağlaması mənə təbii görünmürdü. Yenə düşündüm ki, bəlkə həddən artıq sevindiyinə görədir. Bir qədər sakitləşəndən sonra dedim: «Mama istəyirdi ki, adını Fatimə qoyacaq».

Kədərli səslə dilləndi: «Mən də belə istəyirəm. Niyyyət etmişəm ki, qız olsa, adını Fatimə qoyacağam».

– Əbdülhüseyn, biz ona çay və meyvə gətirdik, amma heç nə yemədi.

– Onlar heç nə istəmirlər.

Uşağı yanıma qoydu. Xüsusi ab-havadada idi, solmuş gülə bənzəyirdi.

Ertəsi gün də eyni vəziyyətdə idi. Uşağı hər dəfə qucağına götürəndə gizlicə ağlayırdı. Bilirdim ki, Fatimeyi-Zəhranı (ə) çox sevir. Öz-özümə düşünürdüm ki, uşağın adını Fatimə qoyduğumuza görə o həzrəti yada salıb ağlayır.

Fatimənin ömründən on beş gün ötürdü. Hamama aparmalı idik. Ondan öncə mama çağırmaq lazım idi.

Əbdülhüseynə nə qədər dediksə, cavab verdi ki, ehtiyac yoxdur.

– Axı mama olmalıdır!

Narahat halda dedi ki, daha mama gəlməyəcək, özünüz aparın. Həmin gün uşağı anamla hamama aparıb yuyundurduq.

Bir neçə gündən sonra Fatimə və Həsənlə evdə idim. Günorta gəlib halımı soruşdu.

– Yaxşıyam. Necə məgər?

– Anangilin evinə yaxın bir yerdə ev kirayə etdim. Əşyalarımızı toplayıb gedək oraya.

– Nə üçün gedək?! Bu ev yaxşıdır, pulsuz qalırıq.

– Yox, bu uşaq çox ağlayır, sən də burada təksən. Anangilə yaxın olsan, yaxşıdır.

Bir qədər dayanıb əlavə etdi: «İstəyirəm ki, Fatimədən çox muğayat olasan».

Bir qədər sonra əşyalarımızı toplamağa başladıq. Ev sahibi getmək istədiyimizi biləndə narahat oldu, Əbdülhüseynə dedi: «Bu ev bütünlüklə sizin ixtiyarınızdadır, sizdən də kirayə pulu istəmirəm. Nə üçün gedirsən?»

– Sizə bundan artıq əziyyət vermək istəmirik.

– Nə əziyyəti?! Bizə əziyyəti yoxdur, burada qalın, getməyin.

Qəbul etmədi. İki ayağını bir başmağa dirəmişdi ki, getməliyik, vəssəlam.

Fatimə doqquzaylıq idi, amma iki-üç yaşlı uşağa bənzəyirdi. Üzü aydın və qəşəng idi. Görənlər deyirdilər ki, maşallah, necə də gözəldir. Bir dəfə Əbdülhüseyn uşağı qucağına götürüb ağlayanda onu yaxaladım.

– Sən nə üçün bu uşaqdan ötrü narahatsan?

Ağladığını gizlətməyə çalışdı.

– Heç nə, onu sevirəm. Adı Fatimə olduğuna görə çox sevirəm.

O uşağın hansı sirrinin olduğunu bilmirəm. Xatirəsi hələ də zehnimdə gün kimi aydındır. Xüsusən ömrünün son anlarını yaxşı xatırlayıram; xəstələnmişdi, bir neçə gündən sonra isə vəfat etdi.

Uşağa özü qüsl verdi, özü kəfənlədi və özü dəfn etdi. Böyük adamlar kimi qəbrinə bir başdaşı düzəltirdi. Başdaşına belə yazdırdı: «Nakam Fatimə Burunsi».

Bir neçə il ötdü. İnqilabın qələbəsindən və müharibə başlayandan sonra Əbdülhüseyn cəbhələrə yollandı.

Bəzən uzun müddət ondan xəbər tutmurduq. Hərdən məzuniyyətə çıxmış döyüş yoldaşlarının yanına gedib onu soruşurdum. Bir dəfə onu soruşmağa gedəndə Bəsic üzvlərindən biri mənə bir şəkil göstərdi. Əbdülhüseynin şekli idi, ətrafında bir neçə döyüşçü oturmuşdu. O, dedi: «Baxın, hacı xanım, burada ağa Burunsi sizin uşağınızı dünyaya gətirməyinizdən danışır».

Bir anlığa əl-ayağım qurudu, üzüm qızardı. Narahat halda ürəyimdə dedim ki, ağa Burunsi nə işlər görür?!

Bir az sonra sağollaşıb getdim. Çox hirsələnmişdim. Öz-özümə deyindirəm ki, axı başqalarına mənim uşaq dünyaya gətirməyimdən danışmaq nə deməkdir?!

Bir müddət sonra cəbhədən gəldi. Yorğunluğunu çıxarmağa macal vermədən bu məsələni soruşdum. Narahat halda dedim: «Uşaq dünyaya gətirmək nədir ki, sən gedib ona-buna danışırısan?!»

Gülüb dedi: «Sən bilirsən ki, mən hansını danışırıdım?»

Bu barədə əsla düşünməmişdim. Dedim ki, yox.

Üzündən gülüş qaçdı, baxışına qəm-kədər çökdü, ah çəkdi.

- Mən qızım Fatimədən danışırıdım.

Marağım daha da artdı, ısrarla nə danışdığını bilmək istədim. Kiçik qızımızın vəfatından illər ötürdü, amma xatirəsi yaşayırdı. Bəzən Fatimənin dünyaya gəlməsində bir sırr olduğunu təxmin edirdim, amma sonuna qədər ısrar etmirdim.

Nəhayət, sırrın üstü açıldı, lakin yenə də tam və mənim istədiyim kimi aydın olmadı. O, dedi: «Həmin gün günbatan çağı mən mama gətirməyə getdim, yadıncadır?»

– Hə, biz getdik öz evimizə.

Başını yelləyib sözünə davam etdi.

– Getdiyim yerdə ruhani dostlarımdan birini gördüm. Elanları yaymaq üçün zəruri bir iş çıxmışdı, mütləq getməyim lazım idi. Yəni başqa çarə yox idi. Allaha təvəkkül edib onunla getdim. Həmin axşamın sərgüzəştləri çoxdur. Bu qədər deyim ki, gecə təxminən saat ikidə mama yadıma düşdü. Öz-özümə dedim ki, vay, mən evə mama aparacaqdım. Bilirdim ki, artıq iş-işdən keçib və özünüz lazım olanı etmişiniz. Tez özümü evə çatdırdım. Anan «mamanı göndərirsən, özünsə gedirsən» deyəndə bildim ki, bu işdə bir sırr var, amma üz vurmadım.

Əbdülhüseyn susdu. Gözləri yaş içində idi. Bir ah çəkib sözünə davam etdi: «Özün bilirsən ki, o axşam heç kimin sənənin ağrılarından xəbəri yox idi. Yalnız mən bilirdim ki, mama gətirməliyəm, mən də gətirmədim. Yəni o axşam mən heç kimi göndərməmişdim, o qadın kim idisə, özü gəlmişdi».

Gənclərə nəsihət

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

16-17 yaşım olardı. Bir gün əkin sahəməzdə çalışırdım.

Onun ixlası və saflığı haqda çox eşitmişdim. Bilirdim ki, kənd camaatı da onu sevir. Hərbi xidmətdən qayıdanda onu təntənə ilə qarşılamışdılar. Toyunda da hamı əlindən gələni etmişdi.

Bunlardan xəbərdar idim, amma hələ onunla yaxından həmsöhbət olmamışdım. Belə bir imkanın yaranmasını çox istəyirdim. Bəlkə elə buna görə də, həmin gün məni çağıranda sevincimdən uçmaq istədim. Əlini qaldırıb işarə ilə məni yanına çağırırdı.

Özümü ona necə çatdırdığımı bilmədim. Salam verdi. Özümü itirib birtəhər cavabını verdim. Əlindəki beli kənara qoydu. Deyəsən, istirahət vaxtı idi. Orada yerdə oturduq. Beynimdə min cür sual yaranmışdı, öz-özümə deyirdim ki, görəsən, mənimlə nə işi var. Nəhayət, danışmağa başladı. Dindən, dinə sədaqətdən, mübarizədən və inqilabçılıqdan danışdı, sonra mənə nəsihət verməyə başladı. Özü gənc olsa da, mehriban və xeyirxah bir ata kimi nələrdən ehtiyatlı olmağımı, hansı işləri görməli və hansı işlərə əsla yaxınlaşmamalı olduğumu deyirdi. O, bu yaxşılığı yalnız mənə etməmişdi, kənd camaatından uyğun gördüyü hər bir adamla belə söhbətlər edirdi.

Elə güclü, mənəvi enerji ilə danışdı ki, zamanın ötdüyünü hiss etmirdim. Sözləri bitəndən sonra özümə gəlib anladım ki, bir-iki saatdır orada oturmuşam.

Söhbətdən sonra yenidən beli götürüb işləməyə başladı.

Onun yanında daha çox qalmaq istəyirdim, amma narahat edə biləcəyimi düşünüb qalmadım. Sağollaşib getdim. Və gedəndə ona hörmətim daha da artmışdı.

Zahidan səfəri

Seyid Kazim Hüseyni

1974-1975-ci illər idi. O zaman Əbdülhüseynlə yeni tanış olmuşdum. Dostluğumuzun əvvəlindən onun mübarizə xəttində olduğunu anladım. Yavaş-yavaş məni də mübarizəyə qoşdu. Bir müddətdən sonra inqilabın məşhur şəxsiyyətləri ilə tanış oldum. Onların söhbətlərinə çox gedirdik. Bir gün mənə dedi ki, səfərə çıxmaq istəyirəm, gəlirsən?

– Haraya?

– Zahidana.

Əmin idim ki, məqsədi istirahət deyil, yenə hansısa işdən ötrü gedir. Soruşdum ki, inşallah, tapşırıqdır, eləmi?

Soyuqqanlılıqla dedi: «Yox, elə-belə gəzmək üçün bir dost səfəridir».

Sirr saxlamaqda mahir idi. Belə olanda çox da israr etmirdim. Dedim ki, gedək.

Üzümə baxıb gülümsədi.

– Saqqalını çox qısalt, bığlarını isə uzat.

– Baş üstə.

– Hazırlaş, səni götürməyə gələcəyəm.

Sağollaşmış getdi. Bir neçə saatdan sonra əlində bir yağ vedrəsi ilə qayıtdı.

– Bunu neyləyirsən?

– Elə-belə götürdüm, bəlkə lazım oldu.

O zaman İmam Xomeyninin Xorasan vilayətində şəriət ödəncləri üzrə nümayəndəsi olan bir ruhaninin evinə getdik. Mən bayırda gözlədim, o isə içəri girdi. Bir neçə dəqiqədən sonra çıxıb dedi ki, gedək.

Avtovağzala getdik, Zahidan avtobuslarından birinə minib yola düşdük.

Zahidana çatanda ilk mehmanxanada bir otaq götürdük. Hələ tam yerləşməmiş yağ vedrəsini götürüb getməyə hazırlaşdı. Təəccüblə soruşdum ki, haraya?

- Bir yerə gedim, tez qayıdacağam.

Bir qədər fikirləşdi.

- Birdən gec olsa, nigaran qalma.

- Bu yağ vedrəsi ilə haraya getdiyini demək istəmirsən? Əminliklə dedi: «Yox».

Qapıya yaxınlaşdı.

- Heç olmasa, bir az qalıb yorğunluğunu çıxaraydın.

- Çox yorğun deyiləm.

Qapının yanında mənə sarı dönüb dedi: «Yadında qalsın, seyid can, nə qədər geciksəm də, nigaran qalma; yəni durub polisə-zada getməyəsən».

Sağollaşdı.

Düz iki gündən sonra qayıtdı. Yağ vedrəsi də əlində idi. Bu müddətdə nələr çəkdiyimi Allah bilir. Çatan kimi dedi ki, hazırlaş, gedək.

- Gedək?! Elə bu?!

- Hə, gedək.

- Əcəb gözdik ha.

Gizli bir işinin olduğunu bilirdim. Dedim ki, məsələ nədir, ağa Burunsi, mənə də de. Demədi. Nə qədər israr etdimsə, bir şey öyrənə bilmədim. Axırda dedim: «Yəni daha bizə inanmırsan».

- Əgər inanmasaydım, gətirməzdim.

- Bəs onda nə üçün demirsən?

- Hələlik məsləhət deyil.

Çantamı götürüb arxasınca avtovağzala yola düşdüm. Orada Məşhədə bilet alıb avtobusa mindik. Yolda yenə canına düşdüm, amma nə etdimsə, faydası olmadı; bir şey demədi ki demədi.

İnqilabın qələbəsinə qədər bir neçə dəfə soruşdum, yenə danışmadı. Sırr saxlamaqda misli yox idi. Demək lazım deyildisə, deməzdi. Hətta SAVAK da onunla bacara bilmirdi. Bir dəfə tutub bir-bir dişlərini qırmış, başına min oyun açmış, amma bir kəlmə də öyrənə bilməmişdilər.

Nəhayət, inqilab qələbə çaldı. Bir müddətdən sonra Sepah Əhmədabad xiyabanında Qadınlar mərkəzi adlı bir yer açdı. Burunsi oranı mühafizə edirdi. Bütün mərkəzin mühafizəsini ona tapşırmışdılar.

Bir gün onu görməyə getdim. Təsadüfən, istirahət saati idi. Otağında oturub sanki məni gözləyirdi. Salamlaşdıb yanında oturdum. Zahidan səfəri hələ də mənə maraqlı idi. Dedim ki, daha iş-ışdən keçib, de görək məsələ nə idi.

Gülüb əli ilə çiynimə vurdu, dedi ki, hə, daha təhlükəsi yoxdur, deyərəm.

- O zaman bildiyin kimi, Hacı ağa Xamenei İranşəhrin bir kəndinə sürgün olunmuşdu. O vaxt mən ona bir məktub çatdırmalı idim.

- Bir məktubu vermək iki gün çəkir?!

- Doğru deyirsən, amma başqa bir iş də çıxdı.

- Hansı iş?

- Məktubu ağaya verəndə görüş otağına gedən yolu göstərüb dedi ki, SAVAK buradan bizə nəzarət edir, yanımıza gələnlər kameraya düşürlər. Buna bir çarə qıla bilsən, çox yaxşı olar.

Başə düşdüm ki, ağa kamera ilə girişin arasında divar hörməyimi istəyir. Mən də tez işə başladım. Kərpic gətirib orada bir divar hördüm. Buna görə qayıtmağım iki gün çəkdi.

Gülüb dedim: «Onda həmin yağ vedrəsini də ağa üçün istəyirdin?»

- Bəli.

- SAVAK məmurları səni saxlamadılar?
- Təsadüfən, gələndə ağa bunu ehtimal etdi. Dedim ki, gələndə başıma şal bağlamışdım, məni tanımazlar. Lakin ağa razılaşmadı və məni başqa bir yoldan bayıra çıxardı.

Soyuq hava

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

Əlometrlik torpağım vardı. Sənədi düzgün idi, amma ev tikməyə qoymurdular. Açıq-aşkar deyirdilər ki, işə başlamaq üçün bizim «haqqımızı» verməlisən.

Bir tərəfdən rüşvət vermək istəmirdim, bir tərəfdən də evi mütləq tikməli idim. Qışın soyuğu da işimi çətinləşdirirdi.

Nəhayət, bir gün qərara gəldim ki, gecə ikən torpağın ətrafına hasar çəkim. Usta Əbdülhüseynin yanına gedib məsələni danışdım. Dedi: «Başqa bir bənnaya da deyərəm, özün də kömək edərsən, inşallah, bir gecəyə bitirərik».

Belə tez qəbul edəcəyini bilməzdim, özü də qışın soyuğunda.

Axşam düşməmiş materialları gətirdik. Şam namazından sonra o biri usta da gəldi. Üçümüz birgə işə başladıq.

Hamıdan yaxşı işləyən o idi. Sanki yorulmaq bilmirdi. İş üsuluna bələd idim, bilirdim ki, ailəsini dolandırmaq üçün Allah yolunda mücahid kimi tər tökür, zəhmət çəkir, yayın ən qızmar çağında da bənnalığını tərkləmir.

Gecə yarından ötmüşdü. Mən suvaq hazırlayıb onlara aparırdım. Əl və ayaq barmaqlarım sanki mənimki deyildi. Qulaqlarım və burnumun ucu da donmuşdu.

İş əsnasında gözüm o biri bənnaya sataşdı. Özündə olmadığını hiss etdim. Birdən yerdən qopan quru ağac gövdəsi kimi yıxıldı. Yanına qaçdım. Əbdülhüseyn də

gəldi və mənə təskinlik vermək üçün dedi ki, bir şey deyil, soyuq vurub.

Bədənini masaj eləməyə başladı. Mən də kömək etdim. Bir neçə dəqiqədən sonra özünə gəlib yavaş-yavaş yerdə oturdu. Sonra hirsə ayağa qalxıb dedi: «Mən daha dözə bilmirəm, sağ olun».

Arxasına da baxmayıb getdi. Nigaran baxışlarımı Əbdülhüseynin üzünə dikdim. O da işini yarımçıq buraxsaydı, mən çox ziyana düşəcəkdim. Gülümsəyib əlini çiynimə qoydu.

– Narahat olma, Allahın köməyi ilə, onun işini də görərəm...

Ev tikəndə sanki özünə tikirdi. Bu onda bir inanca çevrilmişdi, bütün vücudu ilə buna əməl edirdi. İşinə də söz ola bilməzdi. Tikdiyi ev həqiqətən, ev idi. Hər fəhlə onunla ayaqlaşa bilmirdi. Həmişə deyirdi ki, yediyim çörək halal olmalıdır.

Deyirdi ki, gərək qiyamət günü mənim ev sahibindən alacağım olsun, onun məndən yox.

Elə buna görə də, işə hamıdan tez gəlir, hamıdan sonra gedirdi. Fəhlələri də yaxşıca işlədirdi.

Həmin gecə səhərə qədər dayanmadan işlədi. Mənim bədənimdə taqət qalmamışdı, o isə heç nə olmamış kimi gülürdü. Onun gülüşünə məni də gülmək tutdu. Artıq problemim qalmamışdı.

Şanapipiyin ağızındakı suyu

Seyid Kazim Hüseyni

İnqilabdan üç-dörd il öncə idi. O zaman bir mağazam vardı. Əbdülhüseyn oraya get-gəli ilə məni inqilab və inqilabçılarla tanış etdi. Tədbirlərə gedəndə məni də

aparırdı. Bir gün gəlib dedi ki, bu gün səni yaxşıca işlətmək istəyirəm, seyd.

Bu işin öncəki işlər kimi olduğunu düşünüb güldüm.

– Biz indiyə qədər qaçmamışıq, indi də qaçmırıq.

Gülümsədi.

- Bu gün çətin davam gətirəsən.

Əminliklə dedim ki, sınağa bilərsən.

Əlini tərəziyə qoyub başını mənə yaxınlaşdırdı.

– Onda bir dəst köhnə paltar götür gedək.

– Köhnə paltar nə üçündür?

Güldü.

– Əgər qaçmayacaqsansa, onda «niyə» və «nə üçün» demə.

Özü bəna idi, düşündüm ki, mənə də bənnalığa aparmaq istəyir. Hər halda, çox da əhəmiyyət vermədim. Bir dəst köhnə paltar tapdım, mağazanın qapısını bağlayıb onunla yola düşdüm.

Təxminim düz idi. Şah rejiminə qarşı mübarizə aparan və rejimin də nəzarətdə saxladığı məşhur alimlərdən birinin evində bəna işi vardı. Qollarımı çırmayıb onunla işə başladım, lakin dediyi kimi, çox da davam gətirə bilmədim. Elə əvvəldə yoruldum, amma birtəhər iki-üç saat işlədim. Sonra birdən yerimdə oturdum, yorğun və halsız halda dedim: «Mən daha bacarmıram».

Yaxşı bilirdi ki, belə ağır işlər mənlik deyil. Bəlkə elə buna görə də bir söz demədi. Paltarlarımı dəyişib gedəndə mənə gülürüzlə yola saldı.

Ertəsi gün yenə yanıma gəlib dedi ki, iş paltarını götür gedək.

Bir anlığa nə deyəcəyimi bilmədim, sonra yarızarafat-yarıgerçək dedim: «Çox xahiş edirəm, düzü, mən belə işləri bacarmıram».

Gülüb dedi: «Gəl gedək, bu gün sənə çətin iş verməyəcəyəm».

Sözünü yerə salmaq istəmirdim, amma işin öhdəsindən də gəlmirdim. Bir bəhanə tapmaq üçün başımı qaşımağa başladım. Dedi: «Mus-mus etməyin və baş qaşımayağın faydası yoxdur, paltarını götür gedək».

Ciddi və möhkəm danışdı. Mən də sözümü açıq demək qərarına gəldim.

– Ağa Burunsi, mən gəlsəm, az işləyəcəyəm. Belə olanda da həm özümə faydası və savabı olmur, həm də sənin əl-ayağına dolaşıram.

Dodağından gülüş qaçdı, qaşlarını düyünləyib Nəmrudun həzrət İbrahimi yandırmaq üçün hazırladığı dağ boyda alova ağzında su gətirən şanapipiyin məsəlini çəkdi. Çox gözəl və məntiqli şəkildə bunu inqilabla əlaqələndirib dedi: «Sən mübariz alim və ruhanilərə bacardığın qədər xidmət etsən, yetər».

Bütün vücudumla onu dinləyir və həmişəki kimi sözlərindən həzz alırdım. Sözünü davam etdirib dedi: «Bu gün din alimləri İslamı yaşatmağa çalışırlar, bizim onlara xidmətimiz də Allahın razılığından ötrü və İslam üçündür».

Edam hökmü

Məsumə Səbukxiz

Çox ehtiyatlı adam idi, hər şeyə diqqətlə yanaşırdı. Kasetə qulaq asmaq istəyəndə bir neçə ruhani dostu ilə gəlirdi. İmamın çıxışları yazılmış təhlükəli kasetlər idi. Biz kirayəçi idik, ev sahibi ikinci mərtəbədə qalırdı. Kaset dinləyəndə Əbdülhüseyn yoldaşları ilə birgə arxa otağa keçirdi. Mənə deyirdi ki, kim qapını döysə, tez xəbər ver, maqnitofonu söndürüm.

Əvvəllər məsələdən çox xəbərdar olmayanda soruşurdum ki, nə üçün? Deyirdi ki, bu kasetləri kimdə tutsalar, həbs edərlər.

Bəzən imamdan yeni bəyanat gələndə də həmin hövzə tələbələri ilə otağa keçirdi. Bəyanatı bacardıqları qədər köçürürdülər, gecə vaxtı Əbdülhüseyn ora-bura gedib yayırdı. Çox az yatırdı, onun da bəlli saatları yox idi.

Şəhadət qüslü vermədən evdən bayıra çıxmazdı. Bənnalığa gedəndə də şəhadət qüslü ilə gedərdi. Deyirdi ki, belə olduqda başıma bir iş gəlsə, inşallah, şəhid savabına nail olaram.

Gündüzlər işləyir, axşamlar dərs oxuyurdu. Həm də inqilab işləri üçün çox zəhmət çəkirdi.

Yadımdadır, bir axşam yenə həmin tələbələrlə evə gəldi. Bir neçə kaset gətirmişdilər. Dedi ki, imamındır, Parisdən yeni gəlib.

Həmişəki kimi, otağa girib maqnitofonu qoşdular. Saat on bir idi, hələ qulaq asırdılar. Həyətin işığı yanırdı. Ev sahibinin yoldaşı tapşırırmışdı ki, hər axşam saat onda işığı söndürək. Əsəbi bir qadın idi. Ürəyim əsirdi ki, səsi çıxmasın.

Həyəətə baxırdım. Birdən peyda oldu. Düz elektrik sayğacına tərəf gedib işıqları söndürdü. Oradan da zirzəminin qapısının ağzına gəlib deyilməyə başladı: «Siz səhərə qədər oturub hər cür kasetə qulaq asacaqsınız?!»

Qalın səsi vardı və ucadan danışdı. Əbdülhüseyn gəlib dedi: «Biz sizi narahat edirik, hacı xanım?»

Başını aşağı salmışdı və qadının üzünə baxmırdı. Ev sahibinin yoldaşı dedi: «Daha bundan artıq nə olacaq?!»

Elə bildim ki, məqsədi həyətdə yanan işıqdır. Bayıra çıxıb dedim ki, eybi yoxdur, həyətin işığını söndürərəm.

Sayğaca yaxınlaşmaq istəyəndə qoymadı və birdən dedi: «Biz daha sizin bu işlərinizə dözə bilmərik».

– Hansı işlərə?

– Şaha qarşı işlərinizə.

Sanki ürəyim yerindən qopdu. Məsələni haradan öyrəndiyini bilmirdim. Əbdülhüseyn mənə dedi ki, gəl aşağı.

İçəri girib qapını bağladığı və daha heç nə demədik. Səhər evdən çıxanda iş alətlərini götürmədi. Soruşdum ki, işə getmirsən?

– Yox, başqa bir ev tapmaq istəyirəm. Bura daha bizlik deyil.

Günorta qayıdanda ev tapıb-tapmadığımı soruşdum.

– Hə.

– Necə yerdədir?

– Hövzə tələbələri küçəsində bir zirzəmidir.

Günortadan sonra yeni evə daşındıq. Zirzəmini görəndə qorxudan az qaldı çıxırım. Çox təəccüblə dedim: «Bu nədir, Əbdülhüseyn?!»

Sevgi dolu təbəssümlə dedi: «Bu ev bir tələbənindir, özümüzdə bir yer fikirləşənə qədər burada qalacağıq».

Qaranlığı məni daha da qorxudurdu. Ağlamağa qalmışdım. Dedim: «Pişiyi qovsan, gəlib burada yaşamaz!»

- Çox da çətinləşdirmə, müvəqqəti qalmaq üçün eybi yoxdur.

Beləliklə, həmin qaranlıq və qorxulu zirzəmidə yaşamağa başladığıq.

Bir neçə gündən sonra oraya yaxın bir yerdə 40 kv. metrlik torpaq aldı, bir neçə ruhani ilə köməkləşib ev tikməyə başladı.

Gecə-gündüz işləyirdilər. Çox tez bir zamanda torpağın ətrafına divar hörüb üstünü bağladılar. Ev hələ kərpicli və torpaqlı ikən əşyaları daşıyıb içərisinə girdik. Bir neçə gecə də işləyib yaşamalılı vəziyyətə saldı. Çox kiçik idi, yalnız bircə otaq vardı. Ortadan bir pərdə asdıq, axşamlar pərdənin bu tərəfində biz otururduq, o tərəfində o və ruhani dostları.

Get-gedə işləri genişləndi, əvvəlkindən daha çox elan yayıb qapı və divarlara yapışdırırdı. Birinə pul verib Zahidandan özünə tapança gətizdirdi. Soruşdum ki, bunu neyləyirsən? Dedi: «Birdən mübarizə bu mərhələyə də çatar, o vaxt əlimiz boş olmasın».

Elan yaymağa gedəndə deyirdi: «Şahın məmurları gəlsələr, de ki, yoldaşım bənnadır və işləməyə gedir, bundan başqa heç nədən xəbərim yoxdur».

Bir gecə elan yaymağa gedəndə qayıtmadı. Çox nigaran qaldım. Səhərə qədər bir neçə dəfə küçəyə çıxıb ətrafa baxdım. Heç bir xəbər yox idi. Zaman ötdükcə ələ keçdiyinə əmin olurdum. SAVAK məmurlarının vəhşiliyi haqda eşitmişdim. Bu, həyəcanımı daha da artırırdı.

Səhər açıldıqdan sonra məsələni dostlarına bildirdim. Dedilər ki, indi axtarıq, inşallah, tapılar.

Həmin gün heç nə öyrənə bilmədilər. Sonrakı günlər də axtardıq, tapılmadı. Yavaş-yavaş ümidimi üzürdüm ki, bir gün birdən peyda oldu.

Təxminimiz düz idi, onu SAVAK tutmuşdu. Bir neçə gündən sonra necə olmuşdusa, azad etmişdilər.

Həzrət imamın yeni müraciəti gəlmişdi. O, xalqdan küçələrə çıxıb rejim əleyhinə yürüş keçirmələrini istəmişdi.

Əbdülhüseynin işi Çəhno küçəsində idi, Qiyasi adlı birinin evini təmir edirdi. Həmin gün işə getmədi, şəhadət qüslü alıb çəkinmədən yürüşə hazırlaşdı. İmamın kasetlərini, risaləsini və başqa bir neçə kitabı bir yerə toplayıb mənə dedi: «Birdən geciksəm, bunları ötürərsən».

Sağollaşıb getdi.

Camaat İmam Rzanın (ə) məqbərəsinə toplaşıb rejim əleyhinə şüar deyirdilər. Günortaya qədər pis xəbərlər gəlirdi. Deyirdilər ki, şahın vəhşi məmurları cəlladlıq edirlər, hətta məqbərənin içində də atəş açıb çoxlarını şəhid etmiş və çoxlarını tutmuşlar.

Həm ondan ötrü narahat idim, həm də kitab və kasetlərdən ötrü.

Bir-iki gün ötdü, ondan xəbər çıxmadı. Bundan artıq gözləyə bilməzdim, işə başlayıb imamın şəriət risaləsini qardaşılıqla apardım. O, həyətin plitələrindən birini çıxarıb altını boşaltdı və risaləni oraya qoyub plitəni yerinə bərkitdi.

Evə döndüm. Kasetləri və digər kitabları nə edəcəyimi düşünürdüm. Oğlu Əbdülhüseynədən bənnalıq öyrənən qonşumuz yadıma düşdü. Öz-özümə dedim ki, Allaha təvəkkül, inşallah, qəbul edər.

Gözlədiyimin əksinə olaraq, məni yaxşı qarşıladılar, gətirdiklərimi alıb dedilər ki, biz bunları gizlədərik, narahat olma.

Yeddi-səkkiz gün ötdü, hələ xəbər yox idi. Bu müddətdə bəzi şahsevərlər bizə çox əziyyət verdilər. Hərdən gəlib deyirdilər ki, onu edam etmişlər, cənazəsini də görməyəcəksiniz; məgər şahla vuruşmaq olar?!

Nəhayət, onuncu gün bir nəfər gəlib dedi ki, usta Əbdülhüseyn yaşayır.

İnanılmaz idi. Soruşdum ki, haradadır?

- Vəkilabad zindanıdadır, azadlığa çıxması üçün ya gərək yüz min tümən pul aparasan, ya da bir evin sənədini.

Narahat oldum; nə o qədər pulumuz vardı, nə də evimizin sənədi.

Kişi getdi, mən min cür fikirlə yalqız qaldım. Allaha yalvarırdım ki, bir yol tapılsın. Öz-özümə deyirdim ki, kimdən bu qədər pul və ya bir evin sənədini istəmək olar?!

Yadıma kim düşürdüsə, sonunda düşüncələrim dalana dirənirdi. Kimsə bununla razılaşırdı da, çətin zindana gedəydi. Tələyə düşmək, tutulmaq və başqa min cür fikir məni rahat buraxmırdı.

Belə bir vəziyyətdə bir gün qapı döyüldü. Çadramı başıma atıb üzümü tutdum və qapını açmağa getdim. Yad bir kişi idi. Kənara çəkilib salam verdi.

Yavaşca cavabını verdim. Dedi: «Bağışlayın, xanım, mən Qiyasiyəm, usta Əbdülhüseyn bizim evdə işləyirdi».

Rahat nəfəs aldım. Kişi sözünə davam etdi: «Bilmək istəyirdim ki, nə üçün bir neçə gündür işə gəlmir?»

Boğazımı qəhər tutdu, az qaldı ağlayım. Olanları qısaca danışdım. Kişi dedi: «Siz heç narahat olmayın, mənim evimin sənədi var. Özüm gedib Allahın köməyi ilə onu çıxararam».

Sağollaşıb tez getdi. Sevincdən az qaldı infarkt keçirim. Dua edirdim ki, çox tez və sağlam qayırsın.

Günortaya yaxın küçədə səs-küy qopdu. Kiçik qızımı qucağıma götürüb cəld bayıra çıxdım. Küçənin başındakı şirniyyatçı əlində bir qutu şirniyyat tutub gülə-gülə hamıya paylayırdı. Yaxınlaşdım. Adamların arasında

Əbdülhüseyni görüb yerimdə qurudum, bir neçə saniyə tərənə bilmədim. O, bir neçə gün öncəki Əbdülhüseyn deyildi. Üzü çox qocalmış, sanki ağzı kiçilmişdi. Qonşular dayanmadan salavat deyir, şənlənirdilər. O isə kədərli və lal-dinməz dururdu. Yavaşca adamların içindən çıxıb birbaş evə getdi. Onun arxasınca içəri girdim. Dedi ki, qapını bağla.

Qapını bağlayıb qarşısında dayandım. Sanki bir neçə il qocalmışdı. Danışmaq üçün ağzını açanda bəzi dişlərinin yerində olmadığını gördüm.

– Nə olub?! Sevinib şirniyyat paylayırsınız?!

– Mən şirniyyat almamışam.

Dərin bir köks ötürdü.

– Kaş şahid olaydım!

Bunu deyib otağa girdi. Qohumlarımızdan bir neçəsi də gəlmişdi. Onlarla yalnız salamlayıb hamama getdi.

Axşama qədər başına gələnləri nə qədər soruşdumsa, heç nə demədi. Yavaş-yavaş halı yaxşılaşdı. Axşam yenə ruhani dostları gəldilər, pərdənin o tərəfində oturub söhbət etdilər. Söhbət əsnasında bir kapitanın adını çəkib dedi: «Silahı boynuma dirədi, əl-ayaqlarımı da bağlamışdılar. Biri öndən gəlib üzümdən vurur və deyirdi: «Köpək oğlu, de görüm o biri yoldaşların haradadırlar?»»

Deyirdim ki, mən tək idim.

Üzünü həmin kapitana tutub dedi: «Bax, bu köpək oğlu nə qədər döyülür, amma rəngi də dəyişmişir».

Axırda bezib yumruqla vurmağa başladı. Dişlərimi qırmaq məqsədilə vururdu».

Əbdülhüseyn SAVAK məmurlarının vəhşiliyindən danışib gülür, mənsə yavaşca ağlayırdım. Dişlərinin çoxunu sındırmışdılar. O, buna görə sonradan protez diş qoydurmağa məcbur oldu. Ona bundan da pis işgəncələr

vermişdilər. O işgəncələri nə söyləmək olur, nə də yazmaq. Lakin əhval-ruhiyyəsi daha da güclənmişdi və mübarizəni davam etdirməyə öncəkindən də qərarlı idi.

Bir gün yenə mitinq keçirildi. Deyirdilər ki, xalq şahın məmurlarına qarşı ciddi müqavimət göstərib.

Əbdülhüseyn də həmin mitinqdə idi. Günorta gəlmədi, axşama qədər də ondan xəbər çıxmadı. Daha çox da həyəcanlı deyildim, hətta tutulması da mənə təbii gəlirdi. Axşam ruhani dostları bizə gələndə tutulduğuna əmin oldum. Biri soruşdu ki, evdə sementiniz varmı?

Sementin yerini göstərdim. Bir kisə sement gətirdilər. İmamın yeni bəyanatları bizim evimizdə idi. Onları şəriət risaləsi ilə birgə pillələrin altına qoyub üstünü diqqətlə sementlədilər. İşləri bitəndən sonra dedilər ki, kasetləri və bir neçə kitabı da öncə verdiyiniz qonşulara apararsınız.

Səhər tezdən hamısını bir çantaya qoyub qonşuya getdim. Qonşu arvadına dedim ki, cənab Burunsini yenə tutublar.

Xüsusi tərzdə dedi ki, sonra?

Çantanı göstərib dedim ki, kaset və kitabdır, yenə gizlətməyinizi istəyirəm.

Bir az mızıldanıb dedi: «Hacı xanım, düzü, mən daha qorxuram».

Yerimdə donub qaldım. Tez sözünə davam etdi: «Yəni ərim evdə deyil və mən onun icazəsi olmadan belə işlər görə bilmərəm».

Çox dayanmadım, sağollaşıb evə döndüm. Kimə verəcəyimi bilmirdim. Axırda dedim ki, Allaha təvəkkül, burada gizlədərəm. Onsuz Əbdülhüseyn şəhadət eşqinə düşüb, tapsalar, o da arzusuna çatar. Bir neçə xalçamız vardı. Bəzi kasetləri birinin arasına qoydum. Kasetlərin bir neçəsi çox təhlükəli idi, onları bir balığın içinə qoyub

ağzını tikdim. Kitabları da zirzəmiyə aparıb bir qazanın içinə qoydum.

Otaqda oturub SAVAK məmurlarını gözləməyə başladım. Həsəni, Mehdi, Hüseyini və kiçik qızımı da yanıma çağırtdım.

Birdən peyda olub qapı və divarlardan həyəətə tökülüşdülər. Həsənin 7-8 yaşı vardı. Orada dili tutuldu. İki-üç məmur ayaqqabı ilə evə girdi. Yerimdən qalxdım. Biri silahı mənə tuşlayıb qışqırdı: «Yerindən tərpanmə! Olduğun yerdə otur!»

O anlarda sanki Allah mənə yol göstərdi. Kitabları gizlətdiyim balışı tanıyırdım. Tez götürüb ayaqlarımın üstünə qoydum və qızımı onun üstündə yatırtıdım.

Onlar evi axtarmağa başladılar. Hərdən gözücu xalçalara baxırdım. Birini çevirsəydilər, kasetləri tapacaqdılar. Həzrət İmam Mehdiyə (ə) təvəssül edirdim. Sanki gözləri kor olmuşdu və xalçaları görmürdülər. Onlara heç yaxınlaşmadılar da.

Çox axtardılar, amma az şey tapdılar. Axırda da qollarını sallayıb rədd oldular.

Yenə də cənab Qiyasi evinin sənədini qoyub onu azadlığa çıxardı.

Ağa Rzayi və digər iki-üç ruhani ilə gəldi. Hər şeydən qabaq kasetləri soruşdu. Dedim ki, xalçaların arasındadır. Kasetləri görəndə hamısı mat qaldı. Əbdülhüseyn təəccüblə dedi: «Yəni SAVAK məmurları bunları görmədilər?!»

- Görsəydilər, aparardılar, sən də arzuna çatmış olardın.

Güldü. Təhlükəli kasetləri soruşdu. Dedim ki, özünüz tapın.

Bir qədər axtardılar, tapa bilmədilər. Dedi: «Əziyyət vermə, hacı xanım, de görək kasetlər haradadır? Dinləmək istəyirəm».

Balışın ağzını açdım. Kasetləri görüb dedilər: «Yəni bunları da görmədilər?!»

- Hələ əsas məsələ zirzəmidədir.

Qazanın içindəki kitabları görəndə təəccübdən nə edəcəklərini bilmədilər.

Əbdülhüseyn azadlığa çıxandan bir neçə gün sonra imam Parisdən gəldi, 11 fevralda da inqilab qələbə çaldı.

Həmin günlərdə ağa Qiyasi ilə evin sənədini götürməyə getdi. Sənədi Tehrana yollamışdılar. Qayıdanda Əbdülhüseynin əlində sənəddən başqa kağızlar da vardı. Gülüb onları mənə verdi. Soruşdum ki, nədir?

Gülə-gülə dedi ki, mənim edam hökmümdür.

Sənədi Əbdülhüseynin qovluğu ilə birgə Tehrana göndərmişdilər, məhkəmə də edam hökmü çıxarmışdı. Edam hökmünü görəndə ürəkdən Allaha şükür etdim ki, imam Parisdən qayıtdı və inqilab qələbə çaldı, yoxsa bir neçə gündən sonra Əbdülhüseyni edam edəcəkdilər.

Püşkatma

Seyid Kazim Hüseyini

Kürd problemi və Pavə şəhərinə hücum məsələsi qarşıya çıxmışdı. Həmin günlər Məşhəddən birinci dəstəni Kürdüstanə göndərmək istəyirdilər.

Sepahın əməliyyat uşaqlarında xüsusi coşqu və həyəcan vardı, hamısının baxışından sevinc yağırdı. Heç kim qalmaqdan danışmırdı, istisnasız olaraq, hamı getməyə can atırdı. Kimə baxırdınsa, üzündən təbəssüm yağırdı.

Cənab Rüstəmi uşaqlara «təəssüf ki, bizdən ancaq 25 nəfər istəyiblər» deyəndən sonra işə dilxorluq başlandı.

Uşaqların əhval-ruhiyyəsi tamam dəyişdi. Artıq hər bir baxışdan qəm-kədər yağırdı. Könüllülükdən danışmağa dəyməzdi, çünki hamı getmək istəyirdi. Qərara gəldik ki, uşaqlar öz aralarında razılaşıb 25 nəfəri göndərsinlər. Lakin bu da nəticə vermədi. Nəhayət, cənab Rüstəmi dedi: «Heç kimin haqqı tapdanmasın deyə, püşk atacağıq».

Uşaqların adlarını yazmağa başladılar. Mən bir tərəfdə Əbdülhüseynin yanında oturmuşdum. Getməyə ümidim yox idi. O qədər adamın içindən mənim adımın çıxması çox zəif ehtimal idi. Birdən bir ağlamaq səsi eşitdim. Tez Əbdülhüseynə sarı döndüm. Üzü islanmışdı. Soruşdum ki, nə üçün ağlayırsan? Yavaşca ağlaya-ağlaya dedi: «Qorxuram ki, adım çıxmasın və inqilab düşmənləri ilə vuruşmaq səadətindən məhrum olum».

Özümü itirdim. O həddə eşq və ixlas adamı mat edirdi. Güclə dillənib dedim: «Hər halda, əsas məsələ niyyətdir. Gərək insanın niyyəti düz olsun, Allah özü hər şeyə şahiddir».

Dedi: «Düzdür, Allah hər şeyə şahiddir və əməllər niyyətlə ölçülür, amma Allahın belə bir işdən ötrü insana yol açması başqa bir şeydir».

Yavaşca ağlayır və danışır. Bədr döyüşündən danışır dedi: «Bu dünya durduqca Bədr döyüşündə iştirak edənlərlə etməyənlər bir olmayacaqlar. Bəlkə də çoxları o döyüşdə iştirak etmək istəyirdilər, ancaq qismət olmadı; ya o zaman Mədinədə deyildilər, ya xəstə idilər, ya güclü qızdırmaları vardı, ya da başqa bir şey».

Susub üzümə baxdı, ürək yangısı ilə dedi: «Qiyamət günü Bədr iştirakçılarını çağıracaqlar və bu, həmin döyüşdə iştirak etməyənlərə aid olmayacaq. Yalnız Bədrdə iştirak edib düşmənlərə qarşı vuruşanlar qarşıya çıxacaqlar».

O baxışa və o düşüncə səviyyəsinə görə ağlamağa haqqı vardı. Öz halıma təəssüf edirdim.

Hamının adını yazandan sonra püşk atmağa başladılar. Onun və başqa 24 nəfərin adı çıxdı. Mən o səadətdən məhrum olanların arasında qaldım.

Bir aydan artıq qaldılar. Qayıdanda digər uşaqlarla onları qarşılamağa getdik. Əvvəlcə ümumi qarşılama nəzərdə tutulmamışdı, amma yavaş-yavaş əhali xəbər tutdu. Tehran xiyabanı hər an sıxlaşır və bizim getməyimiz çətinləşirdi. Birtəhər İmam həyətinə çatdıq. İynə atsaydın, yerə düşməzdi. Birdən Əbdülhüseyn tribunaya qalxdı. Dəmir dəbilqə hələ başında idi. Sepahın yaşıl formasını geyinmiş, çiyindən kəmər asmışdı. Televiziyadan çəkilişə gəlmişdilər. Əbdülhüseyn çıxışa başladı.

Sözlərinin çoxu Quran və hədislərdən idi, onları məharətlə Kürdüstan məsələsinə bağlayırdı. Xalq onu həvəslə dinləyirdi. Danışdıqca adamı özünə cəlb edirdi. Kürdüstanın vəziyyətini yaxşı izah etdi, bəzilərinin xəyanətindən danışdı, sonda insanları Kürdüstana gedib inqilab düşmənlərinə qarşı vuruşmağa və fitnənin kökünü kəsməyə çağırırdı.

Çıxışı təxminən 20 dəqiqə çəkdi. Maraqlı idi ki, şöhrətli alim cənab Haşiminejad və başqa bir neçə məşhur şəxsiyyət də dinləyicilərin arasında idilər.

Hiylə

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

Bir dəfə Kürdüstandan mənə bir xatirə danışdı:

«Sənəndəç şəhərində postda keşik çəkirdim. Hər tərəfi diqqətlə izləyirdim. Birdən qarşıdan bir qız peyda oldu. Düz mənə sarı gəlirdi. Başörtüyü yox idi, vəziyyəti

biabırçı idi. Ona fikir vermədim, dedim ki, yoluna davam edir. Amma getmədi, əksinə, mənə yaxınlaşdı. Ona baxmırdım, amma bütün diqqətim onda idi. Bütün vücudumla çox tez rədd olmasını istəyirdim. Bir qədər keçdi. Hələ dayanmışdı. Bir anlığa ona baxdım. Üzü makijaj içində idi, sanki bu anı gözləyirmiş kimi mənə göz vurub təbəssüm etdi. Üzümü yana çevirib qışqırdım: «Get işinin dalınca!»

Getmədi. İşini yaxşı bilirdi. Sözümlü bir də təkrar etdim, yenə getmədi. Bu dəfə cəld çaxmağı çəkib qışqırdım: «Rədd ol, yoxsa səni dəlik-deşik edəcəyəm!»

Qız qorxdu və tez dönüb qaçmağa başladı».

Əsl mələk

Məsumə Səbukxiz

Hər dəfə o şəkllə baxanda şirin bir xatirə gözlərim önündə canlanır. Mehriban ata kimi qollarını iki kürd uşağın boynuna salıb biri ilə danışır. Ətrafda qoyun sürüsü var. Sanki Kürdüstanın soyuq havası da şəkildən duyulur. O xatirəni Əbdülhüseynin özü mənə danışır:

«Uşaqları gördüyüm ilk axşam çox da diqqətimi çəkmədilər. Mənə qərribə gəldi, amma çox şübhələnmədim. Digər dostlar da iki balaca çobanın axşam vaxtı haraya getdiklərinə təəccüblənmişdilər.

Çox maraqlanmadıq. Bir az sonra qaraltıları göründü, daha sonra isə o da itdi.

Növbəti axşam yenə gəldilər. İki oğlan uşağı bir sürü qoyunu yenə həmin yolla aparırdılar. Bu dəfə şübhələndik, bildik ki, bu işin içində bir iş var.

Örgütlərin işlərindən məlumatımız vardı, onlar üçün qoca-gəncin, arvad-uşağın fərqi yox idi, əksər hallarda zorla hamını özlərinə nökr edirdilər.

Önlərini kəsib diqqətlə onlara baxdım. Gözümə şübhəli bir şey dəymədi. Qoyunlara baxdım. Hərəkətləri bir az qeyri-təbii idi.

Birdən ildırım sürəti ilə beynimdən bir fikir keçdi; qoyunların qarnının altına baxdım və qumbaraları gördüm.

Qoyunların hər birinin qarnının altına məharətlə bir əl qumbarası bağlamışdılar. Uşaqlar sanki yerə mıxlanmışdılar, gözləri hədəqədən çıxmaq üzrə idi. Dedim ki, qorxmayın, sizinlə işimiz yoxdur. Hirslənməli adamlar inqilab düşmənləri idilər.

Qumbaraları topladıq, onları da səhərə qədər yanımızda saxladıq. Səhər öz uşaqlarımı nəsihət edirmişəm kimi qollarımı boyunlarına salıb onlarla danışmağa başladım. Onlar əsla belə bir münasibət gözləmədilər.

Axırda onlardan söz alandan sonra dedim ki, azadsınız, gedə bilərsiniz.

Mat-məəttəl mənə baxır, inanmırdılar. Doğru dediyimi anlayandan sonra sağollaşıb yavaş-yavaş uzaqlaşdılar. Tez-tez dönüb arxalarına baxırdılar, hələ də təəccüb içində idilər. Örgütlər Sepaha dair onlarda çox vəhşi təsəvvür yaratmışdılar. Gördükləri isə təsəvvürlərində olandan yerlə-göy qədər fərqlənirdi».

Müstəsna ev

Məsumə Səbukxiz

Sepah qurulan vaxtlarda Əbdülhüseyn başını qaşımağa vaxt tapmırdı, çox vaxt Sepahda olurdu. Əvvəllər maaş almırdı, sonralar aldığı maaş da ehtiyaclarımızı ödəmirdi. Buna görə bəna işi də qəbul edirdi. Əsasən, gecələr bənnalıqla məşğul olurdu.

O zaman evimiz Məşhədin qədim məhəllələrindən olan hövzə tələbələri məhəlləsində, yalnız 40 kv. metrədən

ibarət bir ev idi. Ona neçə dəfə demişdim ki, bu ev bizə dardır, beş uşağımız var, gərək yavaş-yavaş bir şey fikirləşək. Lakin heç düşünməyə də macal olmadı, nəinki həyata keçirməyə. Əvvəllər gələcəyə ümidvar idim, müharibə başlayandan sonra isə ondan ümidimi üztdüm.

Bir ay təlimə getdi. Özüm işə girişib evi satdım və yaxındakı dördyolda böyük bir ev aldım. Həmin günü yada salmaq mənə çox şirin gəlir. Əşyalarımız çox deyildi. Uşaqların köməyi ilə onları bir yük maşınına yığıb yeni evimizə apardıq.

Yolda Əbdülhüseyni gördüm. Baxışından təəccüb yağırdı. Bir ay idi onu görmürdüm. Bizə yaxınlaşdı, salamlayıb hal-əhval tutandan sonra soruşdu ki, haraya gedirsiniz?

Dördyolu göstərib dedim ki, orada bir ev almışam.

Güldü.

– Yəqin ki qabaqkıdan böyükdür.

– Hə.

Yenə güldü.

– Pulunu haradan tapacaqsan?

– Pulu üçün nə iş olsa, çalışacağam. Allah kərimdir.

Bir söz demədi. Əmin idim ki, buna görə narahat olmayacaq. Yeni evi görəndə həm də sevindi; çiy kərpicdən idi, həyatınə plitə döşənməmişdi, divarları da palçıqdan idi. Hər yerə diqqətlə baxıb dedi: «Uşaqlar üçün əla və genişdir».

Daşınma işi bitəndən sonra Əbdülhüseyn düşündüyümdən də tez cəbhəyə yollandı.

Yeni evimizdə bir neçə gün rahat qaldıq, yağış yağanda isə problem başladı. Otaqda oturduğum yerdə birdən başımın islandığını hiss etdim. Tavana baxdım. Su damırdı. Özümü itirdim. Bir neçə saniyədən sonra bir qab

gətirib altına qoydum. Düşündüm ki, problem həll oldu. Birdən, «ana, buradan da su tökülür» cümləsini eşitdim.

Yağış gücləndikcə daha çox yerdən su damırdı. Bütün qablarımızı tavandan axan damcıların altına qoyduğumuzu desəm, bəlkə də doğru demişəm. Yağış dayanana qədər çox əziyyət çəkdik. Ondan sonra günləri sayırdım ki, Əbdülhüseyn nə vaxt gələcək.

Nəhayət, cəbhədən qayıtdı; amma özü gəlmədi, gətirdilər. Ən çox ayaqları yaralanmışdı. Ertəsi gün Qəzali və bir neçə pasdar onu ziyarətə gəldilər. Təsadüfən, yağış yağmağa başladı. Qəzali elə bildi ki, təkcə onların oturduqları otaqdan su damır. Uşaqlardan soruşdu ki, qonaq otağımız hansıdır?

Qonaq otağını göstərdilər. Girdi və tez çıxdı. Ora da digər otaqlardan geri qalmırdı. Qabları gətirməyə başladıq. Az sonra onlar da sağollaşib getdilər.

Bir saat ötməmiş onların biri qayıdıb ağa Burunsini çağırırdı. Dedim ki, onun halı yaxşı deyil, siz ki bilirsiniz.

– Biz özümüz onu maşınla aparacağıq.

– Olmaz ki, başqa vaxt gəlsin?

– Yox, ağa Qəzalinin vacib işi var. Dedi ki, tez hacını oraya aparacaq.

Sepahdan qayıdanda qaşqabaqlı idi. Məsələnin nə olduğunu bilmək istəyirdim. Bir neçə dəqiqədən sonra bunu soruşanda isə ah çəkdi.

- Heç nə, əmr etdi ki, daha cəbhəyə getməyim.

Təəccübdən gözlərim bərəldi.

- Daha cəbhəyə getməyəsən?!

Başımı yelləyib yavaşca dedi: «Hə, evi düzəltməyincə cəbhəyə getməyə qoymayacaqlar».

Soruşdum ki, başqa nə dedi?

Mənalı təbəssüm etdi.

- Bilmək istəyirdi ki, sən bu vəziyyətə görə narahatsanmı? Mən də dedim ki, yox, mənim yoldaşım razıdır.

Evin düzəlib-düzəlməyəcəyini bilmək istəyirdim. Soruşdum ki, axırı nə oldu?

- Dediym kimi, evi düzəltməyincə cəbhəyə gedə bilməyəcəyəm.

Susub fikrə getdi. Bir qədər sonra dilləndi.

- Sepahdan gəlsələr, de ki, vəziyyətimiz yaxşıdır, bu evi mən özüm almışam, burada qalmaq istəyirəm, yaxşı ev də istəmirəm.

Narahat halda soruşdum ki, bu sözləri nə üçün deməliyəm?

O, məndən çox narahat idi.

- Onlar mənə pul vermək istəyirlər ki, yeni dəbli bir ev tikim, mənə bu işi görmək istəmirəm.

Sözünün üstünə bir söz deməyi sevmirdim. Müştərək həyatımız boyu onu tanıyırdım. Çalışırdı ki, heç vaxt Allahın razılığı olmayan bir iş görməsin.

Sepahdan gəldilər. Evə dəvət etdi. Birinin əlində çanta vardı. Hamı oturandan sonra çantanı açdı, içindən bir neçə iri pul paketi çıxarıb Əbdülhüseynin önünə qoydu. Ürəyim bərk döyünürdü. O qədər pul gözləməirdim. Nə edəcəyini gözləyirdim. Bir az gözlərini pullara dikdi. Baxışından bəlli idi ki, ciddi bir qərar verir. Birdən pulları götürüb hamısını yenidən çantaya tökdü. Sepahdan gələnlər də mənim kimi heyrət içində idilər. Qərarlı və ciddi şəkildə dedi: «Bu pullar beytülmalındır (dövlət əmlakıdır). Mən əsla razı deyiləm ki, uşaqlarım bu qədər pulla rifah içində yaşasınlar».

Dedilər: «Amma...»

Bərkdən dedi: «Amması yoxdur, mənim uşaqlarım belə yaşayacaqlar».

- Bəs Qəzaliyə nə deyək?

- Ona deyin ki, özüm ev haqda bir şey fikirləşəcəyəm.

Nə qədər israr etdilərə, faydası olmadı.

Bir neçə gün keçdi. Halı yaxşılaşmışdı, amma daha bənnalığa görə deyildi. Evin bir tərəfini sökmək istədiyini deyəndə inanmağım gəlmədi. Dedim ki, yəqin zarafat edirsən.

- Yox, çox ciddiyəm.

- Bu vəziyyətinlə bənnalıq sözünü heç dilə gətirmək olmaz.

- Allahın köməyi ilə həm sözünü deyərik, həm də işini görərik.

İsrarım təsir etmədi. Həmin gündən başlayıb evin bir tərəfini uçurdu. Yavaş-yavaş material toplayıb bir neçə nəfərin köməyi ilə iki otaq tikdi.

İki-üç gecə sonra güclü yağış yağdı. Uşaqlar başlarını yuxarı qaldırmışdılar və gözlərini tavandan ayırmırdılar. Mən də onlardan geri qalmırdım. Bir qədər sonra hamımız əmin olduq ki, bir damla da gəlmir. İlk gündən bilirdik ki, işinə söz ola bilməz.

Ona dedim: «İndi ki halın yaxşılaşıb və sabah cəbhəyə getmək istəyirsən, get, amma inşaallah, gələn dəfə gələndə evin o biri tərəfini də tikərsən.

- İnşaallah.

Yeni otaqlarda həyatın ləzzətini dadar-dadmaz birdən həyətdə gurultu qopdu. Tez bayıra qaçdıq. Mənzərə dəhşətli idi: pəlçiq hasarın bir tərəfi uçmuşdu. Dönüb Əbdülhüseynə baxdım. Güldü.

- İnşaallah, gələn dəfə gələndə bunu da uçurub kərpicdən hasar hörəcəyəm.

– Sizin aldığınız 5-6 gün məzuniyyətlə bir iş görmək olmaz.

– Gələn dəfə 20 gün məzuniyyət alacağam, narahat olma.

Səhər tezdən cəbhəyə yollandı.

Təxminən iki aydan sonra gəldi. Salamlaşandan sonra 20 günlük icazə aldığını söylədi.

Çox tez işə başladı. Birinci gün kərpic gətirdi, ikinci gün bütün hasarı uçurub sökdü. Digər işlərə başlamaq istəyəndə Sepahdakı yoldaşlarından biri gəldi. Əbdülhüseyn onu evə dəvət etdi, o isə dedi: «Yox, bir dəqiqəliyə bayıra gəlsən, yaxşıdır».

Getdi və tez də dönüb gözlərimə baxdı.

– Mühüm bir iş çıxıb, getməliyəm.

Soyuqqanlılığımı itirmədim.

– Eybi yoxdur, get, amma tez qayıt.

Səsi bir az da mehribanlaşdı.

– İş şəhərdə deyil.

– Bəs haradadır?

Ehtiyatla dedi: «Cəbhəyə getməliyəm».

Dərhal üzümdə hərarət hiss etdim. Çox narahat oldum. Bizim evimiz küçədə barmaqla göstərilirdi, məclislərin mövzusu olmuşdu. Ətrafıma baxdım.

– Sən məni bu qədər uşaqla bu qapısız və hasarsız evdə qoyub getmək istəyirsən?!

Bir söz demədi.

– Heç olmasa, hasarı uçurmazdın.

Belə hallarda həmişə gülərdi.

– Narahat olma, sənə söz verirəm ki, bu evin damına hətta bir pişik də çıxmayacaq.

Bir az da hirslənib üzümü turşutdum.

– Həyətin hasarı uçubsa, uçub, nə olsun ki?!

Ağlamaq istəyirdim.

– Yəni mənim bu qədər kiçik uşaqla bu hasarsız evdə qalmağım düzgündür?!

Yenə məni sakitləşdirməyə çalışdı, amma faydası olmadı. Getdikcə hirsim artırdı. Üzündən gülüş getdi, ciddiləşdi, lakin səsindən yenə mehribanlıq yağdı.

– Bax, mən uşaqlıqdan nə kiminsə evinin damına çıxmışam, nə kiminsə hasarından hoppanmışam, nə də kiminsə namusuna baxmışam.

Son sözləri diqqətimi cəmlədi, narahat olsam da, qalanını eşitmək istədim.

– İndi də deyirəm ki, sən başıaçıq bayıra çıxsan da, heç kim sənə baxmaz. Arxayın ol ki, bu evdə heç bir canlı səni narahat etməz. Çünki mən heç kimi narahat etməmişəm. Əsla narahat olma.

Əminliklə danışdı. Özümə gəldim. Sözləri alov üzərinə tökülən su effekti verirdi. Çantasını bağlayıb yola düşəndə iynə ucu qədər də narahatlığım qalmamışdı.

Bir müddətdən sonra gəldi. Baxışı həmişəki kimi mehriban idi. Uşaqları bir-bir qucaqlayıb öpürdü. Hələ oturmamış üzünü mənə tutdu, uzun və mənalı bir «bəli» deyib soruşdu: «Bu müddətdə bir oğru-zad gəldi, yoxsa yox?!»

– Yox.

Güldü.

– Sözlərin o qədər təsirli idi ki, biz arxayın yaşadıq. Əgər zərrə qədər də qorxduğumu desən, yalandır.

Allah ona rəhmət eləsin! O sözlərinin təsiri hələ də qəlbimizdə qalıb. Özü demiş, hələ heç bir canlı bizi narahat etməyib.

Allah yolunda nəzir

Məsumə Səbukxiz

Tez-tez nəzir edirdim. Bir dəfə də Əbdülhüseynin sağ-salamat qayıtması üçün bir qurban nəzir etdim.

Cəbhədən qayıdanda nəzrimi söylədim, özü həll edəcəyini dedi. Bir qoyun alıb həyətdə bağladı.

Qoyunu anamla başqa bir qonşu da görmüşdü. Qurbanlığın səbəbini soruşanda deyirdim ki, nəzrim var.

Nəhayət, qoyunu kəsdik. Özü oturub səbirlə bütün ətləri böldü, hər payı bir sellofana qoydu, ciyəri, dərimini və digər hissələri də ayrı-ayrı sellofanlara qoydu. İşini bitirəndən sonra əllərini yudu və məndən böyük bir kisə istədi.

– Kisəni neyləyirsən?

Sellofonları göstərdi.

– Bunları qoymaq istəyirəm.

Düşündüm ki, qohum-qonşuların payını özü aparıb vermək istəyir.

– Sən zəhmət çəkmə, mən uşaqlarla apararam.

Gülümsədi. Deyəsən, fikrimi oxumuşdu. Mənalı tərzdə soruşdu: «Məgər bu qoyunu Allah yolunda nəzir etməmişdin?!»

– Hə, necə ki?!

– Onda get bir kisə gətir.

Gedib gətirdim. Bütün sellofanları kisəyə tökdü, özümüzə də bir şey saxlamadı. Kisəni motosekletinin arxasına qoydu.

– Qohum-qonşularımızın arasında, Allaha şükür olsun ki, axşam yeməyinə möhtac olan yoxdur.

Ətləri haraya apardığını və kimə verdiyini bilmirəm, ancaq onu birirəm ki, o ətlərdən bir tikəsini də nə biz gördük, nə də qohum-qonşulardan biri. Onların bir neçəsi məsələni öyrənmək üçün soruşurdular ki, qoyunu kəsdinizmi? Deyirdim ki, hə. Bunu eşidəndə gözləri bərəlirdi, deyirdilər ki, necə də səssiz.

Yəqin ki, onlara da pay düşəcəyini gözləyirmişlər. Bəzilərinin hətta «qoyunu özləri üçün kəsiblər» dediklərini də duydum.

Sonralar da qurban nəzir edəndə eyni işi görürdü. Ətləri hara apardığını nə qədər soruşurdumsa, heç nə demirdi. Heç vaxt kiminsə öyrənməsinə də imkan vermədi.

«İki» qiyməti

Əbülhəsən Burunsi

Həmişə dərslərimizlə maraqlanırdı. Hər dəfə məzuniyyətə gələndə hamımızın məktəbinə baş çəkir və ən birinci mənim oxuduğum məktəbə gedirdi.

Yaxşı yadımdadır, müəllim imla demişdi və dəftərləri yoxlayırdı. Bir dəftəri götürüb mənə baxdı. Bildim ki, mənimkidir. Ürəyim döyünməyə başladı. Yaxşı yazmadığımı bilirdim. Qaşları düyünləndikcə halım pisləşirdi. Birdən qapının səsi gəldi. Müəllim ucadan dedi: «Buyurun».

Qapı açıldı. Gələn adamı görəndə isə az qaldı ürəyim yerindən qopsun. Atam qapının ağzında dayanmışdı. Müəllim tez yerindən qalxdı. Atam ona yaxınlaşdı. Salamlayıb hal-əhval tutdular. Müəllim dedi: «Təsadüfən, çox vaxtında gəldiniz, hacı ağa Burunsi».

Atam gülümsədi.

– Niyə ki?

– Elə indicə Həsənin imlasını yoxlayırdım, siz qapını döyən kimi bitirdim.

Onlar müəllimin stoluna yaxınlaşdılar. Müəllim mənim dəftərimi göstərəndə birdən atamın üzü ciddiləşdi və narahat baxışı mənə tuşlandı. Bir az özümü səliqəyə saldım. Ağzım qurumuş, bədənim istiləşmişdi. Başımı aşağı salıb ayaqqablarıma baxdım. Diqqətim heç bir yerdə deyildi, yalnız xəcalət çəkirdim. Müəllimin sözlərindən başa düşdüm ki, qiymətim iki olub.

– Bu nə qiymətdir almısan?!

Atamın səsindən özümə gəldim. Başımı yuxarı qaldırdım, lakin ona baxmadım.

– Nə üçün dərs oxumursan? Müəllim deyir ki, dərslərin zəifdir.

Deməyə sözüm yox idi. Vəziyyətimi anlayıb səs tonunu aşağı saldı.

– Evə gələrsən, görək nə olur.

Müəllimlə sağollaşıb getdi.

Tənəffüsdə uşaqlar başıma yığışdılar. Hərəsi bir söz deyirdi. Biri dedi ki, evə gedəndə yaxşıca döyüləcəksən.

Ona gülüb dedim: «Atam adam vuran deyil, çox əsəbiləşsə, danlayar. Üstəlik, məni döysə də, eybi yoxdur, çünki mən onu çox sevirəm».

Məktəbin son zəngi çalındı. Sınıfdən çıxmaq istəmirdim. Atamın narahat üzü yadıma düşəndə başıma min cür fikir gəlirdi. Necə oldusa, evə yollandım.

Nəhayət, çatdım. Heç kimə yaxınlaşmadım, başqa bir otaqda büzüşüb oturdum. Mənimlə dalaşan atamın hirsli görkəmini təsəvvür edirdim.

Birdən gördüm ki, qapının ağzında dayanıb. Ona baxdım. Gülümsəyib yaxınlaşdı, başımı tumarladı və məni ayağa qaldırdı.

- Gəl, bu dəfə eybi yoxdur, inşallah, bundan sonra yaxşı dərslər oxuyarsan.

Dönüşsüz əməliyyat

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

O, deyirdi:

«Batalyon komandiri olduğum vaxtlarda yüksək rütbəli zabitlər arasında bir əməliyyatdan söz gedirdi. Əməliyyat zonası mürəkkəb və həssas yer idi. Bir tərəfdən, düşmənin ora çoxlu canlı qüvvə və texnika toplaması, digər tərəfdən də bizim hücumumuzu təxmin etməsi işi çətinləşdirirdi. Güclü hazırlıq görüb bizi gözləyirdilər.

Bir gün briqadanın qərargahından gəlib dedilər: «Sənə bir iş tapşırmaq istəyirik. Bunu yalnız sən bacararsan. Qəbul edirsən?»

– Nə işi?

– Qıssası budur ki, bu işdə dönüş yoxdur.

Biri dərhal dilləndi: «Əgər möcüzə baş verməsə».

– Deyin görüm nə işdir?

– Bu əməliyyatda bir neçə səmtdən hücumla keçmək istəyirik. Düşmənin topladığı qüvvədən və bizim hücumumuzu gözləməsindən isə özün xəbərdarsan. Bu baxımdan, biz bu hücumda qələbə çalsaq da, şübhəsiz, itkimiz çox olacaq.

Abdullah batalyonunun üzərinə düşən tapşırığın nədən ibarət olduğunu öyrənmək üçün səbirsizləndim. İşimizi açıqlamağa başladılar.

– Sizin batalyonunuz düşmənin içinə girib vuruşmalı və başını qarışdırmalıdır. Belə olduqda düşmən ətrafa

nəzarəti itirəcək və biz digər səmtlərdən hücumla keçib Allahın köməyiylə qələbə çalacağıq.

Sakit qalıb düşünürdüm. Başqa biri söhbəti davam etdirdi: «Ola bilər sizdən bir nəfər də sağ qalmasın. Siz bunu bilərək düşmənin mühasirəsinə düşməlisiniz. Hər tərəfdən başınıza güllə yağacaq. Belə bir işi qəbul edirsiniz, yoxsa yox?»

– Bəli, üzərimə düşürsə, qəbul edirəm.

Əməliyyat gecəsi hamını toplayıb lazımı tapşırıqları verdim. Üzərimizə düşəni tam başa düşmüşdük. Bir az sonra düşməni sarı yola düşdük.

Zikr və təvəssüllə ilk postu tutduq. Uşaqların biri digərindən qərarlı idi. Addımlarını möhkəm və əminliklə atırdılar. Biz digər qüvvələr üçün fədaiyə çevrilmişdik və bu, əməliyyatın şirinliyini qat-qat artırırdı.

Nə qədər getdiyimiz dəqiq yadımda deyil. Nəhayət, təyin olunmuş yerə - düz düşmənlərin ortasına çatdıq. Bir tərəfimizdə düşmənin zirehli texnikası dayanırdı, bir tərəfimizdə zirehsiz texnikası, digər tərəfdə də piyada qüvvələri. Artilleriya da bir qədər uzaqda atəşə hazır vəziyyətdə idi.

Bütün bölgəyə ağır sükut çökmüşdü. Biz hər tərəfə atəş açmalı idik. Mənim işarəmlə uşaqlar yerlərini tutdular. Hər birinin işini öncədən demişdim. Bircə nəfəs səsi də gəlmirdi. Ətrafımı yenidən nəzərdən keçirdim. Hərəkətə keçməyin və özümüzünkülərə işarə verməyin tam zamanı idi. Bilirdim ki, uşaqların hər biri mənim səsimi gözləyir. Ürəyimdə dedim: «İlahi, Sənə təvəkkül!»

Birdən var gücümlə qışqırdım: «Allahu-Əkbər!»

Sükut pozuldu, silahların aramsız atəşləri başladı. Eyni zamanda bir neçə tərəfə atəş açırdıq.

Düşmən əvvəlcə başını itirdi, lakin çox tez özünə gəldi. Bir neçə dəqiqə ərzində hər tərəfdən başımıza atəş yağmağa başladı; avtomat, pulemyot, qumbara, top, katyuşa və sair. Bir qədər sonra orada sözün əsl mənasında bir cəhənnəm əmələ gəldi. Artıq tapşırığı yerinə yetirmişdik və uşaqları qorumaq hər şeydən vacib idi. Birdən qışqırdım: «Uzanın! Heç kim atəş açmasın!»

Hərə bir yerə daldalandı. Mən də bir tərəfdə uzandım. Daha silahlarımız açılmırdı, yalnız dillərimiz tərpənirdi. Bütün vücudumuzla zikr deyirdik. Düşmənin atəşi isə hər an güclənirdi. Yerləşdiyimiz mövqeyin hər qarışını vururdular. Öz-özümə düşündüm ki, yaqın uşaqların çoxu şəhid olub.

Qərargahdan əmr gözləyirdim. Bir müddətdən sonra nəhayət, ratsiyanın səsi gəldi. Əməliyyat komandirlərindən biri idi. Mənim də sağ qalmamı düşünmürdü. Dedi: «Allaha şükür olsun ki, sizin fədakarlığınız bəhrəsini verdi. Əgər sağsınızsa, geri dönün!»

Canlı qüvvəmiz digər səmtlərdən düşmən səddini yarmışdılar. Başlarını itirdiklərindən bizi unudular. Tez yerlərimizdən qalxdıq. Bir neçə dəqiqədən sonra isə hamımız geri qayıdırdıq.

Uşaqlar böyük qələbə çalmışdılar. Biz qayıdanda bəziləri təəccübdən barmaqlarını dişlədilər. Özümüz də inana bilmirdik. Hamımız şəhadət eşqi ilə getmişdik, amma yalnız bir-iki şəhid vermişdik, bir-iki də yaralımız vardı.

Həzrət Fatimənin (ə) nəzəri

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

Şəhid Burunsi deyirdi:

«Hələ əməliyyat düz-əməlli başlamamış işlər dünyəyə düşdü; batalyonumuz yerə oturdu və uşaqların əhval-ruhiyyəsi dəyişdi.

O vaxta qədər belə vəziyyətlə rastlaşmamışdım. Onlara nə olmuşdusa, sözə qulaq asmırdılar. Lakin əvvəllər özlərini alova atmalarını əmr edəndə can-başla atırdılar.

Bəzilərinin üzünə diqqətlə baxdım. Çox başqa cür olmuşdular; nə yorulduqlarını söyləmək olurdu, nə qorxduqlarını. Heç bir təxmin etmək olmurdu. Onlarla nə qədər danışdımsa, faydası olmadı. Sanki yerə yapışmışdılar və ayrılmaq istəmirdilər.

Biz dərəcəyə enməsəydik, digər qüvvələrin məğlubiyyət ehtimalı yüksək olacaqdı, çoxlu şəhid verəcəkdik. Çox aciz qalmışdım. Məyusluq bütün vücudumu sarıtmışdı və nə edəcəyimi bilmirdim.

Başımı göyə qaldırıb dedim ki, İlahi, Özün kömək ol.

Uşaqlardan uzaqlaşdım, həzrət Fatiməni ürəkdən çağırıb ona təvəssül etdim. Dedim: «Vəziyyətimiz ağırdır, dua et ki, bu uşaqları yerlərindən tərpətmək üçün bir yol tapım».

Bir qədər raz-niyaz edib uşaqların yanına qayıtdım. Bəhrəsi olacağını bilib lütf nəzərini gözləyirdim. Gecənin qaranlığında və elə çarəsiz durumda birdən beynimə bir fikir gəldi. Üzümü onlara tutub əminliklə və qətiyyətlə dedim: «Daha sizə ehtiyacım yoxdur, heç birinizi istəmirəm. Aranızdan yalnız bir RPG atan qalxıb mənimlə gəlsin, başqa heç nə istəmirəm».

Gözümü onlara dikib səbirsizliklə birinin qalxmasını gözlədim. RPG atan uşaqlardan biri ayağa qalxıb dedi ki, mən gəlirəm.

Baxışı qərarlı və ciddi idi. Bir neçə saniyədən sonra başqa birisi ondan da ciddi şəkildə qalxıb dedi ki, mən də gəlirəm.

Onun arxasınca başqa biri ayağa qalxdı. Özümə gəlincə bütün batalyon ayağa qalxmışdı. Tez yola düşdüm, uşaqlar da arxamca.

Həmin əməliyyatdakı qələbəmiz hamını təəccübləndirdi. Əgər öncədən getsəydik, o qədər uğurlu alınmazdı. Həzrət Fatimənin (ə) duası dadımıza çatmışdı».

Yemək növbəsi

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

Mən Qumdan ezam olunmuşdum, o isə müqəddəs Məşhəd şəhərindən. Yalnız iki-üç dəfə cəbhədə onunla görüşmək mənə qismət oldu. Bir dəfə onu bir qarnizonda gördüm. Günorta namazını qılandan sonra məsciddən çıxıb kazarmaya gedəndə yolda bir toyota gördüm. Yemək paylayırdılar. Sırada bir neçə Basic üzvü dayanmışdı. Onların arasında birdən Əbdülhüseyni gördüm. Bir anlığa oxşatdığımı düşündüm. Diqqətlə baxdım. Öz-özümə dedim ki, yəqin batalyon komandiri olduğunu səhv eşitmişəm.

Yaxınlaşıb halını soruşdum, dedim ki, ağa Burunsi, sən nə üçün növbəyə dayanmısan, məgər batalyon komandiri...

Sözümü bitirməyə qoymadı, ciddi görkəm alıb dedi: «Məgər batalyon komandirinin digər Basic üzvləri ilə fərqi var ki, yeməyi növbəsiz alsın?!»

Yadıma bir hədis düşdü: «Kim Allah naminə təvazökarlıq etsə, Allah onu ucaldar». Öz-özümə dedim:

«Ağa Burunsinin cəbhələrdə bu qədər məşhurlaşması əbəs yerə deyil».

Sonralar öyrəndim ki, Bəsic üzvləri onun növbəyə durmasına mane olmaq üçün çox çalışmış, amma onunla bacara bilməmişlər.

Qızıl üzük

Məsumə Səbukxiz

Əməliyyatların birində üzüyümü nəzir etdim; dedim ki, salamat qayıtsa, bu üzüyü İmam Rzanın (ə) zərihinə ataram.

Həmin əməliyyatda yaralandı. Yarası çox da ağır deyildi, məzuniyyətə gələndə qədər yeri tam sağalmışdı.

Evə gələndə üzüyümü nəzir etdiyimi deyib əlavə etdim ki, sən buna görə salamat gəlmisən.

Gülüb dedi: «Nəzir edəndə cəbhəyə nəzir et».

– Nə üçün?

– Çünki İmam Rzanın (ə) ehtiyacı yoxdur, amma cəbhənin çox ehtiyacı var. Üzüyünü məqbərəyə salmana da gərək yoxdur.

Narahat oldum, amma heç nə demədim, həmişəki kimi sözünü dinlədim.

Növbəti əməliyyatda ağır yaralandı. Onu Kərəcə hospitala aparmışdılar. Bir nəfər oradan zəng vurub bizə xəbər verdi. Özü ilə danışmaq istədim, amma dedilər ki, halı uyğun deyil.

Həmin gün qardaşımın qaynım Kərəcə yollandılar. Ertəsi gün qardaşım Tehrandan zəng vurdu. Bilmirəm salamın cavabını verdim, yoxsa yox. Tez soruşdum ki, yeni nə xəbər var, halı necədir?

Gülüb dedi: «Düşündüyümdən də yaxşıdır».

Elə bildim məni aldadır, əsəbiləşdim.

– Zarafat eləmə, düzünü de.
– Doğru deyirəm, indi yanından gəlirəm, rahat danışır.
İnanılası deyildi. Çox sevindim.
– Sənə mühüm bir mesajı var, məni ondan ötrü göndərdi.

Sözünü bitirməyə aman vermədim.

– Nə mesajı?

– Əvvəla salam göndərdi, ikincisi isə dedi ki, qabaqkı əməliyyatda nəzir etdiyi üzüyü elə indicə aparıb zərihə salsın.

Təəccüb içində qalmışdım. Özü demişdi ki, lazım deyil.

– Məsələ uzundur, inşallah, Məşhədə gələndə danışaram.

Onu təyyarə ilə Məşhədə gətirdilər. Evə gələsi durumda deyildi. Hava limanından birbaşa xəstəxanaya apardılar.

Onunla görüşə getdik. Qayıdanda yolda qardaşımdan üzüyün macərəsini soruşdum. Gözləri yaşla doldu. Yavaş-yavaş danışmağa başladı.

– Biz onun yanına çatanda hələ özünə gəlməmişdi, nə baş verdiyini əvvəlcə palata yoldaşlarından eşitdik. Deyirdilər ki, bihuş halda beş kimsə ilə danışır, özü də çox yanıqlı halda.

Nə danışdığını soruşduq. Dedilər ki, onları bir-bir adları ilə çağırırdı.

Özünə gələndən sonra bu haqda özündən soruşduq. Əvvəlcə boyun qaçırdı, sonra isə çox qəmli halda danışmağa başladı: «Huşsuz halda beş kimsənin başım üstə gəldiklərini gördüm. Halımı soruşub mənimlə danışır, yaralarımın üstünə əllərini çəkib buyururdular: «Əbdülhüseyn möhkəmdir, inşallah, tez sağalar».

Hacı deyirdi: «Yanımda çox qaldılar. Gedəndə biri eynilə yoldaşımın üzüyünü göstərib könül oxşayan səslə

buyurdu: «Üzüyünüz necədir?» Mən çox təəccübləndim. Sonra buyurdu: «Deyin o üzüyü zərihə salsınlar».

Qardaşımın yanaqları yaş içində idi, öz vəziyyətimdən isə xəbərim yoxdu. Onda öyrəndim ki, üzüyü zərihə salmaq öz istəyi deyilmiş, uğurlarında vuruşduğu idealların buyuruğu imiş. Bəlkə bu məqamı da xatırlatmaq yerinə düşər: «Hər şey öz yerində gözəldir!»

Son arzu

Həmid Xalxali

Onun xanım Fatimeyi-Zəhraya (ə) eşqi vəsfəgəlməz idi. Bir dəfə uşaqların arasında dedi ki, ürəyim istəyir boğazımın qanı ilə anamın (həzrət Fatimənin) müqəddəs adını yazım.

Biz bir-birimizə baxdıq. Bəziləri təəccüb içində qalmışdılar; nə üçün məhz boğazımın qanı ilə? Bunu onun özündən soruşdum, kədərli görkəm alıb dedi: «Aşura gününün bir səhnəsi həmişə ürəyimi yandırır».

Aşura sözünü eşidəndə uşaqlar kədərləndilər. Özü də dəyişildi və səsi titrəməyə başladı.

- Ağa Əbu Abdullah (ə) həzrət Əli Əsgərin qanını göyə atıb dedi ki, İlahi, qəbul elə. Mənim də ürəyim istəyir ki, boğazımın qanı ilə onun müqəddəs adını yazıb eşqimi sübuta yetirim».

Maraqlıdır, deyirdi ki, Allahdan istəmişəm bu arzu şəhadətimdən öncə mütləq həyata keçsin.

Bunu sonralar da bir neçə dəfə söylədi. Lakin birgə iştirak etdiyimiz bir neçə əməliyyatda bu istəyi həyata keçmədi.

Vəlfəcr-l əməliyyatında onunla deyildim. Yaralandığımı eşidəndə qorxu və həyəcan bütün vücudumu sardı. Uşaqlar deyirdilər ki, boğazına güllə dəyib.

Boğaz həssas yerdir. Ehtimal verdim ki, şəhid olub. Bunu onlara da dedim. Dedilər ki, yox, Allaha şükür, yarası ağır deyil.

– Necə yəni?

– Güman ki, güllə uzaqdan atılıb, hacıya dəyəndə son həddi olub.

Uşaqların biri söhbətə qarışdı.

– Nəhayət, hacının arzusu həyata keçdi. Mən özüm gördüm ki, boğazından axan qanla bir daşın üzərinə həzrət Fatimənin (ə) adını yazdı.

Həmin gün yaralıları daşıyan zaman təsadüfən, Əbdülhüseyni gördüm. Xərəklə aparırdılar. Huşu tam özündə deyildi və onunla danışmaq olmurdu. Boğazının yarasını və sağ əlinin işarə barmağının üzərindəki qan yerini isə çox aydın gördüm.

Hospitalda yarasının sağalmasına aman verməyib dərhal cəbhəyə döndü. Üzündə xüsusi sevinc vardı və deyirdi: «Allah lütf elədi və duam qəbul oldu. Daha şəhadətdən başqa bir arzum yoxdur».

RPG manqa başçısı

Seyid Kazim Hüseyini

Cəsur bir gənc vardı, nə üçünsə batalyondan ixrac etmişdilər. Əlində bir məktub tribunala yollanırdı.

Həyətdə Hacı Burunsi onu gördü. Yerişindən və görkəmindən qayğılı olduğunu anladı. Yaxınlaşıb salam verdi. Gənc dayanıb salamını cavabladı. Hacı soruşdu: «Nə olub, cavan?»

Gənc yavaşca dedi: «Heç nə, məni ixrac ediblər, tribunala gedirəm».

Hacı onunla birgə tribunala getdi, orada məktubu verib dedi: «Ağa, mən bunu aparmaq istəyirəm».

– Bu sizin işinizə yaramaz, ağa Burunsi.

– Sizin nəyinizə lazımdır?! Mən aparmaq istəyirəm.

Onu batalyona gətirdi. Onun kimi başqa bir neçə nəfər də vardı, hamısı gənc idilər. Elə əvvəldən hacını sevməyə başladılar. Hacı onların düşüncə və əxlaqları üzərində çox işləyirdi. Axırda elə olurdu ki, hamısı könüllü şəkildə xüsusi dəstəyə, yəni RPG atanlara qoşulurdu. Əməliyyatlarda ən çətin iş onların üzərinə düşürdü.

Bir müddətdən sonra həmin gənc Xüsusi manqanın komandiri oldu, bir qədər sonra da adı şəhidlərin siyahısında yazıldı.

Yadımdadır, bir gün hacı onun keçmiş komandirinə deyirdi: «Siz bu gəncləri tanımırınsınız, bir dəfə namazını qılmayanda, intizamsızlıq, yaxud bir az zarafat edəndə tez ixrac edirsiniz. Bunları dillə yola gətirmək lazımdır. Bizim üçün əsas işbacaranlar bu gənclərdir».

İlahi nüsxə

Məcid Əxəvan

Qasim batalyonun yaxşı və əxlaqlı uşaqlarından idi. O zaman Hacı Burunsi batalyonun komandiri idi, Qasim də onun köməkçisi.

Bir gün hacının yanına gəlib müqəddiməsiz-filansız dedi: «Mən daha işləmək istəmirəm».

Hacı səbəbini soruşanda oturub başını yellədi. Qəhər içində və narahatlıqla dedi: «Beynim o qədər məşğuldur ki, işimə mane olur. Qorxuram ki, lazıminca işləyə bilməyəm. Amma mənə acığın tutmasın, hacı».

Bəlkə də təkcə hacı ilə mən onun ailəsindəki böyük problemlərdən xəbərdar idik. Yenə danışmağa başladı. Ürəyi dərddli idi. Hacı çox diqqətlə onu dinləyirdi.

Cəbhədə belə nümunələr çox idi. Hacı Burunsi bir ata kimi idi. Hətta yaşda hacıdan böyük olan Bəsic üzvləri də onun yanına gəlib problemlərini danışırtdılar. Hacı da əlindən gələn köməyi əsirgəmirdi. Bəzi dövlət məmurları cəbhəyə baş çəkməyə gələndə onların problemlərini danışırtdı.

Qasimin sözləri bitəndən sonra hacı Quran ayələri və hədislərdən istifadə edib ona bir neçə çıxış yolu göstərdi. Belə məqamlarda həmişə deyərtdi: «Əvvəla, mən kiməm ki, sizə yol göstərəm. İkincisi də mənim savadım yoxdur».

Göstərdiyi yollar həmişə Qurandan, Nəhcül-bəlağədən və hədislərdən idi. Həmin gün də söhbəti bitəndə Qasim çox rahatlaşdı, gül açmış qönçə kimi yanımızdan getdi.

Ertəsi gün hacı batalyonun səhər düzülüşündə çıxış etdi, söhbətində o məsələyə də işarə vurdu. Qasimi tərifləyib kinayə ilə dedi: «Bəziləri ondan öyrənsinlər. Çətinliyi olan kimi gəlib demir ki, məni tərxis et, çətinliyinin işinə mane olmasından qorxur».

Ondan sonra Qasim bir neçə dəfə də hacı ilə dərdləşməyə gəldi. Hər dəfəsində də yeni bir nüsxə alıb gedirdi.

Qasim şəhid olanda Məşhəddə ailəsinə baş çəkməyə getdik. Atası, anası, qardaşı və həyat yoldaşı həmin evdə yaşayırdılar. Qasimin əxlaqından söz düşəndə yoldaşı dedi: «Mənim Qasimin anası ilə çox problemim vardı, lakin son zamanlar məzuniyyətə gələndə danışdığı sözlər bütün çətinliklərimizi həll etdi».

Onu diqqətlə dinləyirdim. O dedi: «Qasim belə sözlər bilmirdi, onun belə hünəri yox idi. Olsaydı, öncədən problemlərimizi həll edərdi. Hər halda, cəbhədə ona nə öyrətdiklərini bilmirəm, ancaq onu bilirəm ki, cəbhəni

haqlı olaraq, universitet adlandırırlar. Həqiqətən, belədir. Mən bunun canlı şahidiyəm».

Hacıya salam

Məcid Əxəvan

Xorasanın 77-ci diviziyası ilə başqa bir diviziyanın birgə əməliyyatı olacaqdı. O zaman 77-ci diviziyanın komandiri Polkovnik Siddiqi idi. Bir dəfə onlarla iclasımız vardı. Onların qərargahında iclas zalına gedib əməliyyat barədə söhbətə başladıq.

Əvvəlcə yüksək rütbəli zabitlər sözə başladılar. Divardakı xəritə üzərində koordinatları göstərib danışdılar. Növbə briqada komandirlərinə çatdı. Həm ordu zabitləri danışdılar, həm də Sepahın uşaqları. Söhbət əsasən, klassik və taktiki cəhətlərdən gedirdi. Məsələn, deyirdilər ki, bizim bu qədər tankımız var, düşmənin bu qədər; bizim bu qədər canlı qüvvəmiz var, düşmənin bu qədər; hazırlıq atəşləri necə olmalıdır, necə manevr etməliyik və s.

Hacı Burunsi o zaman briqada komandiri olmuşdu – 18-ci İmam Cavad briqadasının. Briqadanın ikinci kolonunun başçısı da mən idim. Düz onun yanında oturmuşdum. Nəhayət, növbə bizim briqadamıza çatdı. Hacı ayağa qalxıb irəli getdi. Onun sadə kəndli görkəmi həmişə diqqət çəkirdi. Hamı ona baxırdı. Həyəcandan ürəyim bərk döyünürdü. Hacıнын yaxşı nitqindən və yetərli məlumatlarından xəbərdar idim, amma o vaxta qədər belə bir iclasda danışdığımı görməmişdim. Öz-özümə düşündüm ki, hacı bu komandirlərə nə deyəcək?

«Bismillah» deyəndən, Quran ayəsi və hədis oxuyandan sonra bir qədər dayanıb əlavə etdi: «Taktiki məsələlər barədə yetərincə danışıldı. Təbii ki, lazım idi,

amma daha bəsdir. Mən sizin icazənizlə kanalı dəyişmək istəyirəm. Demək istəyirəm gərək ehtiyatlı olaq ki, qürur bizi məhv eləməsin».

Bunu deyib erkən İslam çağının döyüşlərindən misallar çəkdi. Ühüd döyüşündə İslam qüvvələrinin məğlubiyyətinə səbəb olan qürurdan danışdı.

– İndi də taktiki məsələlər bizi çox qürurlandırmamalıdır. Deməyin ki, İraqın tankı var, bizim də varımızdır; topu var, bizim də varımızdır. Müharibənin əvvəli yadınızdadır?! Bizim nəyimiz vardı, İraqın nəyi vardı?! Yadınızdadır ki, necə onları ağlar qoyduq?! Təəssüf ki, bəzən bu kimi şeylərin altını çəkdik, amma ibrət almadıq. Mən demək istəmirəm ki, taktiki söhbətlər lazımsızdır. Xeyr, çox lazımdır, ancaq etiqaadı və mənəviyyəti da unutmamalıyıq. Bizim döyüşümüzün əsaslarının nədən ibarət olduğu yadınızdən çıxmamalıdır.

Hamı gözlərini ona dikib baxır, o da getdikcə qızıışırdı. Çox maraqlı şəkildə İmam Hüseynin (ə) qoşunu ilə Yezidin qoşununu müqayisə etməyə başladı, Kərbəla səhrasına toxundu, oradan da qətlgah çökəkliyinə.

İclasın ab-havası birdən-birə tam dəyişdi, bir neçə saniyə ərzində hər tərəfdən ağlamaq səsi gəldi. İstisnasız olaraq hamı ağlayırdı, özü də necə. Hacı hələ danışdı. Səsi ucalmışdı və titrəyirdi. Çox böyük enerji ilə sözüne davam etdi: «Bizim nəyimiz varsa, bunlardır. Silah və texnika mütləq olmalıdır, amma RPG atan adamın əvvəlcə qəlbi İmam Hüseyn (ə) eşqi ilə dolmalıdır. Belə olmasa, T-72 tankının önündə davam gətirə bilməz».

Nəhayət, söhbəti bitdi. Hamının halı dəyişmişdi. Polkovnik Siddiqi otağın o başından gəlib hacını qucaqladı, üzündən öpdü. Ağlamaqdan gözləri qızarmışdı.

Qəhərli səslə dedi: «Hacı ağa, sən öz briqadan haqda nə desən, mən onu da edəcəyəm».

Bir qədər sonra diviziyasının birinci briqadasının komandiri olan Polkovnik İrayinin əlindən tutub hacının əlinə qoydu və ona dedi: «Bundan sonra sizin briqadanız cənab Burunsinin ixtiyarındadır; nə desə, dəqiqliklə icra olunsun».

Sonra əlini buraxıb sözünə davam etdi: «Bunu hərbi əmr kimi tabeliyinizdə olan bütün zabitlərə də deyin».

Ondan sonra nə zaman 77-ci diviziyada işimiz olsaydı, bizi çox yaxşı qarşılayır və hər şeydən əvvəl soruşurdular: «Hacı necədir?»

Oradan ayrılanda da deyirdilər: «Hacı Burunsiyə mütləq salam deyin».

Məcburi çıxış

Məcid Əxəvan

Həftədə bir-iki dəfə səhər düzülüşündə çıxış edirdi. Bir dəfə mərasimdən öncə məni çağıraraq dedi ki, Əxəvan, bu gün sən çıxış edəcəksən.

Səsi baxışını qədər ciddi idi. Bir anlığa əl-ayağımı itirdim. O vaxta qədər bir yerdə çıxış etməmişdim. Təvazökarlıqla dedim: «Hacı ağa, sən natiqsən, mən bunu bacarmaram».

Səsi daha da ciddiləşdi.

– Çıxış etsən, öyrənəcəksən.

Boyunmdan atmaq üçün israr etməyə başladım. Axırda hirsələndi.

– Mən savadsız kəndli bir qocayam, amma danışıram, sənsə təhsillisən, dərs oxumusan, niyə bacarmazsan?! Həqiqətən, ayıbdır!

Başımı aşağı saldım. Hacı gedə-gedə dedi: «Get, get hazırlaş, sən danışacaqsan».

Yalnız məni yox, briqadanın bütün komandir heyətini buna məcbur edirdi. Bir çıxış etmək məcburi idi, bir də Bəsic çadırında xörək yemək. Səhər yeməyi vaxtı deyirdi: «Vəhidi, Əxəvan və əməliyyat başçısı Cundullah batalyonuna getsinlər».

Özü də bir-iki nəfərlə başqa bir batalyona gedir, digərlərini də yerdə qalan batalyonlara göndərirdi. Belə olduqda, səhər yeməyinə sırası Bəsic üzvlərinin qonağı olurdu. Öz işi həmişə hamıdan çətin olurdu: Bir-iki tikə bir çadırdə yeyirdi, bir-iki tikə növbəti çadırdə və s. Beləliklə, bütün çadırlara baş çəkmiş olurdu.

Nahar və şam yeməklərində də belə olurdu. Məcburi çıxışın və bu şəkildə xörək yeməyin səbəbini soruşanda deyirdi: «Uşaqlar sizi səsizlə tanınmalıdır, üzünüzlə yox».

O deyirdi: «Uşaqlar əməliyyat gecəsində qaranlıqda Əxəvanın üzünü görmürlər, səsini eşidirlər. «İrəliyə» deyən kimi bilirlər ki, bu, Əxəvandır. Mən «sola dönün» deyən kimi bilirlər ki, bu, Burunsidir».

Bu açıqlamanı eşidənlər onu alqışlayırdılar. Üstəlik, məcburi çıxışın və əsgərlərlə birgə xörək yeməyin faydalarından yalnız biri idi bu, başqa faydaları da var idi.

Yüz huri

Məcid Əxəvan

Hacı 17 Şəhrivər xəstəxanasında yatırdı. Bir gün atam onu görməyə getdi. Qayıdandan sonra dedi: «Sənin bu komandirin böyük adamdır».

– Necə mægər?

– Əsla bu dünyanın adamı deyil, burada müvəqqəti qalıb, əminəm ki, yeri başqa yerdir.

Hacının sözlərindən çox xoşu gəlmişdi. O, deyirdi: «Söhbət edərkən huridən söz düşdü. Qulağına dedim ki, hacı ağa, o dünyaya gedəndə birini də mənim üçün al».

O da gülüb dedi ki, baş üstə.

Sonra da çox mənalı bir söz dedi. Mənə dedi ki, biz öz yoldaşımızı o dünyanın yüz hurisinə dəyişmərik.

Atama dedim ki, hacı yoldaşını yaxşı tanıyıb. Elə fədakar və dözümlü bir qadının qədrini hacı kimi adam bilər.

124-cü briqada

Seyid Kazim Hüseyni

Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatından öncə idi. Batalyonları gecə təlimlərinə aparırdıq.

Bir gün Əbdülhüseyn motosikletlə gəlib dedi ki, gedək ətrafı gözdən keçirək.

Fəkkə bölgəsi çox qumlu idi. Piyadalar ən azı 30-40 kilometr getməli, yeddi-səkkiz kilometr də silah və texnikalarla irəliləməli idilər. Buna əhəmiyyətsiz yanaşdım.

– Biz hər gecə təlim keçirik.

– Yox, dəqiq planlarımız olmalıdır ki, uşaqların hazırlığı daha da artsın.

Sonra gülümsəyib sözünə davam etdi: «Fəthülmübin əməliyyatının xatirələrini yenidən yaşayacağıq».

Motosikletin tərkinə oturdum. Qaz verdi və yola düşdük.

Təxminən on beş kilometr getdik. Bir tərənin yanında saxladı. 124-cü tərə idi. Motorsikletdən enib tərənin başına çıxdıq. Yolda dedi ki, sənə o tərənin xatirəsini danışacağam.

Fəthülmübin onun batalyon komandiri kimi iştirak etdiyi ilk əməliyyat idi. Həmin əməliyyatda mən ondan ayrı düşdüm; o, bir səmtdən irəliləyirdi, mən başqa bir səmtdən.

Havadan hələ səhər ətri gəlirdi. Təpənin başında yerimizi rahatladığ və o, 124-cü təpənin xatirəsini danışmağa başladı:

«Əməliyyat komandirinin dediyi kimi, bizim işimiz çox mühüm idi. Düşmən mövqelərinin içinə doğru təxminən dörd kilometr irəliləyib bu təpəyə çatmalı idik. Ondan sonra işimiz başlayırdı. Düşmənin ən güclü diviziyasının qərargahı burada, bu təpənin üstündə yerləşirdi.

Üstəlik, təpəyə çatandan sonra əmri gözləməli idik. Demişdilər ki, əməliyyatın başladığı elan olunan kimi bu bölgəni vurmağa başlayarsınız.

Əməliyyat gecəsi hamıdan tez biz yola düşdük. Yolumuz dırmıqlanmış yerdən idi. Çox əziyyətlə düşmən xəttini aşdıq. Sonra iş daha da çətinləşdi, lakin bu təpəyə çatana qədər ciddi problem yaşamadıq. Buraya yaxınlaşandan sonra uşaqlara işarə verdim ki, uzanın.

Hamı yerə uzandı. Burada olsaydın, bir nəfərin nəfəsinin səsini də eşitməzdin. Bütün diqqətim ətrafda idi. Zaman çox ağır keçirdi. Hər an ratsiyadan hücum əmrini gözləyirdim.

Bir neçə dəqiqə ötdü, amma xəbər çıxmadı. Hamıdan çox mən narahat idim. Elə şəraitdə canlı qüvvəyə nəzarət etmək çətin idi. Uşaqların düz başlarının üstündəki düşmən pulemyotları ən zəif bir səsə hazır dayanmışdılar. Düşmən diviziyasının qərargahının hər tərəfinə tikanlı məfillərdən dairə çəkmiş, torpaq və qum dolu kisələr düzmüş və digər maneələr yaratmışdılar.

Düşmən oranı elə düzəltmişdi ki, xətti yarılsa belə, ən azı qərargah müqavimət göstərə bilsin. Qərargahın hər addımına bir keşikçi qoymuşdular. Bir dəfə başımı qaldırıb baxanda özüm yeddi-səkkiz SUV avtomobili saydım.

Bir neçə dəqiqə də ötdü, hələ xəbər yox idi. Narahatlığım anbaan artırdı. Bir nəfərdən ən zəif bir səs çıxsaydı, həm öndən, həm də arxadan bizi atəşə tutacaqdılar.

Bundan ötrü çox narahat deyildim. Bizim batalyonumuz fədai kimi çıxış edirdi və uşaqlar şəhadətə hazır idilər. Narahatlığım əməliyyatın bilinəcəyinə görə idi. Onlar bizi görsəydilər, əməliyyat iflas edərdi.

Bir neçə dəqiqə də ötdü, bir xəbər çıxmadığını görəndə zikrə və təvəssülə başladım. Elə əvvəldə üzüm tamamilə islandı. Uşaqların belə sakit qala bilməsi üçün dua edirdim; birinin öskürəyi gəlsə də, səsi çıxmasın, Allah eləməmiş, silah-zad tərپənməsin. Ən çox da dua edirdim ki, tez əməliyyat əmri verilsin.

Təvəssül duasını oxuyurdum. Həzrət Peyğəmbərdən (s) başlayıb İmam Mehdiyə qədər oxudum, amma xəbər çıxmadı. Göz yaşları içərisində zikr və təvəssülə davam etdim. Çox keçmədən çiynim üzərindəki əli hiss etdim. Ratsiyaçı idi. Ratsiyanı uzatdı, onun əlindən necə aldığımı bilmədim. Komandır idi, çox astadan danışdı.

– Allaha təvəkküllə başla!»

Sözü buraya çatanda Əbdülhüseyn susdu. Üzü qızarmışdı. Ağlayırdı. Uzaqlara baxır, deyəsən, həmin səhnələri görürdü. Bir az sonra sözünü davam etdirib dedi: «Mən nə olduğunu anlamadım, özümə gələndə gördüm ki, ratsiyaçı ilə tək qalmışam, hamı gedib. Bilmirəm tikanlı məftilləri və digər maneələri necə keçdilər, ancaq bilirəm

ki, qısa müddət ərzində səngərləri və hər şeyi dağıdıb qərargahı tutdular. Bu, düşməni iflic etdi. Onlar komandirləri başları üstündə olanda məğlub olurdular, o ki qala komandirsiz olduqda.

Bizim tərəfdən uşaqlar digər səmtlərdən əməliyyata başlamışdılar. Düşmənin məyusluğu hər an artırdı. Həmin gecə bütün bu bölgələr bizim əlimizə keçdi.

Düşmənin qərargahında farsca yaxşı danışan bir neçə qadın vardı. Onların işi bizim ratsiya danışılarımızı dinləmək idi. Uşaqlar onları əsir tutdular. Onlar deyirdilər: «Biz birdən gördük ki, sizinkilər gəlmişlər və səngərlər bir-bir əldən gedir».

Əməliyyatın ertəsi günü komandirlərin biri yanıma gəldi. O, məni qucaqlayıb öpür və deyirdi: «Sən nə etdin ki, çox qısa müddətdə bu qərargahı çökdürə bildin? Bilirsən nə oldu? Düşmənin bütün qüvvəsi iflic oldu, başını itirdi. Axı komandiri, arxa-dayağı məhv olmuşdu!»

O, bizim bir neçə dəqiqə ərzində oranı tutmağımızı gözləmiş. O deyirdi: «Əməliyyat əmri verəndən sonra oturub hesabladıq ki, siz maneələrdən keçib qərargaha çatana və oranı vurana qədər çox çəkəcək, amma birdən gördük ki, qərargahın səngəri və ratsiyaları bir-birinə qarışdı və bütün sistemləri çökdü».

Mer işi

Seyid Kazim Hüseyni

Hacının qab yumaq növbəsi idi.

O, dayanmadan oyan-buyana qaçırdı. Nəzarət, canlı qüvvəni təhvil almaq, tərxis etmək... Daim ön posta gedirdi və digər min cür işi vardı. Buna baxmayaraq, bir dəfə də mer işini heç kimə vermədi.

Şam yeməyindən sonra qabları topladıq. Hacı süfrəni təmizləməyə başladı. Qablar da yanında idi. Uşaqların biri zirəklik etmək istədi; yavaşca ayağa qalxıb pəncələri ilə hacının arxasına keçdi, ehtiyatla əyilib qabları götürdü və səssiz-səmirsiz otaqdan çıxdı.

Elə bildi ki, hacı onu görmədi, lakin görmüşdü. Bilirdim ki, hələ ona mane olmayacaq. Adamların içində heç kimi pərt eləməzdi. Tez süfrəni toplayıb bayıra çıxdı. Qabları götürən əsgər kranın yanında oturmuşdu. Yumağa başlayanda hacı arxadan çiyinlərini tutub onu qaldırdı, üzündən öpüb dedi: «Buraya qədər kömək edib qabları gətirdin, əllərinə sağlıq, qalanını özüm edərəm».

– Hacı ağa, xətrimə dəymə, daha qollarımı çırmamışam.

Hacı onun köynəyinin qollarını aşağı saldı.

Yox, ağa can, sən get öz işlərinlə məşğul ol. Əsgər israr etməyə başladı.

– Qoyun bu dəfə mən deyən olsun.

İsrarı faydasız idi, amma əl çəkmək də istəmirdi. Hacı isə ondan da inadkar idi. Axırda dedi: «Sən bu işin savabını məndən almaq istəyirsən?! Bunun savabı mənim komandirlik işimdən böyükdür. Düzdür, mən batalyon komandiriyəm, amma qabımı biri, paltarımı da biri yusa, daha bu, komandirlik olmaz!»

Nəhayət, qayıtdı və qayıdanda dedi: «Əbəs yerə deyil ki, bu hacı əməliyyat gecəsi əsgərlərinə «öl» deyəndə ölürlər!»

Namaz halı

Seyid Kazim Hüseyni

Sübh azanına bir saat qalmış iclas bitdi və batalyona qayıtdıq. İclasdan öncə də ətrafa nəzarətə getmişdik.

Çadıra çatan kimi yorğun-əzgin halda yerə sərildim. Elə bildim, Əbdülhüseyn də yatacaq. O isə corablarını çıxarıb bayıra çıxdı. Arxasınca getdim.

Kranın yanında dayanıb köynəyinin qollarını çırmadı və dəstəməz almağa başladı. İşin gərginliyi hamımızdan çox onun üzərinə düşürdü və təbii ki, hamıdan yorğun olurdu. Ehtimal verməzdim ki, gecə namazı qılmağa halı olsun.

Onun kimi etmək istədim, amma özümlə bacarmadım. Fikirləşirdim ki, bir-iki saatdan sonra durbinin arxasına keçib mövqelərə baxmalı olacağım. Allah bilir, nə zaman qayıdacağım. Öz-özümə dedim ki, 24 saatda bədənin heç olmasa, bir saat istirahətə ehtiyacı var.

Çadıra girib uzandım və tez yuxuya getdim. Səh azanında bizi oyatdı. Qalxıb gözlərimi ovuşdurdum. Gözlərim açılınca bir neçə saniyə çəkdi. Üzünə baxdım. Bildim ki, hər gecə olduğu kimi, yenə mənəvi halla namaz qılmışdır.

Meyvə hamıya

Seyid Kazim Hüseyni

Batalyonun iclasları bəzən çox uzanırdı. Bir dəfə bir neçə dəqiqəlik istirahət zamanı uşaqların biri dedi: «Anbarın uşaqları gedib bir şey gətirsinlər yeyək, biz çox acdıq».

Razılığa gələndən sonra Anbar və təsərrüfat tağımında xidmət edən uşaqlardan biri bu məqsədlə gedib tez geri döndü. Dəqiq yadımda deyil ki, qarpız gətirdi, yoxsa başqa bir meyvə. Uşaqlar yeməyə başlamazdan öncə hacı dillənib dedi: «Bundan batalyonun bütün uşaqlarına gətirdin, yoxsa yox?»

Meyvəni gətirən adam təəccüb içində cavab verdi:
«Yox, hacı ağa, belə olsa, xərcimiz çox çıxar».

Əbdülhüseyn üzünü turşudub dedi: «Bizim başqaları ilə nə fərqimiz var?! Biz burada oturub xəritə və kağız üzərində nəzəri iş görürük, sabah enerji sərf edib düşmənin üstünə gedənlər isə onlar olacaqlar».

Başqa sözlər də dedi, yadımda qalmayıb. Lakin yaxşı xatırlayıram ki, batalyonun bütün uşaqlarına verməmiş o meyvədən ağzına qoymadı.

Həmişə belə idi. Bir dəfə ona yeni yorğan gətirdilər, qəbul etmədi, əsgərlərə verib özü rəngi qaçmış köhnə ədyallardan istifadə etdi. Geyindiği hərbi forma da adətən, köhnə olurdu.

Komandirlik etibarı

Seyid Kazim Hüseyini

Həm həzrət Fatimeyi-Zəhraya (ə), həm də onun övladlarına və seyidlərə xüsusi hörməti, sevgisi vardı. Hər bir seyidə qəribə tərzdə hörmət edərdi. Yadıma gəlmir ki, səngərə, çadıra, evə, yaxud başqa bir yerə birgə getmiş olaq və o məndən qabaq içəri girsin. Hətta məndən öndə yol yeriməməyə çalışırdı.

Bir dəfə birgə bir iclasa gedirdik. Çatanda adəti üzrə mənə öndən göndərüb dedi ki, buyur.

İçəri girməyib dedim ki, əvvəlcə sən keç.

Gülümsəyib dedi: «Bilirsən ki, mən seyiddən qabaq girmərəm».

Etiraz etdim.

– Hacı ağa, burada mənim birinci girməyim yaxşı çıxmaz.

– Nə üçün?

– Axı sən komandirsən, bura da cəbhədir. Hər halda, komandirin etibarı var.

Bir qədər ara verdim.

– Mən birinci girsəm, sənin etibarına xələl gələr.

Gülüb dedi: «O etibar ki, seyidlərə hörmətsizliklə əldə olunacaq, olmaması yaxşıdır!»

Kuşkun yumşaq torpağı və Burunsinin yadigarı

Seyid Kazim Hüseyini

Ramazan əməliyyatından öncə Sepahın komandanı bizim bölgəmizə gəlmişdi.

Yüksək rütbəli zabitlər arasında özəl bir əməliyyatdan söz gedirdi. Nəhayət, bu əməliyyat Sepahın komandanlığı tərəfindən bizim briqadamıza, yəni 18-ci İmam Cavad (ə) briqadasına həvalə olundu.

Həmin gün briqadanın başçısı təcili iclas çağırırdı. Mövzunun nədən ibarət olduğunu orada öyrəndik. Düşmən bölgəyə T-72 tankları yeritmişdi. İki çox güclü batalyon bizə hücum əmri gözləyirdi. Kəşfiyyat bölüyünün uşaqları əminliklə deyirdilər ki, onlar sabah hücumu keçməyə hazırlaşirlar.

Onların hücumu baş tutsaydı, Ramazan əməliyyatı başlamadan iflas edəcəkdi. Çoxlu söhbətlərdən sonra iclasda qərara gəldik ki, gecə ikən düşmən mövqelərinə girib T-72 tanklarını məhv edək.

Düşmən bu tankları bölgəyə yeni gətirmişdi, ondan öncə heç bir əməliyyatda görməmişdik. RPG raketləri bu tanklara təsir etmirdi, gedib çox yaxından və xüsusi yerlərindən vurmaq lazım idi.

Həmin gün əməliyyata nə qədər canlı qüvvənin və hansı yolla hücumu keçməsindən söhbət düşdü. Bu iş üç

batalyona tapşırıldı. Birinin komandiri Əbdülhüseyn idi. Mövqeləri təyin etməyə gedəndə həmişəki kimi təbəssümlü və sakit görünürdü.

Düşmənin mövqələrinə yaxınlaşdıq. İraqlılar bir həftə idi orada işləyirdilər. Möhkəm bir qala əmələ gəlmişdi, önündə çoxlu maneələr gözə çarpırdı. Maneələrdən öndə, düz yolumuzun üstündə geniş bir düzənlik var idi. Əgər maneələri aşsa bilsəydik də, orada çox çətin olacaqdı. Buna baxmayaraq, uşaqlar briqada komandirinə deyirdilər: «Siz yalnız deyün ki, qayıtmaq üçün nə edəcəyik».

Biz düşmənin texnikasını sıradan çıxarmağa gedirdik. Buna görə də, hər şeydən əhəmiyyətli olan uşaqların sağ-salamat geri qayıtması idi. Briqada komandiri bir neçə yol göstərdi, özümüz də bəzi işləri gördük, hətta kompaslarımızı qayıtmaq üçün tənzimlədik.

Vəziyyəti öyrənib qayıdanda günəş batmaq üzrə idi. Əbdülhüseynlə mən öz batalyonumuza getdik.

Digər iki batalyon bir iş görə bilmədilər. Onların biri öncədən mövqeləri yaxşı təyin etmədiyinə görə yolu itirdi, birinin də komandirinin ayağı minaya düşdü. Ratsiya ilə hər iki batalyona geri dönmək əmri verildi.

Artıq hamının ümidi bizim batalyonumuza idi, bizim də ümidimiz Əhli-beytin (ə) duasına. Hamıdan çox Əbdülhüseynin özü təvəssül halında idi. Yola düşəndə alın lentini tapmaq üçün bizi bir neçə dəqiqə gözlətdi. Alın lenti çox idi, onun nəyi axtardığını bilmirdim. Tələsik yaxınlaşıb dedim: «Nə edirsən, Hacı? Birini götür gedək».

Alın lentlərindən birini götürüb ona verdim, amma almadı.

– Həzrət Fatiməyə-Zəhranın müqəddəs adının yazıldığı lenti axtarıram.

Xüsusi mənəvi halda idi, halını dəyişmək istəmədim. Mən də kömək etdim, nəhayət, birini tapdıq. Üstünə gözəl yaşıl xətlə yazılmışdı: «Ya Fatimə əz-Zəhra!»

Gözləri yaşardı, götürüb alına bağladı. Bir neçə dəqiqədən sonra bütün batalyon yola çıxdı. Həqiqətən, daxilimizdə inqilab baş vermişdi, hamı təvəssül edirdi.

Həmin gecə hədəfə çatan yeganə batalyon bizimki idi. 300-400 Bəsic üzvü haqqında danışdığım geniş düzənlikdə bir-birinin arxasınca yavaş və səssizcə düşməyə doğru addımlayırdı.

Maneələrə 30-40 metr qalmış birdən düşmən düz başımızın üstündə manevr etdi. Düzənlik işıqlandı və onlar kolonun bir başını gördülər. Birdən səs-küy qopdu.

Aramsız güllə səsləri düzənliyin sükutunu alt-üst etdi. Qeyri-bərabər bir döyüş başladı. Onlar istehkam və maneələrin arxasında möhkəm qalada idilər, biz isə açıq çöldə. Hamımız yerə uzanmışdıq. Yeganə üstün cəhətimiz torpağın yumşaq olması idi; uşaqlar çox tez torpağın içində gizləndilər.

Düşmən var gücü ilə atəş açırdı. RPG-11, tank mərmisi – hər bir silahla düzənliyi hədəf seçmişdilər. Əbdülhüseyn əmr etmişdi ki, biz hətta bir güllə də atmayaq. O, vəziyyəti dəqiq ölçüb-biçmişdi. Belə olduqda düşmən bizi bir neçə nəfərlik bir kəşfiyyat qrupu ilə səhv salıb hamının işini bitirdiyini düşünəcəkdi. Təsadüfən, elə də oldu.

Təxminən 15-20 dəqiqə güclü atəşdən sonra səslər yavaş-yavaş azaldı. Özüm də sağ qaldığıma inanmırdım. Düşmən əməliyyat ehtimalı versəydi, bu asanlıqla bizdən əl çəkməzdi. Onlar bizim bir kəşfiyyat qrupu olduğumuza əmin olmuşdular, 300-400 hərbcinin onlara yaxınlaşdığı ağillarına gəlmirdi.

Mən Əbdülhüseynin yanında yerə uzanmışdım. O, dedi:
«Batalyona bax, gör vəziyyət necədir?»»

Sürünə-sürünə kolonun axırına qədər getdim. 13-14 şəhid vermişdik. Düşmənin güclü atəsinə və bizim mövqeyimizə əsasən, bu sayda itkinin özü bir möcüzə idi. Bəziləri ağır yaralanmışdılar. Hər kəs özünə nəzarət edirdi ki, ağrıya görə səsi çıxmasın. Biri əlini dişlərinin arasına qoyub sıxırdı. Tez şalını boğazından açdım, əlini birtəhər dişlərinin arasından çıxarıb onu ağzına basdım.

Uşaqların arasında gözüm Hüseyn Cavanana sataşdı. Salamət idi. Onu kolonun arxasına aparıb dedim:
«Muğayat ol ki, heç kimin səsi çıxmasın».

– Bilirsən hacı nə etmək istəyir?

Təəccübləndim.

– Bunu soruşmağa dəyməz, təbii ki, qayıdırıq.

– Bəs əməliyyat nə olacaq?

– Bu vəziyyətdə əməliyyat intihar deməkdir.

Növbəti sualı gözləməyib yenidən sürünə-sürünə kolonun başına Əbdülhüseynin yanına getdim. Yatmış kimi görünürdü. Üzü üstə uzanıb alnını əlinin arxasına qoymuşdu və tərpənmirdi. Yavaşca onu səslədim. Başını qaldırdı.

– Deyəsən, qayıtmaq istəmirsən, hacı?

Bir söz demədi. Soyuqqanlılığına hirsələndim.

– Nə etməyimizi istəyirsən, hacı ağa?

Yavaşca və kədərli səslə dedi: «Sən de, nə edək, seyid? Sən axı özünü xəritədən, kompasdan, döyüş qaydalarından başı çıxan adam hesab edirsən!»

Bu tərzdə danışığı mənə qərribə gəldi. Əsla düşünmədim.

– Təbii ki, qayıdırıq.

Tez dilləndi: «Nə?!»

Vəziyyətin əlverişsiz olduğunu və yaralıların halını fikirləşirdim. Daha əminliklə dedim: «Qayıdırıq».

– Belə şey olar?!

Cavabını gecikdirmədim.

– Məgər biz bu lənətə gəlmiş qaladan keçə bilərik?!

Bir söz demədi, fikrimi yeritmək üçün məsələni izah etməyə başladım.

– Bizim yalnız iki yolumuz vardı, düşmənin bizi fərq etdiyinə və nəticədə daha ayıq-sayıq dayandığına görə hər ikisi bağlandı.

Saatımı göstərdim.

– Komandir də dedi ki, saat birə qədər bir iş görə bilməsəniz, mütləq qayıdın. İndi də birin yarısıdır. Bu bir neçə dəqiqədə heç bir yerə çata bilmərik. «Komandir» sözünü deməklə həssas nöqtəsinə toxunmaq istəyirdim. Bilirdim ki, hər bir şəraitdə komandirinə tabe olur.

Bir dəfə iraqlıların müdafiə xəttini yarıb mövqelərini ələ keçirmişdik. Lakin yerləşmək istəyərkən ratsiya ilə qayıtmağımız əmr ediləndə qeyd-şərtsiz geri dönmüşdü. İndi də onun reaksiyasını gözləyirdim.

– Fikrin bu idi?

– Məgər sənənin başqa bir fikrin var?

Bir neçə saniyə sakit qaldı, qəhər içində dedi: «Mənim də ağıma bir şey gəlmir».

Dəqiq yadımdadır ki, orada üzünü Kuşkun yumşaq torpağı üzərinə qoydu. Müzakirənin nəticəsini gözləyirdim. Saniyələr ötürdü. Çox nigaran idim, o isə sakit uzanmışdı və heç nə demirdi.

– Bəs nə edək, ağa Burunsi?

Heç tərpənmədi də. Mən əsəbiləşdim.

– Hacı ağa, hamı gözləyir, de görək nə etmək istəyirsən?

Yenə heç nə eşitmədim. Sualımı bir neçə dəfə təkrarladım, o isə sanki bu dünyada deyildi. Bir anlığa düşündüm ki, birdən qulaqlarına nəsə olar. Sualımı yenə təkrar etmək istəyəndə astadan zarıltı səsi gəldi. Səs arxadan gəlirdi. Tez sürünə-sürünə kolonun ortasına getdim.

Təxminən 10 dəqiqə ötdü. Bu müddətdə iki-üç dəfə Əbdülhüseynin yanına gəldim. Gərginliyim hər an artırdı. Bütün diqqətim uşaqlarda idi. O da cavab vermirdi. Hırs ilə deyirdim: «Axı bu nə vəziyyətdir, hacı?! Bir söz de!»

Heç nə demirdi. Sonuncu dəfə yanına gələndə birdən başını qaldırdı. Üzünə fikir vermədim. Ürəyim bərk döyünürdü və tez o vəziyyətdən çıxmaq istəyirdim. Düşmən də bekar oturmurdu; arabir manevr edir, bəzən də atəş açırdı.

Nəhayət, Əbdülhüseyn dilləndi. Səsi dəyişmişdi, çox ağlamış adamın səsi kimi idi.

– Seyid Kazim, yaxşı qulaq as, gör nə deyirəm.

Bütün diqqətimlə onu dinləməyə çalışdım.

– Özün irəliyə get.

Gözlərim bərəldi.

– İrəliyə gedib nə edim?

– Nə deyirəmsə, eynilə onu da et. Özün gedirsən kolonun başına, yəni birinci adam olursan.

Sağ tərəfini göstərdi.

– Kolonun başına çatanda sağa dönüb 25 addım irəliləyirsən.

Bir qədər dayanıb təkid etdi: «Dəqiq sayarsan».

Mat-məəttəl ona baxırdım.

– 25 addım gedəndən sonra orada bir nişan qoy, sonra qayıt və uşaqları arxanca oraya apar.

Bir anlığa zarafat etdiyini düşündüm. Lakin çox ciddi danışırды; həm ciddi, həm də tam əminliklə.

– Nişan qoyduğun yerə çatandan sonra düşməyə doğru 40 metr irəlilə. Orada artıq uşaqların nə etməli olduqlarını özüm deyəcəyəm.

Yerimdən tərpənmədim. Mənə baxıb əmrini yerinə yetirməmi gözləyirdi. Hər sözü beynimdə böyük bir sual işarəsi yaratmışdı.

– Axı sən nə etmək istəyirsən, hacı?

Hırs ilə soruşdu: «Eşitdin nə dedim?»

– Eşitməyinə eşitdim, amma...

Sözümü kəsdi.

– Onda tez dediklərimi yerinə yetir.

Az qalmışdı səsim ucalsın. Özümü saxlayıb yavaşca etiraz etdim.

– Hacı ağa, nə dediyinin fərqi nədir?

Bu dəfə sözümü kəsməsinə imkan vermədim.

– Bu, intihardır, əsl intihar!

Qətiyyətlə dedi: «Sən əmri yerinə yetir».

Nə qədər fikirləşirdimsə, ağıllımla düz gəlmirdi. Bəlkə elə buna görə də ona məhəl qoymadım, gözlərinin içinə baxıb dedim: «Bu intihar əmrini başqa birinə ver».

– Bu əmri sənə verdim, sənənin də borcun danışmadan icra etməkdir.

Səsi ciddi və qətiyyətli idi. Deyəsən, onun da tərsliyi tutmuşdu. Əmrə tabe olmaqdan başqa yolum yox idi. Daha heç nə demədim, sürünə-sürünə kolonun başına getdim. Orada ayağa qalxıb sağa döndüm və addımlarımı saymağa başladım: bir, iki, üç, dörd...

Fikirlərim qarışıq olsa da, dəqiq saymağa çalışdım. İyirmi beşinci addımda dayandım, yerə bir nişan qoyub uşaqların yanına qayıtdım. Hamını öz arxamca nişanın

yanına apardım. Növbəti əmrini düşündüm: «Düşməne doğru 40 metr irəli!» Taqım və manqa komandirlərinin köməyi ilə batalyonu təxminən 40 metr irəli apardım. Birdən özünə gəldi. Seyid və digər bir neçə RPG atan da yanında idi. Üzünü seyidə tutdu.

– Atəşə hazırsan?

– Bəli, hacı ağa.

– Mən «Allahu-Əkbər» deyən kimi barmağımın uzandığı tərəfə atəş açacaqsan.

Qoca mat qalmışdı, astadan və təəccüblə dedi: «Biz axı bir şey görmürük, hacı ağa? Haranı vuraq?»

– Sənin nəyinə lazımdır?! O tərəfə atəş aç, vəssəlam.

Digər dörd-beş RPG atana da dedi: «Siz də təkbir səsinə eşidən kimi seyidin arxasınca önünüzə atəş açın».

Üzünü mənə tutdu.

– Siz də digər uşaqlarla birgə dərhal hücumə keçin.

Mən hələ razılaşmamışdım, yalvararaq dedim: «Gəl qayıdaq, hacı, hamını ölümə verəcəksən».

Soyuqqanlıqla dedi: «Artıq gecdir».

Üzünü seyidə tutdu.

– Hazırsan, seyid can?

– Tam hazırım.

Əbdülhüseyn başını göyə qaldırdı, xüsusi tərzdə səmanın oyan-buyanına baxdı. Dodaqaltı dua da oxuyurdu. Birdən nərə çəkdi: «Allahu-Əkbər!»

Təkbiri elə dedi ki, sanki bütün yer kürəsini yuxudan oyatmaq istəyirdi. Onun arxasınca seyid «ya Hüseyin» qışqırıb atəş açdı.

Raketi bir tanka dəyib partlatdı. Hər tərəf işıqlandı.

Dərhal dörd-beş raket də atdılar və onların arxasınca uşaqlar təkbir deyib hücumə keçdilər.

Düşmən özünə gəlmədən tar-mar edildi. Bəziləri iraqlıların arxasınca getmək istəyirdilər, lakin Əbdülhüseyn qışqırdı: «T-72 tanklarını tapın, biz bu qədər yolu yalnız onlardan ötrü gəlmişik».

Nəhayət, hədəfə çatdıq. Polad tankları görəndə sevincdən qanad çalıb uçmaq istəyirdim. Uşaqlar da mənim kimi sevinirdilər. O anlarda Əbdülhüseynə dediyim sözlərə görə peşman oldum.

Tankların canına düşdük. O qaçaqaqda Əbdülhüseyn seyidə dedi: «Seyid can, bax, bu, T-72-dir. Deyirlər buna raket təsir eləmir».

Bunu deyib bir tanka atəş açdı, amma tank partlamadı. Az sonra eyni mənzərə ilə rastlaşan digər uşaqlar da onun yanına gəlib dedilər: «Biz bu tankları vururuq, amma heç birinə təsir eləmir. Nə edək?»

Yarızarafat-yarıgerçək dedi: «Bəs Allah-Taala sizi nə üçün yaradıb?! Qalxın içinə qumbara atın, gedin yaxından vurun».

Özü bir RPG götürüb tanklara yaxınlaşdı. Gedə-gedə deyirdi: «Biz bunları mütləq partlatmalıyıq, çünki bunları İslama qarşı buraya toplamışlar!»

Həmin gecə düşmənin iki zirehli batalyonunu tamamilə məhv etdik. Öz mövqelərimizə çəkiləndə sübh azanı verilirdi.

Namazı qılandan sonra hərə bir tərəfdə yatdı. Mən də Əbdülhüseynin yanında uzandım. Onun gecəki əmrləri haqda düşünə-düşünə yuxuya getdim.

Günəşin istisinə yuxudan oyandım. İki-üç saat yatmışdım. Hələ yorğunluğum çıxmamışdı. Birdən Əbdülhüseyn məni çağırdı. Tez dedim: «Can! Mənimlə işin var?!»

Boynunu göstərib ağrı çəkən adam kimi dedi: «Bunu qopar».

Bir kəsək parçası boynuna keçib dəri ilə ətin arasında qalmışdı. Bir anlığa yerimdə qurudum.

- Bu nədir?!

- O qədər yorğun olmuşam ki, başımın altına fikir verməmişəm. Bu da boynuma yapışib, indi də gördüyün hala düşüb.

Güclə onu qopardım. Ağrısı çox idi, amma bilindirmirdi. Ayağa qalxmaq istəyəndə gecəki hadisələr yadıma düşdü. Sanki şirin bir yuxu görmüşdüm, şirin cənnət yuxusu.

Əbdülhüseyn qalxanda əlini tutdum. Üzünü mənə çevirdi. Gözlərimi gözlərinə zillədim, bir az mızıldayandan sonra dedim: «Düzü, gecəki hadisədən sonra beynimdə çox sual yaranıb».

Adi şəkildə soruşdu ki, hansı hadisə?

– Özünü bilməzliyə vurma, bu «25 addım sağa, 40 metr irəliyə» məsələsi nə idi?

Yerindən qalxdı.

– İndi gedək, seyid can, gecikirik, belə sual-cavablara vaxtımız çox olacaq.

Mən də yerimdən qalxdım, amma onu saxladım.

– Yox, elə indi bu məsələni öyrənmək istəyirəm.

Məni çox istədiyini bildiyimə görə belə cəsarətlə israr edirdim. Nəsə demək istəyəndə birdən Hacı ağa Zərif peyda oldu. Salam verib halımızı soruşandan sonra dedi: «Eşq olsun! Bu gecə də möhtəşəm iş bacarmısınız».

Təriflərini davam etdirmədi, üzünü mənə tutub dedi: «Gedək, seyid?»

Bütün belə əməliyyatlarda olduğu kimi, yaralı və şəhidləri gətirməyə getməli idik. Əbdülhüseyn sualımdan qaçdığına görə çox hirsələnmişdim.

– Ağa Burunsi buradadır, özü ilə get.

Əbdülhüseyn gülümsəyib dedi: «Oraları sən daha yaxşı xatırlayırsan, seyid can, yaxşı olar ki, özün gedəsən».

İncimiş halda dedim: «Yox, hacı ağa, indi ki biz sirdaş deyilik, bundan ötrü də getməsək, yaxşıdır».

Zərif söhbətə müdaxilə edib mənə dedi: «Mən siz əzizlərin mübahisəsindən xəbərsizəm, amma ağa Burunsi doğru deyir».

Sözünü inandırmağa çalışdı.

– Sən bilirsən ki, əsgərlər təhlükəyə düşəndə hacı çox həssas olur və mövqelər yaxşı yadında qalmır. Yaxşı olar ki, gec olmamış tez gedək.

Daha heç nə demədim, Zərif yola düşdü, mən də arxasınca.

Uşaqlar bizi gözləyirdilər. Maşınlara minib tez əməliyyat bölgəsinə yola düşdük.

Gecə uzandığımız yerə çatanda Zərifə dedim ki, burada saxla.

Aşağı endim. Qarşımızda halqa şəklində tikanlı məftil topaları və digər maneələr görünürdü. Qeyri-ixtiyari olaraq, Əbdülhüseynin gecəki əmrini xatırladım: «25 addım sağa».

Cəld sağ tərəfimə baxdım və yerimdə quruyub qaldım. Az sonra özümə gəlib saya-saya addımlamağa başladım. Sayları ucadan deyirdim: «Bir, iki, üç, dörd...»

Düz 25 addım o tərəfdə tikanlı məftillərlə digər maneələrin arasında ensiz bir yol vardı. Anladım ki, bu yol iraqlıların özlərinin və maşınlarının keçməsi üçün imiş. Biz də məhz həmin yolla onlara doğru getmişdik.

Özümdən asılı olmadan barmağımı dişləyib dodaqaltı dedim: «Allahu-Əkbər!»

Zərifin səsinə özümə gəldim. Təəccüblənmişdi.

– Sənə nə olub, seyid?

Elə bil heç səsinə eşitmədim. Addımlarımı saya-saya bu dəfə irəliyə doğru getməyə başladım.

40-50 addımdan sonra maneələr bitirdi və bir səngərin bir neçə metrliyinə çatırdın. Bir az da irəliyə getdim. Gecə seyidin partlatdığı tank komandirin tankı, səngər də komandir səngəri imiş. Uşaqlar bir neçə RPG raketini ilə hücumun əvvəlində onu məhv etmişdilər. Sonralar öyrəndik ki, düşmənin 8-9 komandiri orada, səngərin içində cəhənnəmə vasil olmuşdular.

Zərif də mənimlə gəlirmiş. Böyümüş gözləri ilə mənə baxıb dedi: «Halın əsla təbii deyil, seyid, nə olub?»

Halım həqiqətən də təbii deyildi. Orada yerə oturdum. Seyidin baxışları sualla aşıb-daşırdı. Yavaşca dedim: «Uşaqları göndər işlərin arxasınca, özün gəl, əhvalatı danışım».

Getdi və tez qayıtdı. Gecəki əməliyyatda baş verənləri danışdım. Onun halı da təbiilikdən çıxmışdı, arabir ayağa qalxıb təəccüblə deyirdi: «Allahu-Əkbər!»

Bütün hadisəni danışandan sonra soruşdum: «İndi fikrin nədir? Əbdülhüseyn bunları necə öyrənib?»

Onu ağlamaq tutdu.

– Bu kişinin ki belə eşqi və ixlası var, daha artığını da gözləmək olar. Heç şübhəsiz, o, yuxarı aləmdən əmr alıb.

Əgər o əmrlərin sirri mənə açılmasaydı, bu qədər həssas yanaşmazdım. Onda isə Əbdülhüseyni görmək üçün saniyələri sayırdım. Qayıdanda Zərifə dedim: «Mən bu məsələnin axırına çatmayınca rahatlaşmaram».

– Gedib birlikdə soruşaq.

– Yox, sən gəlmə, mən komandirimin xarakterinə bələdəm. Əgər sənin də öyrəndiyini bilsə, bu sirri ömür boyu saxlayıb heç kimə deməyəcək.

– Doğru deyirsən, seyid.

Bir qədər dayanandan sonra əlavə etdi: «Sən məsələni öyrənib inşallah, sonra mənə danışarsan».

Çadırlarımıza çatanda birbaş onun yanına getdim. Batalyon komandiri səngərində tək-tənha oturmuşdu və sanki mənə gözləyirdi. İşin nəticəsini soruşdu, tez bir cavab düzəldib verdim. Qarşısında oturdum və başqa bir söz deməyə macal vermədim.

– Gecəki macərə nə idi?

Cavabdan yayınmağa çalışanda israrla dedim: «Deməsən, yerimdən tərpənməyəcəyəm».

Seyid oldumuğa görə xətrimə dəyməyəcəyini bilirdim. Yavaş-yavaş israrım bəhrəsini verdi. Birdən gözləri yaşla doldu.

– Yaxşı, sənə deyərəm.

Sanki dünyanı mənə verdilər. Qərribə hisslər keçirirdim. Elə bilirdim ki, əzəli və əbədi sirləri mənə açacaqlar.

Danışmağa başlayanda gözlərimi nurlu üzünə zillədim. Mənəvi halı insana səmanı və cənnəti xatırladırdı. Kədərli idi.

– Əməliyyatın üstü açılanda və o şəraitdə sıxışmış qalanda çox məyus oldum. Sən də qayıtmalı olduğumuzu söyləyəndə ümitsizliyim daha da artdı və ağılıma bir şey gəlmədi. Həmişəki kimi yeganə yol Allahın lütf vasitələrinə təvəssül idi. O vəziyyətdə üzümü yumşaq torpaq üzərinə qoyub xanım Fatimeyi-Zəhraya (ə) təvəssül etdim.

Gözlərimi bağlayıb bir neçə dəqiqə o həzrətlə danışdım. Həqiqətən, öz halımı anlamırdım. Göz yaşlarımla tez-tez

axdığıını hiss edirdim. Bütün vücudumla istəyirdim ki, bizə bir yol açılınsın və bu durumdan çıxacaq.

Həmin vəziyyətdə birdən qulağıma bir qadın səsi gəldi; insana min yeni can bəxş edən fəvqəlbəşəri səs idi. Mənə buyurdu: «Komandır! Belə şəraitlərdə bizə təvəssül edəndə biz də sizə yardım edirik, narahat olma».

Əbdülhüseynin səsi qərribə şəkildə titrəyirdi. Gözləri yenə yaşla doldu.

– Gecə sənə verdiyim əmrlərin hamısı o xanımın tərəfindən idi. Sonra mən ona yalvardım ki, ey Fatimeyi-Zəhra, əgər sizsinizsə, bəs nə üçün özünüzü göstərmirsiniz? Buyurdu ki, indi bu sözlərin zamanı deyil, daha vacibi gedib vəzifəni yerinə-yetirməndir.

Əbdülhüseyn özünü saxlaya bilməyib ucadan ağlamağa başladı. Sakitləşəndən sonra dərin ah çəkib dedi: «O anda ağlamaqdan üzümün altındakı yumşaq torpaq palçıq olmuşdu».

Normal halına qayıdanda üzünü mənə tutdu.

– Seyid, bu məsələni bir kimsəyə demənə razı deyiləm.

– Biz indi Zəriflə həmin yerə gedəndə əməliyyat zonasına baxdıq və əmin olduq ki, sən haradansa əmr almısan və o sözlər sənənin olmayıb.

– Məgər nə gördünüz?

Gördüklərimi bütün təfərrüatı ilə danışdım. Dedi: «Mən əmin idim ki, doğru yerdən məsləhət almışam».

Həmin əməliyyatın xəbəri top kimi bütün bölgəyə səs saldı və çox tezliklə arxa cəbhəyə də çatdı.

Yadımdadır, həmin gün Əbdülhüseynin yanına bir neçə jurnalist və bir neçə yüksək rütbəli zabit gəldi. Hamının sualı bu idi: «Ağa Burunsi, siz belə az itki ilə bu qədər tankı və canlı qüvvəni necə məhv edə bildiniz?»

Soyuqqanlıqla sadə cavab verirdi: «Mən bir iş görməmişəm, gedin Bəsic üzvlərindən və onların əsl komandirlərindən soruşun».

Onlar deyirdilər: «Biz Bəsic üzvlərindən soruşduq, onlar dedilər ki, əməliyyatın müəllifi ağa Burunsidir».

Gülüb deyirdi: «Onlar təvazökarlıq edirlər».

İsrarları nəticə vermirdi. Əbdülhüseyn bir kəlmə də demədi, əməliyyatın sirrini nə orada, nə də başqa bir yerdə açdı.

Kərbəla qərargahından cənab Qulampur gəlib uğurlu əməliyyatın səbəbini soruşanda Əbdülhüseynin yeganə cavabı bu oldu: «Uğurumuzun səbəbi ilahi yardımlar və məsum Əhli-beytin (ə) dualarıdır».

Onun heç vaxt dəyişməyən bir fikri vardı; qeybi-yardımlar haqqında deyirdi: «Bunları heç kimə söyləmə. Bunlarla nə işin var?!»

Sonra əlavə edərdi: «Bu sirlərin üstünü açmaq istəsən də, gələcəkdəkilərə aç, indikilərə yox».

Allah ona rəhmət eləsin! Sanki özünün şəhid olacağını və mənim sağ qalacağımı bilirdi. Və sanki bilirdi ki, bu xatirələr ibrət üçün tarixdə qeyd olunacaq.

Komandirlik

Əbülhəsən Burunsi

(Bu xatirəni şəhidin qardaşı danışmışdır)

Bir dəfə iclasımız vardı. Yüksək rütbəli zabitlərdən bir neçəsi də gəlmişdi. Onların biri Əbdülhüseynə dedi: «Hacı, sənin üçün yeni planlar hazırlamışıq».

Əbdülhüseyn gülümsədi.

– İnşallah, xeyirdir.

– İnşallah.

Bir qədər dayandıqdan sonra əlavə etdi: «Bizim təklifimiz və diviziya komandirinin təsdiqi ilə bundan sonra Abdullah batalyonunun komandirisiniz».

Başqa birisi dilləndi: «Sərəncam da hazırdır».

Əbdülhüseynə baxdım. Gözlədiyimin əksinə olaraq, üzündə heç bir sevinc əlaməti görünmürdü. Sərəncamı uzatdılar, almadı.

– Bölük komandirliyi də mənə çoxdur, o ki qala batalyon komandirliyinə.

– Bu nə sözdür, hacı?!

Narahat halda dedi: «Məgər bizim doqquzuncu imamımız nə qədər yaşayıb?!»

Hamı susdu. Deyəsən, heç kim məqsədini anlamadı.

– Həzrət gənc ikən şəhid edildi. İndi mən 42 yaşında batalyon komandiri olum?!

– Hər halda, bu sərəncam yuxarıdan verilib və sizin borcunuz qəbul etməkdir.

Yerindən qalxdı və incik tərzdə dedi: «Yox, atam, bizim adımızın üstündən xətt çəkin. Bu işlərə həm istedad lazımdır, həm də ləyaqət».

Bunu deyib iclasdan çıxdı. Həmin gün biz və digərləri ona nə qədər dediksə, batalyon komandiri vəzifəsini qəbul etmədi. Lakin ertəsi gün hamını təəccübləndirdi: «Səhər tezdən qərargaha gedib briqada komandirinə demişdi: «Dünənki təklifinizi qəbul edirəm».

Heç kim onun bu işi qəbul edəcəyini düşünməzdi. Bəlkə elə buna görə komandir soruşmuşdu ki, hansı təklifi?

Əbdülhüseyn cavab vermişdi ki, Abdullah batalyonunun komandirliyini.

Əbdülhüseyn hamının təəccüblü baxışları önündə həmin batalyonun komandiri vəzifəsinə təqdim olundu.

Təxmin edirdik ki, bu işdə bir sirr var, yoxsa belə asanlıqla qəbul etməzdi. Nəhayət, bir gün məsciddə çox ısrarımızdan sonra sirrini üstünü açdı.

– Həmin gecə yuxuda gördüm ki, ağa İmam Mehdimin (ə) yanıdayam. O, mənəmlə çox mehriban davranıb bəzi tapşırıqlar verirdi. Axırda əlini başıma çəkib çox mehribancasına buyurdu: «Sən briqada komandiri də ola bilərsən».

Allah ona rəhmət eləsin! Belə mütləq tabeliyinə görə həyatı möhtəşəm hadisələrlə dolu oldu.

Yadımdadır, vəsiyyətnaməsinin sonunda yazmışdı: «Hansısa vəzifəni qəbul etməyim şəriət baxımından vacib olduğuna görə idi. Çünki komandirlik mənə üçün üstünlük deyildi».

Tor çırağı

Seyid Kazim Hüseyni

Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatından öncə idi. Abbas düzənliyində çadırları qurduq və briqada düşərgə saldı.

O zaman Əbdülhüseyn bizim batalyonun komandiri idi. Onunla və bir neçə nəfərlə birgə komandir çadırında oturmuşduq. Birdən Anbar və təsərrüfat bölüyünün başçısı içəri girdi. Əlində yeni bir tor çırağı vardı. Salam verəndən sonra dedi: «Hər bir komandir çadırına bu çıraqlardan birini verdik, bu da sizinkidir».

Uşaqların biri yaxınlaşıb təşəkkür etdi və çırağı aldı. O da sağollaşdı. Batalyonun anbardarı cənab Toni tez ayağa qalxıb çırağa baxdı.

– Bundan yaxşısı ola bilməz.

Çırağı alıb çadırın ortasına getdi. Yaşının çoxluğuna və saqqalının ağılığına baxmayaraq, çevik hərəkət edirdi. Çox əziyyətlə tavandan bir asqı salladı. Hacı çadırın küncündə

oturub şalını iki əlinin arasında fırlada-fırlada cənab Toniyə baxırdı.

Qoca çırağın torunu şişirtdi, cibindən kibrit çıxarıb yandırdı. Asmaq istəyəndə Əbdülhüseyn dilləndi: «Bağlama, hacı».

Cənab Toni üzünü ona çevirib təəccüblə soruşdu: «Nə üçün?»

Əbdülhüseyn yanında bir yeri göstərib dedi: «Qoy buraya».

Hacı Toni mühakiməyə tələsdi.

– Oranı da işıqlandıracaq, hacı ağa, mütləq yanınızda olması vacib deyil.

Hacı gülümsəyib dedi: «Yox, gətir, işim var».

Çırağı hacının yanına qoydu, o da söndürmədi. Heç birimiz bir şey anlamadıq.

Şam azanı veriləndə çırağı götürüb çadırdan çıxdı, biz də arxasınca. Uşaqlar soruşdular ki, nə etmək istəyirsən, hacı ağa?

– Gəlin görün.

Batalyonun namaz qılması üçün qurulmuş çadıra getdik. Cənab Toniyə dedi: «İndi bu lampanı götür və yerinə bu çırağı bağla».

Nə etmək istədiyini anladıq. Toni cəld tapşırığı yerinə yetirdi. Namazxana gündüz kimi işıqlandı.

Hacı çadırın başçısını çağırdı, üzünü öpüb dedi: «Bu çırağ beytülmalındır, gərək çox ehtiyatlı olasan. Kimsə ona əlini vursa, toru töküləcək».

Çırağı yandırıb-söndürmə tərzini diqqətlə izah etdi. Sonra üzünü bizə tutub dedi: «Bu çırağ artıq namazxanananıdır».

Namazdan sonra lampanı götürüb komandir çadırına apardıq və batalyonun digər çadırları kimi biz də ondan istifadə etdik.

İmam Rzanın (ə) lütfü

Məcid Əxəvan

Xeybər əməliyyatında ayağım ağır yaralandı. Məni geri göndərdilər, oradan da müqəddəs Məşhədə köçürdülər.

Bir neçə gündən sonra xəstəxanadan çıxıb evə getdim. Orada öyrəndim ki, Hacı Burunsi dördgünlüyə evə gəlib. Bilirdim ki, mənə baş çəkəcək. Məzuniyyət zamanı işi bu idi, bütün yaralılara və şəhid ailələrinə baş çəkirdi. Bunu bilirdim, amma Məşhədə çatan kimi mənim yanıma gələcəyini düşünməzdim.

Otağa girəndə üzü gülürdü. Salamlaşıb hal-əhval tutduq. Gülərək dedim: «Hacı ağa, cəmi dörd gün icazən var, yenə başlamısan yaralı uşaqlara baş çəkməyə?!»

– Mən elə buna görə gəlmişəm, başqa bir işim yoxdur. Zarafat etdiyini düşündüm.

– Bəs ailə?

– Mən ailəmi İmam Rzaya (ə) tapşırmışam. Yoldaşım da, maşallah, aslan kimi dayanıb.

– Bu arada sən də üzərinə düşən vəzifələr var.

Bir qədər yerini rahatlayandan sonra üzünü yaxınlaşdırdı, düz gözlərimin içinə baxdı.

– Bilirsən, Əxəvan, bir şey mənə çox qərībədir.

– Nə?

– Mən məzuniyyətə gələndə ayağımı evə qoyan kimi problemlər başlayır; uşaqların biri xəstələnir, birinin çənəsi sınıır, birinin biləyi çıxır... Beləcə problemlər bitmək bilmir. Lakin evdən çıxan kimi daha heç nə olmur və hər şey öz qaydasına düşür.

Gülümsədi.

– Artıq elə olub ki, yoldaşım deyir məzuniyyətə çıxmasan olmazmı?!

Gülməyə başladıq. Sözüünün axırında əsas hissəni dedi: «Bu baxımdan, mənə sübut olunub ki, ailəmi qoruyan başqa birisidir. Çünki evə gedən kimi problemlər başlayır, cəbhəyə gedən kimi hər şey qaydasına düşür».

İndi o gündən illər ötür. O, şəhid olandan sonra sözüünü daha yaxşı anladım. Həyat yoldaşı kiçik bir evdə və az maaşla səkkiz övlad böyütdü, ikisini universitetə yolladı, ikisini də evləndirdi. Digərləri də yaxşı qiymətlə təhsillərini davam etdirirlər. Allah ona rəhmət eləsin, ailəsi sarıdan İmam Rzanın (ə) lütfünə arxayın idi.

Bir damla göz yaşı

Məsumə Səbukxiz

Qapının zəngi çalındı. Çadramı başıma atıb qarıya getdim. Sepah uşaqlarından iki-üç nəfər idi. Onlar bir neçə dəfə Əbdülhüseynlə bizə gəlmişdilər. Salam verdilər, cavablarını verdim. Dedilər ki, bağışlayın, hacı xanım, zəhmət olmasa, ağa Burunsinin kimliyini gətirin. İstəkləri bir tərəfdən müqəddiməsiz idi, bir tərəfdən də əhəmiyyətli. Təəccüblə soruşdum ki, nə üçün?

– İnşaallah, onu Məkkəyə göndərəcəyik.

– Məkkəyə?!

– Bəli, hacı xanım. Ağa Burunsi bu əməliyyatda möhtəşəm iş gördü, çox qənimət əldə etdik. Buna görə də, İmam Xomeyni tərəfindən mükafat olaraq Məkkəyə göndərmək istəyirlər.

Sevincimi gizlədə bilməyib həyəcanlandım.

– Özünün xəbəri var?

– Yox. Biz sənədlərini hazırlamaq istəyirik ki, inşallah, Tehrandan Məkkəyə uçuşun. Tez içəri girib pasportunu gətirdim. Alıb sağollaşdılar və getdilər.

İki gündən sonra pasportu gətirib dedilər: «Allahın köməyi ilə bütün işlər hazırdır».

Biri bir bağlama verdi. Soruşdum ki, bu nədir?

– Ağa Burunsinin ehram paltarıdır.

Məsələ ciddiləşmişdi.

– Axı o hələ cəbhədədir.

– Vaxtı çatanda özü Məşhədə gələcək.

Onlar gedəndən sonra içəri girdim. Hələ nəfəsimi dərməmiş yenidən qapı döyüldü. Qonşu qadın idi. Dedi ki, tez gəl, telefona çağırırlar.

– Kimdir?

– Ağa Burunsi.

Özümü telefona necə çatdırdığımı bilmədim. Dəstəyi götürüb salamlaşar-salamlaşmaz məsələni danışdım. Ucadan gülüb dedi: «Məkkə hara, biz hara?!»

Əvvəl elə bildim zarafat edir, sonra gördüm ki, həqiqətən, xəbəri yoxdur. Güldüm.

– Sənə həтта ehram paltarı da almışlar.

– Yox, hacı xanım, biz Məkkəlik deyilik.

Sona qədər inanmadı. Bəlkə də inandı, amma özünü buna layiq bilmədi.

Getməsinə iki gün qalmış gəldi. Ertəsi gün sağollaşıb Tehrana yola düşdü, oradan da həcc səfərinə.

Gedəndə soruşdum ki, nə vaxt qayıdacaqsınız?

– Əgər Tehrana salamat çatsam, inşallah, zəng vurub deyərəm.

İki-üç gündən sonra qardaşımla qaynım bizə gəldilər. Dedim ki, ağa Burunsi qayıdanda onu yaxşı qarşılayarıq.

Qardaşı güldü.

– Mən artıq qoyun almışam. Hələ sənin qardaşın da bir qoyun alıb.

Özüm də həmin gündən işə başladım. Əlimizdən gələni etdik, hətta boynuna salmağa gül çələngi də hazırladıq. Dedik ki, küçənin başında boynuna salarıq.

Hər şey hazır idi. Bir gün anamgilə getdim. Evləri bizə yaxın idi. Başımız söhbətə qarışdı. Birdən qonşuların biri qapını döyməmiş içəri girdi, həyəcanla mənə baxdı. Soruşdum ki, nə olub?

– Qaç, ağa Burunsi Məkkədən gəlib.

Heyrət içində dedim ki, ola bilməz.

– İnan ki, qayıdıb, indi evdədir.

Çadramı necə başıma saldığımı bilmədim. Çəkələri geyinər-geyinməz evə qaçdım. İçəri girəndə gördüm ki, bəli, başqa iki hacı ilə birgə otaqda oturub. Üzündə təbəssüm vardı.

Anam da gəldi. Yavaş-yavaş uşaqlar, qardaşı və digərləri də gəldilər. Hamı ilə görüşüb öpüşür və hallarını soruşurdu. Üzü həmişə gülmürdü. İncik halda dedim ki, bəs nə üçün xəbərsiz gəldin?

Digərləri də nə baş verdiyini anlayıb etiraz etdilər. O, dedi: «Əsla narahat olmayın. İnşallah, sabah səhər tezdən məqbərəyə gedəcəyəm. Qayıdanda ürəyiniz nə istəyir edərsiniz».

Daha da inciyib üzümü qardaşıma tutdum.

– Sən niyə elə dayanmısan?

– Nə edim, bacı?

– Heç olmasa, gedin qoyunların birini gətirib kəsin. Zarafata dedi: «Mən indi burada özümü kəsəcəyəm, qoyunu yox. Hacı ağa bütün həvəsimizi korladı».

Əbdülhüseyn dedi: «Siz sabah səhər çələng salın, qoyun kəsin; nə istəyirsiniz edin».

Hirsləndim.

– Bu işin çox yanlış idi. Camaat elə biləcək ki, xərc çəkib qonaqlıq verməyə dəyər səssiz-səmirsiz gəlmişəm.

– Siz narahat olmayın, inşallah, sabah səhər hər şey düzələt.

Ertəsi gün səhər azanında getməyə hazırlaşdı. Dedi: «Tələsməyiniz lazım deyil, biz üçümüz İmam Rzanın (ə) məqbərəsinə gedirik və saat 10-a qədər gəlməyəcəyik».

Evdən çıxdılar. Artıq əmin idim ki, saat 10-da gələcəklər.

Uşaqlar hələ yuxudan oyanmamışdılar. Səhər yeməyi hazırlayanda birdən qapı döyüldü və hər üçü həyətə girdi.

Təəccüblə dedim: «Axı dedin saat 10-da gələcəksiniz!»

Bir söz demədi. Yanındakı iki nəfər evə girdi. Mən də getmək istəyəndə çağırırdı.

– Bura gəl, sənənlə işim var.

Mənə baxdı.

– Sən boynuma çələng salmaq istəyirsən, elə bilirsən ki, mən adımı dəyişdirmək üçün həccə getmişəm?!

Bir söz demədim.

– Allah istəyib Məkkə və Mədinəyə getmişik. Adıma bir titul artırmaq üçün getməmişəm, Allah qismət edib ziyarətə getmişəm.

Gözlərini üzümə dikdi.

– Yaxşı qulaq as, gör nə deyirəm. Mən bir Bəsic üzvüyəm, fərz elə cəbhədə bir neçə nəfər də mənə tabedir; məsələn, Şəhid Sədaqət və digər şəhidlər kimi. Özünü onların yoldaşlarının yerinə qoy. Belə bir şəxs Məkkədən

qayıdıb, indi də boynundan çələng asıb, sən də bir neçə kiçik uşaqla oradan keçirsən. Öz-özünə nə deyərsən?!

Yenə bir söz demədim.

– Deməzsən ki, bizim ərimizi öldürdülər, özləri isə Məkkəyə getdilər?! Belə deməzsən?!

Sakit qaldım. And verdi ki, cavab verim və doğrusunu deyim. Başımı aşağı saldım. Bir az düşünüb dedim ki, doğru deyirsən.

Daha da qızıışdı.

– Əgər bir yetimin gözündən bir damla yaş axsa, bilirsən ki, qiyamət günü Allah mənə nə edər?! Çələng salmaq nədir, qarşılama mərasimi nədir?!

Qane olduğumu görəndə dedi: «İndi kim gəlmək istəyirsə, gözüümüz üstə yeri var, çox yaxşı qulluq da edərik».

Üç gün qonaqlar gəlib-getdilər, biz də onlara qulluq etdik. Üç gündən sonra isə qoyunları kəsib hamıya ehsan verdik.

Maraqlı idi ki, evimizə kim gəlirdisə, hacı ağanın Məkkə və Mədinəyə getdiyini orada öyrənirdi.

Həcc ziyarətinin xərci

Sadiq Cəlali

Məkkədən qayıdanda yoldaşım ilə birgə onu ziyarətə getdik. O zaman evləri hövzə tələbələri küçəsində idi. Otağa girməzdən öncə dəhlizdə hələ qutuda olan bir rəngli televizor gördüm.

Hal-əhval tutandan sonra həcc səfərindən söhbət düşdü, nə etdiklərindən, nə gətirdiklərindən danışdıq. Rəngli televizor haqda soruşmaq istəyəndə təsadüfən, özü dedi: «Almağa icazə verilən əşyalardan yalnız bir rəngli televizor gətirdim».

- Mübarəkdir! İnşallah, uzun illər işlədəsiniz!
Mənalı tərzdə güldü.
- Onu şəxsi istifadə üçün gətirməmişəm.
- Bəs nə üçün gətirmisən?
- Satmağa gətirmişəm və mənəcə, sən yaxşı müştəri olarsan, ağa Sadiq.
- Təəccübləndim.
- Nə üçün satırsan, hacı ağa?
- Düzü, mən ziyarət xərclərini dəqiq hesabladım, gördüm ki, Sepahın mənə xərclədiyü ümumi məbləğ 16 min tükündür. İndi bu televizoru o qiymətə satmaq istəyirəm ki, pulunu Sepaha verim və beytülmal borclu qalmayım.
- Susdu, sanki nəşə düşünürdü, sonra yenidən dillənib dedi: «Doğrusu, bazardan xəbərim yoxdur və bu televizorların qiymətini bilmirəm».
- Nə deyəcəyimi bilmirdim. Mövzunu bir qədər uzadandan sonra dedim: «Qoşub yoxlamısan, hacı ağa?»
- Sapsağlamdır.
- Mən televizoru alıram, lakin bazarda qiyməti çox olsa, necə?
- Əgər çox olsa, nuşi-can; əgər aşağı olsa, gərək bizdən razı qalasan.
- Televizoru 16 min tükənə aldım, pulu da ikiəlli Sepaha təqdim etdi.
- İndi həmin hadisədən illər ötür. Həyat yoldaşım bəzən hələ də o hadisəni yadına salıb Şəhid Burunsinin beytülmal qarşı diqqətindən məsəl çəkir.

Şəxsi hədiyyələr

Seyid Kazim Hüseyni

Bir dəfə də məzuniyyətə çıxmışdıq. O, işinin ardınca getdi, mən də evə yollandım. Hələ yolun yorğunluğu canımdan çıxmamış gəldi.

– Daha istirahət bəsdir.

– Xeyirdir inşallah? Harasa gedirik?

Gülümsədi.

– Hə, gəldim ki, həm özünü aparım, həm də maşınını.

Cavab gözləməyib çiyimdən vurdu.

– Tez ol, hazırlaş gedək.

Gördüm ki, vəziyyət ciddiləşir.

– Haraya?

– Bu qədərini bil ki, bir neçə saatlıq işimiz var.

Zarafata dedim: «Bizim cəmi dörd gün icazəmiz var, onda da istirahət etməyə imkan vermirsən».

Ayağa qalxdı, əlimdən yapışıb məni də ayağa qaldırdı və gülərək dedi: «Tez ol, gecikirik».

Tez hazırlaşıb onunla çıxdım.

Yolda bir neçə mağazaya girdik. Çox şey aldı. Hamısını da hədiyyə kağızlarına bükdürürdü. Sonuncu dəfə maşına minəndə dedim: «Nəhayət, deyəcəksən ki, haraya gedirik, yoxsa yox?»

Gülümsədi.

– Şəhidləri görməyə gedirik.

– Şəhidləri görməyə?!

– Şəhid ailələrinə baş çəkməyə gedirik. Hər halda, onlardan da şəhid ətri gəlir. Bilirsən ki, şəhidin ruhu ailəsinə baxır. Buna əsasən, biz elə şəhidlərin özlərini görməyə gedirik.

Bizim batalyonumuz bir neçə şəhid vermişdi. Həmin gün hər birinin ailəsinə baş çəkdik. Hər bir evə girəndə

Əbdülhüseyn şəhidin yaxın qohumlarının birinə o hədiyyələrdən birini verirdi.

İşimiz axşama qədər uzandı, hələ də bitmədi. Şam azanı veriləndə Məşhəd şəhərinin cənubundakı bir məhəllədə idik. Məhəllə məscidinə gedib namazımızı camaatla qıldıq. Namazdan və bir qədər duadan sonra getməyə hazırlaşırıdık ki, birdən Əbdülhüseyn dedi: «İlahi, Sənə ümidlə!»

Bunu deyib ayağa qalxdı, gedib düz imamın yanında oturdu. Nə danışdırsa, birdən hər ikisi ayağa qalxdı. Ruhani Əbdülhüseynlə çox hörmətlə davranırdı. Onlar mikrofonun arxasına keçdilər. Ruhani üzünü camaata tutub bir qədər girişdən sonra dedi: «Bu axşam cəbhənin əziz komandirlərindən biri qonağımızdır. Yəqin ki hacı ağa Burunsinin qəhrəmanlıqlarından eşitmişiniz».

Camaatın arasında pıçılı başlandı və sonra salavat dedilər. Əbdülhüseyn soyuqqanlı və sakit şəkildə dayanmışdı.

- Biz bu əziz döyüşçünün söhbətini dinləyəcək və inşallah, hamımız bəhrələnəcəyik.

Camaat yenidən salavat dedi. Əbdülhüseyn mikrofonta yaxınlaşdı. Cəhbədən, döyüşdən və cəbhələri doldurmağın gərəkliyindən danışdı. Çox rahat və enerjili danışdı. Özümdən asılı olmadan, əməliyyatdan öncəki anlar və Əbdülhüseynin xüsusi mənəvi halı yadıma düşdü. Azad nöqtədə uşaqların önündə çıxış edəndə ora həqiqətən, dünyadan və dünyəvi bağlardan azadlıq yerinə çevrilirdi.

Özümə gələndə gördüm ki, mənəviyyatdan danışır və bütün məscid həyəcanla onu dinləyir. Söhbətinin təsiri çoxlarının üzündən aydın görünürdü.

Yaxşı yadımdadır, onun çıxışından sonra çoxları, xüsusən də gənclər ayağa qalxıb adlarını cəbhəyə yazdırdılar. Bəziləri hətta sonralar Sepaha da qoşuldular.

Gecə evə dönəndə ona dedim: «Hacı ağa, sən nə üçün bu kimi işlərdən ötrü maşın istəmirsən?»

Gülüb dedi: «İstəyirəm sizə də savab çatsın».

– Ən azı, şəhid ailələrinə verdiyin hədiyyələrin pulunu Sepahdan almaq olar.

– Bu işlərin dəyəri ondadır ki, adam öz cibindən xərcləsin.

Bunu deyəndə onun az maaşını və öhdəliyində olan insanları düşünürdüm.

Sonralar onunla yoldaşlıq sədəti mənə daha çox nəsib oldu. Hətta uzaq rayonlara da gedib şəhid, itkin və yaralıların ailələrinə baş çəkirdik. Mənim maşınım xarab olanda dostlarımızdan başqa birinin şəxsi maşını ilə gedib şəxsi hədiyyələri çatdırırdı.

Beytülmal şamı

Seyid Kazim Hüseyni

Briqada komandiri olanda ona zorla bir maşın verdilər. Bir sürücü də vermək istəyirdilər, amma qəbul etmədi. Ona dedim ki, sənin sürücülük vəsiqən yoxdur, hacı, gərək sürücü də olsun.

– Cəbhədə sürməyimin şəriət baxımından eybi olmaz.

– Bəs şəhərdə nə edəcəksən?

Bir az fikirləşdi.

– Şəhərə gedəndə sürücü ilə gedərəm.

Bir müddətdən sonra mən Məşhəddə olanda yanıma gəldi.

– Mənim sürücülük vəsiqəm üçün bir şey fikirləş, seyid.

Güldüm.

– Sənin artıq sürücün var, vəsiqəni neyləyirsən?

– Problem də budur ki, bir sürücü beytülmaldan maaş alıb mənə xidmət edir.

Zarafatı qızıışdırmaq istədim.

– Hər halda, bu, bir briqada komandirinin hüququdur.

– Zarafat eləmə, seyid. Bu maşının özü mənə çox ağırlıq edir, qorxuram ki, qiyamət günü cavab verə bilməyim, o ki qala sürücüyə.

Qərarı çox ciddi idi. Soruşdum ki, neçə gün məzuniyyətdəsən?

– Bir həftə.

Bir az fikirləşib dedim: «Çətin alına, amma yenə Allaha təvəkkül! Gedək görək nə olur».

Yol polisinə gedib birtəhər işləri yoluna qoyduq. Xeyirxah zabıtlərin iki-üçü bizə çox kömək etdi. Əbdülhüseyn əvvəlcə nəzəri imtahanı verdi, sonra da təcrübini. Nəhayət, ona sürücülük vəsiqəsi verdilər. Əlbəttə, bunun özü də bir həftə çəkdi.

Cəbhəyə gedəndə sağollaşmağa gəldi, sürücülük vəsiqəsinə görə təşəkkür etdi.

– Çəkdiyin zəhməti beytülmalın hesabına yaz, inşallah, Allah əcrini verər.

– Öz aramızdır, hacı ağa, sən də çox çətinə salırsan özünü.

Gülümsəyib mənə bir hekayə danışdı: «Həzrət Əlinin (ə) xilafəti dövründə Təlhə və Zübeyr vəzifə almaq üçün onun yanına gedirlər. Onlar içəri girəndə İmam Əli (ə) beytülmala aid şamı söndürüb öz şəxsi şamını yandırır. Təlhə və Zübeyr bunu gördükdə daha vəzifə istəməyib kor-peşman geri dönürlər».

Ağlayıb sözüne davam etdi: «Qiyamət günü Allah insanın şəxsi pulundan və halal mülkündən də soruşacaq, o ki qala beytülmalə. Bunun iynə ucu qədərini də hesabı var.

Paltaryuyan maşın

Seyid Kazim Hüseyini

O, cəbhədə qaldı, mənə Məşhədə məzuniyyətə getdim. Ertəsi gün səhər tezdən Sepahın yerləşdiyi Məlikabada getdim. Yüksək rütbəli məmurların biri dedi: «Komandirlərin hər birinə bir şey verdik, ağa Burunsinin payına da bir paltaryuyan maşın düşdü».

Bir az dayanıb sözüne davam etdi: «Siz zəhmətini çəkib onun evinə apara bilərsiniz?»

Bilirdim ki, hacı olsa, heç vaxt qəbul etməz. Öz-özümə düşündüm ki, nə yaxşı, nə qədər ki yoxdur, özüm həll edəəm. Sonradan xəbər tutanda artıq iş-işdən keçmiş olar və daha bir iş görə bilməz. Bu baxımdan dedim ki, sevə-sevə apararam.

Paltaryuyan maşını bir yük maşınının arxasına qoyub tez evlərinə apardım.

Onun qəzəbi heç vaxt yadımdan çıxmaz. Bu məsələni öyrənəndə düz mənim yanıma gəldi. Onu heç vaxt elə əsəbi görməmişdim. Səsi titrəyirdi.

– Sən hansı icazə ilə mənim evimə paltaryuyan maşın aparmısan?!

Belə bir şey gözləmədiyimə görə həyəcanlandım.

– Yuxarıdan belə əmr etdilər.

Daha da əsəbiləşdi.

– Üzrün günahından betərdir.

Bir az dayanıb acıqla sözüne davam etdi: «Elə indicə gedib o hədiyyəni gətirdiyin yerə apararsan».

Yavaş-yavaş özümə gəldim.

– Məgər nə olub ki, belə aləmi bir-birinə qatıbsan, hacı ağa?!

Qışqırdı: «Məgər mən cəbhəyə getmişəm ki, evimə paltaryuyan maşın gəlsin?»

– Kiçik bir şeydir, haqqın idi, verdilər.

– Siz mənim savabımı puç etmək istəyirsiniz. Mən başqa şeydən ötrü müharibəyə getmişəm, dini vəzifəmə əməl edirəm. Bu kimi şeylər bizi yoldan çıxara bilər.

Dərin bir ah çəkib üzünü yana çevirdi.

– Hələ bu aldığım maaşa haqqımın çatıb-çatmadığını bilmirəm. Gərək məzuniyyətə çıxanda işləyib ailəmin xərclərini çıxarım və sonra cəbhəyə gedim. Siz isə belə işlər görürsünüz! Səndən bunu gözləməzdim, ağa seyid!

Əsla razılaşmadı, möhkəm və ciddi şəkildə dedi: «Onu özün gətirmisən, özün də gəlib aparacaqsan».

Mən də inadkarlığa başladım.

– O maşın sənin arvad-uşağının haqqıdır və o evdə qalmalıdır.

Sağollaşib gedəndə dedi: «Sən aparana qədər ona əl vurmayacağıq».

Öz-özümə dedim: Hansı sözünə qulaq assam da, buna qulaq asmayacağam.

Elə də oldu. Ondan sonra iki ayağımı bir başmağa dirədim və paltaryuyan maşını gətirmədim.

Allah ona rəhmət eləsin! O da yoldaşına demişdi ki, maşını qutusundan çıxarma.

O, şəhid olana qədər eləcə qutuda qaldı. Şəhadətindən bir müddət sonra onu daha yeni bir paltaryuyan maşınla dəyişib ailəsinə apardım.

Mənim ailəmin payı

Məsumə Səbukxiz

Bir gün iki döyüş yoldaşı ilə gəldi. O zaman hələ hövzə tələbələri küçəsində qalırdıq. Ev balaca və çox isti olurdu. Yayda adamın üz-başından su axırdı.

Mətbəxə keçib onlar üçün buzlu su hazırladım. Bu zaman dostlarının biri dözmədi.

– Bağışlayın, hacı ağa.

Əbdülhüseyn üzünü ona çevirdi.

– Demək istəyirdim ki, siz kondisioneri o Allah bəndəsinə verdiniz, amma öz evinizə daha vacib idi.

O birisi də onun sözünü təsdiqlədi.

– Bəli, ağa, sizin uşaqlarınız burada istidən çox əziyyət çəkirlər.

Söhbət marağımı çəkdi, düşündüm ki, demək bizim ərimiz kondisioner də paylaymış.

Əbdülhüseynin nə deyəcəyini gözləyirdim. Güldü.

– Ciddi deyirəm, hacı ağa.

Yenə güldü.

- Zarafat eləmə. İndi bizim xanım elə biləcək ki, dünyanın bütün kondisionerlərini mən paylayıram.

Əbdülhüseynin bu mövzuda söhbəti sevmədiyini anlayıb daha bir söz demədilər. Mən də kondisioner xəyalımı başımdan çıxardım. Bilirdim ki, görməli olmadığı işi görməz.

O, şəhid olandan sonra həmin dostu deyirdi: «Həmin gün siz otaqdan çıxanda hacı ağa dedi: «Düzgündür ki, şəhid vermiş ailə, ürəyi dağlı şəhid anası istidə qalsın, mənim uşaqlarım isə kondisionerin altında?! Kondisioner şəhid anasıdır, mənim ailəm istiyə dözə bilər. Bundan əlavə, mənim ailəm inqilaba nə xidmət edib ki, beytülmaldan kondisioner də alsın?!»

Ağır şərait

Məsumə Səbukxiz

Son zamanlarda Sepahın maşınlarından biri həmişə onda olurdu. Bir dəfə anasını yoxlamaq üçün kəndə getdi. Orada nə baş vermişdisə, şəhadətindən sonra əmisinin gəlini məclisdə çox ağlayırdı, halı əsla təbii deyildi. Təxmin etdim ki, Əbdülhüseyndən xatirəsi var. Orada bir şey soruşa bilmədim, sonradan evinə gedəndə bunun səbəbini soruşdum.

Yenə gözləri yaşla doldu. Başını oyan-buyana yelləyib Əbdülhüseynin təkbaşına kəndə getdiyi zamandan mənə bir xatirə danışdı. Əvvəlcə soruşdu: «Bilirsən ki, oğlum Məşhəddə təhsil alır?»

Təsdiq əlaməti olaraq başımı yellədim. Söhbətini davam etdirdi.

– Ağa Burunsinin maşınla kəndə gəldiyini eşidən kimi tez bir boğça çörək, bir qədər ət, qatıq və digər şeylər hazırladım. Hamısını rəhmətlik ərinin yanına gətirdim. Əmin olmaqdan ötrü soruşdum ki, siz Məşhədə qayıdacaqsınız? Dedi ki, elə indicə qayıdıram, Məşhəddə işiniz var? Əlimdəkiləri göstərüb dedim: «Zəhmət olmasa, bunları oğluma verərsiniz».

Bir neçə saniyə sakit qalıb heç nə demədi, sonra başını qaldırdı, kəndin qarajını göstərüb dedi: «Elə indicə Məşhədə bir avtobus çıxır, sürücüyə ver aparsın».

Yerimdə donub qaldım. Bəlkə də gözləmədiyim yeganə cavab bu idi. Özü mehribancasına dedi: «Pulunu mən verərəm, Məşhədə çatanda da özüm oğluna deyərəm ki, gedib qarajdan götürsün».

Təəccüblə dedim: «Sən ki maşınlasan, əmioğlu, daha qaraja nə üçün verim?!»

Çox ciddi şəkildə dedi: «Bu maşın beytülmalındır».

Soyuqqanlıqla dedim: «Nə olsun ki?!»

Dedi: «Mən bu maşınla yalnız kəndə gəlib anama baş çəkə bilərəm, bundan artığına icazəm yoxdur».

Nə qədər fikirləşdimsə, ağıma batmadı. Deyəsən, o da bunu anlayıb dedi: «Əgər sizin uşağınıza ət və çörək aparsam, qiyamət günü bundan ötrü cavab verməliyəm».

Rəhmətlik narahat halda dedi: «Gərək bu ölkənin əhalisinin hər birinə tək-tək cavab verim».

O zaman bu sözləri anlamırdım, pərt olmuş və çox incimişdim, narahat halda dedim: «Heç olmasa, özün üçün apar».

– Özümə də aparmaq istəsəm, ya avtobusla göndərəm, ya da sonradan şəxsi maşınla gələndə apararam.

Gəlinin sözləri buraya çatanda yenə onu ağlamaq tutdu.

– Əgər ağa Burunsinin nə iş gördüyünü orada anlasaydım, özümü onun ayaqlarına atardım, amma heyif ki, gec anladım.

Bir dəfə uşaqlarımızdan birinin qolu sındı, ya da başına nəsə başqa bir iş gəldi. Hər nə idisə, cəld xəstəxanaya aparmalı idik. Elə şəraitdə də qapının önündə olan beytülmal maşınına əl vurmadı, tez gedib bir taksi gətirdi. Ümumi mülkdən istifadə zamanı bu həddə diqqətli idi.

Boş qutular

Məsumə Səbukxiz

Bir əməliyyatdan sonra evə gəldi. Özü ilə iki boş silah qutusu gətirmişdi. Salamlayıb hal-əhval tutandan sonra qutuları nə üçün gətirdiyini soruşdum.

– Gətirdim ki, uşaqlar kitab-dəftərlərini içinə qoysunlar.

Qutuları maşından çıxaranda qonşu qadınların biri görmüşdü. Sonradan mənə dedi ki, deyəsən, ağa Burunsi bu dəfə əlidolu gəlib.

Məqsədini anlamadım, bir qədər mızıldanandan sonra dedi: «Qutular».

Qutu sözünü eşidən kimi üzüm istiləşdi, «əlidolu» sözünün mənasını anladım. Tez cavab verdim: «O qutular boş idi».

– Bizdən gizlətmək lazım deyil, özgəsi deyilik ki. Hər halda, hacı ağa nə isə gətirmişdi.

Evə gedəndə dilxor halda Əbdülhüseynə dedim: «Kaş o qutuları bu qonşuların bəzisinə göstərəydin».

Gülərlə zarafata dedi: «Yəqin yenə kimsə nəsə deyib ki, bizim hacı xanım narahat olub».

Daha dilxor halda dedim: «Qonşu qadınların biri elə bilib ki, bu qutularda nə isə gizlədib evə gətirmisən».

Güldü.

– Bunlar xəyallardır, bunlara görə narahat olma.

Səsimi ucaltıdım.

– Narahat olmayım?!

Bir söz demədi.

– Əgər Allah eləməmiş, belə işlərlə məşğul olsaydın, narahat olmamalı idim, amma indi gərək o qutuları qadına göstərib nə üçün gətirdiyini deyim.

Yenə güldü.

– Həqiqətən, yeri var.

Səbəbini soruşmaq istəyirdim, danışmağa macal vermədi.

– Bilirsən o qadının cavabı nə idi?

Bir söz deməyib ona baxdım.

– Ona deməli idin ki, yol açıqdır; mənim ərim gedib gətirib, siz də cəbhəyə gedin gətirin.

Bir az dayanıb yumora keçdi.

– Biz uşaqların kitab-dəftərləri üçün iki qutu gətirdik, onlar gedib yüz qutu gətirsinlər.

Ağsaqqal jesti ilə sözüünə davam etdi: «Əgər yenə bir söz desələr, bu cavabı verərsən».

Xüsusi palata

Məsumə Səbukxiz

Müqəddəs Məşhəd şəhərinin 17 Şəhrivər xəstəxanasında yatırdı. Hər dəfə baş çəkməyə gedəndə yanında iki nəfəri görürdüm. İlk günlərdə digərləri kimi onu ziyarət etməyə gəldiklərini düşünürdüm. Yavaş-yavaş öyrəndim ki, yox, onlar həmişə oradadırlar. Bir dəfə ağa Burunsidən onların kimliyini soruşdum.

– Dostlarımdır.

– Nə üçün həmişə buradadırlar?

– Dostdurlar da, buraya gəlirlər ki, yanımda olsunlar.

O qədər inamla danışırdı ki, sözüünə şübhə qalmırdı. Lakin ağılla da uyğun gəlmirdi; iki dost həmişə yanında olsunlar!

İlk günlərdə bir neçə xəstə ilə bir palatada yatırdı. Bir dəfə gedəndə isə orada deyildi. Ürəyimə min cür fikir gəldi. Tibb bacısından soruşdum, başqa bir palataya köçürüldüyünü söylədi.

Yeni palatada yalnız bir çarpayı vardı, həmin iki nəfər də orada idilər. Məni görəni kimi bayıra çıxdılar. Gəlib çarpayının yanında dayandım. Salamlaşandan sonra dedim: «Səni nə üçün xüsusi palataya gətirdilər?»

Laqeyd halda cavab verdi: «Doktor deyib ki, mənə səs-küy olmaz, ona görə».

Bir ay xəstəxanada yatdı, həmin iki nəfər də həmişə yanında qaldılar. Xəstəxanadan çıxıb evə gələndə də yanında idilər.

Hələ yarası sağalmamış cəbhədən adam göndərdilər. Həmin yaralarla cəbhəyə qayıtdı.

O, şəhid olandan sonra həmin iki nəfəri gördüm. Özləri gəlmişdilər. Dedilər ki, biz ağa Burunsinin mühafizəçiləri idik. Gözlərim az qala hədəqəsindən çıxacaqdı. Ağıma gəlməyən yeganə şey bu idi.

– Bəs siz nə üçün mənə bir söz demirdiniz?

– Hacı ağa xahiş etmişdi ki, sizə heç nə deməyək; nə sizə, nə də başqa birinə.

O biri yoldaşı dilləndi: «Onu bizim çoxlu etirazlarımızdan sonra xüsusi palataya köçürdülər».

– Nə üçün?

– Çünki o rəhmətlik həmişə insanların arasında olmaq istəyirdi, biz isə bunu təhlükəli sayırdıq. Sonunda xahiş-minnətdən sonra oradan çıxardıq.

Yeni gödəkcə

Məsumə Səbukxiz

Arabir atası kənddən bizə baş çəkməyə gəlirdi. Bir dəfə Əbdülhüseyn məzuniyyətdə olanda təsadüfən, o da gəldi. Hələ yolun yorğunluğu canından çıxmamış Əbdülhüseyn yenə cəbhədən danışmağa başladı. Həmişə deyirdi: «İstəyirəm atamı cəbhəyə aparım, orada şəhid olsun».

Bu dəfə atasından əl çəkmədi. Sonda necə oldusa, onu cəbhəyə aparmağa razı saldı. Bütün işlərini özü yoluna qoydu və məzuniyyəti bitəndən sonra ikisi birgə cəbhəyə yollandılar.

Üç-dörd aydan sonra rəhmətlik atası qayıtdı. Birbaş Məşhədə və bizə gəldi. Cəbhənin yaxşı cəhətlərindən

danışır, biz də dinləyirdik. Əbdülhüseynin əxlaqından və davranış tərzindən bir şey eşitmək üçün diqqətlə qulaq asırdım. Bu haqda soruşanda dedi: «Bala, bilmirsən ki, erin nə qədər diqqətli və həssasdır!»

– Necə mægər?

– Cəbhəyə çatanda mənə bir gödəkcə vermişdi, dünən qayıdanda da alıb Bəsic üzvlərinə verdi.

Təəccübləndim. Adətən, döyüşçülərə verilən paltar bir müddətdən sonra onlarınki olurdu.

Bir neçə gündən sonra Əbdülhüseynin özü məzuniyyətə gəldi. Salamlaşandan sonra dedim: «Axı gödəkcə nədir ki, bir qoca kişiyyə verib, sonra da alasan?!»

Güldü.

– Bilmirəm atam sənə nə deyib.

Ondan əhvalatı danışmasını istədim.

– Cəbhəyə çatanda hava soyuq idi. Atamın yaşını nəzərə alıb ona yeni bir gödəkcə verdim. Otaqda özümün bir neçə yeri yamaqlanmış köhnə gödəkcəm vardı. Gördüm ki, özününkünü çantaya qoyub mənəim köhnə gödəkcəmi götürdü. Cəbhədə olduğu üç-dörd ayda həmin gödəkcəni geyindi.

Məzuniyyətə çıxanda yaxşı görünsün deyə yeni gödəkcəni çıxarıb geyinmək istədi. Ona dedim ki, ata, inşallah haraya?

– Məzuniyyət veriblər, kəndə gedirəm.

– Kəndə gedirsənsə, bəs nə üçün köhnə gödəkcəni geyinmirsən?

Məqsədimi anlamadı, üzümə baxıb lal-dinməz dururdu. Mən də çəkinmədən dedim ki, yeni gödəkcəni çıxarıb əvvəlkini geyinsin. Əvvəlcə etiraz etdi ki, mægər özümünkü deyil?! Dedim ki, özümünkü olsaydı, ilk gündən

geyinərdin. Nəhayət, onu razı saldım ki, beytülmalə qarşı diqqətli olsun və savabını əldən verməsin.

Əbdülhüseyn gülərək əlavə etdi: «Yeni gödəkcəni əynindənən çıxarmağa özüm də kömək elədim».

Atasının vəfatı

Məsumə Səbukxiz

Atası infarkt keçirmişdi. Kəndə gedib onu Məşhədə gətirdik, bir neçə doktora apardıq, Hamısı eyni sözü dedilər: «Daha düzələsi deyil».

Dolayısı ilə işarə vururdular ki, ömrünün son günləridir.

Həmin əsnada bir gün Əbdülhüseyn cəbhədən zəng vurdu. Atasının xəstə olduğunu dedim. Dedi ki, onun üçün dua edəyəm. Etiraz etdim.

– Necə yəni?! Sən Məşhədə gəlməlisən.

– Mən nə üçün gəlim? Özünüz həkimə aparın.

– Elə bilirsən indiyə qədər aparmamışıq?!

Bir söz demədi, deyəsən, təxmin etdi ki, vəziyyəti ağırdır.

– Həkimlər dedilər ki, sağalmayacaq. İndi də vəziyyəti çox pisdir, həтта...

Ölüm ehtimalının olduğunu demək istəyirdim, amma səsım titrədi və heç nə deyə bilmədim. Bir neçə saniyə sakit qaldı, sonra qəmli halda dedi: «Burada şərait elədir ki, mütləq qalmalıyam; həтта Allah eləməmiş, atam vəfat etsə də».

Çox hirsləndim.

– Bu nə sözdür?!

– Cəbhə hər şeydən vacibdir.

– Bəs bir şey olsa, nə edək?

Kədərlə səsle yavaşca dedi: «Aparıb dəfn edərsiniz».

Bir neçə gündən sonra elə də oldu. Atası dünyadan köçdü, amma onu dəfn etmədik. Qardaş-bacıları və digər qohumları onun gəlməsini gözlədilər.

Meymək əməliyyatı yeni başlanmışdı. Çox çətinliklə və bir neçə vasitə ilə onunla danışa bildim. Dedim ki, atan rəhmətə getdi.

Yavaşa dedi: «Həqiqətən, biz Allahınıq və Ona doğru qayıdacağıq». (Bəqərə, 156)

– Hələ onu dəfn etməmişik.

– Nə üçün?

– Burada hamı səni gözləyir.

– Keçən dəfə zəng edəndə hələ əməliyyat başlanmamışdı, indi isə başlanıb, heç cür gələ bilmərəm.

– Belə şey olar?! Bir sutkalığa gəl və tez qayıt.

– İndi mənə daha çox cəbhədə ehtiyac var. Özünüz aparın, dəfn edin.

Rəhmətliyin qırxında gəldi. Həm Məşhəddə məclis keçirdik, həm də kənddə. Kəndin məscidində özü minbərə çıxıb dedi: «İndi bütün kənd əhalisi buraya toplaşıb».

Danışanlar sakit qaldılar. Öz-özümə düşündüm ki, görəsən, nə demək istəyir?

Ucadan dedi: «Kimin rəhmətlik atamdan incikliyi varsa, onda borcu-zadı qalıbsa, burada özümə desin, həll edək».

Giley

Məsumə Səbukxiz

Evdə olanda başqası haqda danışa, məsələn, deyə bilməzdik ki, bu gün bu qonşu o biri qonşunun evinə getdi. Kimdənsə danışmaq istəyəndə tez deyirdi: «Bu söhbət bizə aid deyil, bizim öz işlərimiz, öz həyatımız var, onlarla nə işiniz?!»

Özü hətta əbəs sözlərdən də çox çəkinirdi, o ki qala qeybətdən, yalandan və bu kimi günahlardan.

Bir dəfə birlikdə kəndə getmişdik. Bir müddət öncə anasına bir mülk çatmışdı. Gəlib Əbdülhüseynin yanında oturdu və gileylənməyə başladı.

– Bilmirəm sən necə oğulsan, bala?!

Əbdülhüseyn gülümsədi.

– Niyə ki?!

– Kəndə gəlib bizə baş çəkirsən, amma bir dəfə mənə demirsən ki, ana, sənin mülkün haradadır?

Onu deyən kimi Əbdülhüseynin qaşları çatıldı.

– Mənim sizin əmlakınızla bir işim yoxdur.

Anası eynilə mənim kimi yerində dondu. Əbdülhüseyn sözünə davam etdi: «Elə bildim yanımda oturub nə qədər qəza namazı, nə qədər gecə namazı qıldığını deyəcəksən. Mülk və əmlak söhbəti nədir edirsən?!»

Ondan həmişə belə reaksiya gözləyirdim, amma anası ilə yox. Sakit qala bilmədim.

– Yəni bu, düzgündür?! Axı o, sənin anandır!

Tez cavabımı verdi: «Yəni bu, düzgündür ki, mənim anam bu yaşda oturub dünya söhbəti eləsin?!»

Səsi yumşaldı, bir qədər dayanıb sözünə davam etdi: «Ruzini Allah yetirir, bizim anamız artıq axirəti haqda düşünməlidir».

Qərəz və mərəz

Məsumə Səbukxiz

O, şəhid olana qədər cəbhədə vəzifəsinin nə olduğunu bilmədim. Qohum-qonşuların çoxu da bilmirdilər. Onun cəbhəyə getməsindən söz düşəndə bəzi tanışlar deyirdilər: «Sənin ərin cəbhədən nə istəyir ki, bu qədər gedir?!»

Bir dəfə qonşular arasında bundan söz düşdü. Qadınların biri dedi: «Mən deyirəm ki, ağa Burunsi arvad-uşaqlarından doyub cəbhəyə gedir və əsgərlərin yanında qalır».

Heç kim ona əhəmiyyət vermədi. Vəziyyətdən çıxmaq üçün sözünə davam etdi: «Axı adam ailəsindən məhəbbət görsə, onları da nəzərə alar».

Sözü ürəyimə ağırlıq etdi. Bilmirəm qərəzi vardı, mərazi vardı, yoxsa hər ikisi. Bir söz demədim, başımı aşağı salıb narahat halda evə yollandım.

Onda Əbdülhüseyn də məzuniyyətdə idi. Həmin qadının sözünü dedim. Çox narahat olduğumu bildi, bəlkə də məsələni təbii göstərməkdən ötrü gülüb dedi: «Bilirsən mən nə etməliyəm?!»

– Yox.

– Gərək küçəyə bir stul qoyub qonşuları toplayım, sonra da hamısına deyim ki, ay camaat, mən arvad-uşaqlarımı sevirəm, həm də çox sevirəm, amma cəbhə daha vacibdir.

Ciddi görkəm alıb gözlərinə baxdım.

– Bu sözü deyən qadın yəqin bilmir ki, mənim arvad-uşaqlarım burada təhlükəsiz yerdədirlər, lakin sərhədlərdə çoxlarının evləri dağılıb və təhlükə altındadırlar.

Allaha görə dostluq

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

Hər ikimiz Məşhədə daşınmışdıq və inqilab işləri ilə məşğul olurduq. Buna görə də, onların evinə çox get-gəl edirdim.

Ağa Burunsinin Abbas Əkbəri adlı yuxarı sinif şagirdi olan bir qohumu vardı. Bir gün yanıma gəldi. Görkəmindən mühüm bir məsələni söyləmək istəyəne

oxşayırdı. Salam verən kimi təəccüblə dedi: «Mən bilmirdim ki, usta Əbdülhüseyn sizi bu qədər çox istəyir».

Sözü gözlənilməz idi, nə baş verdiyini öyrənmək istədim.

– Necə məgər?

– Qohumlarımızın çoxu sizin onlara çox get-gəl etmənzə razı deyillər.

O vaxta qədər belə bir şey hiss etməmişdim. Çox təəccübləndim.

– Nə üçün?

– Siyasi məsələlərə, usta Əbdülhüseynin həbs olunmasına və bu kimi işlərə görə.

– Yəqin ki bunlarda məni günahkar bilirlər.

– Bəli.

Gülümsədim.

– Onlar bilmirlər ki, mən inqilaba nəsə xidmət edirəmsə, buna görə ağa Burunsiyə borcluyam.

Bir az dayandım və soyuqqanlıqla soruşdum: «Bəs hansı qohumu narazıdır?»

Bəzilərinin adlarını çəkdi. Ağa Burunsiyə ən yaxın insanlar idilər.

– Dünən orada idim, hamısı son söhbətə gəlmişdilər.

– Nə son söhbəti?

– İsrarla deyirdilər ki, bundan sonra Rzayi bu evə gəlsə, daha biz gəlməyəcəyik.

Əlimi saqqalıma çəkdim, başımı yelləyib dedim: «Maraqlıdır!» Sonra soruşdum ki, bəs ağa Burunsi nə dedi?

– Əvvəlcə onlara çox nəsihət verdi, amma razılaşmadıqlarını görəndə ciddi və əmin halda dedi ki, sizin hər birinizdən keçərəm, Rzayidən isə yox. Hamısı

mat-məəttəl qaldı. Usta Əbdülhüseyn onları şokdan çıxarmaq üçün dedi: «Çünki ağa Rzayi inqilaba xidmət edir və bizim dostluğumuz Allaha görədir».

Onun mənim xətrimi çox istədiyini bildirdim, amma bu həddə olduğunu bilməzdim.

Özünü görməzlik

Məsümə Səbukxiz

Bir axşam Gövhərşah məscidində çıxışı vardı. Məsələ çox böyüməsin deyə, deyirdi ki, bir döyüşçü kimi camaatla danışmaq istəyirəm.

Kiçik oğlumuz Əbülfəzlin bir-iki yaşı olardı. Əbdülhüseyn gedəndə arxasınca ağladı. Qucağımda çırpınıb «ata-ata» qışqırırdı.

Nə etdimsə, sakitləşdirə bilmədim. Axırda Əbdülhüseyn yanağını tutub yavaşca sıxdı, gülərək dedi: «Yaxşı, cırtan, səni də apararam».

Təəccübləndim.

– Haraya aparırsan?

– Özüm getdiyim yerə.

– Axı sən çıxış edəcəksən, uşaqla necə olar?

– Eybi yox, verərəm uşaqlara.

Paltarını dəyişdirdim. Özü ilə apardı.

Qayıdanda birinci soruşdum ki, uşaq incitdimi?

Gülümsəyib xüsusi tərzdə dedi: «Nə deyim, vallah?!»

Uşağı qucağıma verib oturdu.

– Söhbətin ortasında birdən ağlamağa başladı. Uşaqlar onu saxlaya bilməyib bayıra çıxardılar. Çıxışım bitəndən sonra özüm yanına getdim. Sizin işinizə burnumu soxdum və bildim ki, altını dəyişdirməliyəm. Xəlvət bir yerə aparmaq istəyirdim. Dostlarım soruşdular ki, haraya aparırsan?

Uşağı göstərib dedim ki, icazənilə altını dəyişdirməliyəm.

Dedilər ki, biz qoyarıq sən dəyişəsən.

Gülüb dedim: «Əmin olun ki, belə işlərdə mənə çata bilməzsınız».

Çox israr etdilər, amma razılaşmadım. Özüm işi bitirdim, uşaq da sakitləşdi.

Kiçik bir vəzifə

Məsumə Səbukxiz

Təxminən axşam saat doqquz idi. Qapının səsinə yerimdən hoppandım. Nədənsə özümdən asılı olmadan, qorxdum. Çadramı başıma çəkib tez qapıya getdim. Qapının önündə bir motosiklet vardı, üstündə iki kişi oturmuşdu. Hər ikisi üzlərini cəfiyə ilə örtmüşdülər, yalnız gözləri görünürdü. Onların biri çox nəzakətlə salam verib soruşdu: «Ağa Burunsi evdədir?»

– Yox.

– Haradadır?

Düşündüm ki, yəqin döyüş yoldaşlarındandır.

– Bir yerə gedib.

– Nə vaxt gələr?

– Bilmirəm. Çıxış etməyə gedib, nə vaxt dönəcəyi bəlli deyil.

– Bağışlayın, hacı xanım, biz onun cəbhə yoldaşlarıdanıq. Onu görmək üçün nə vaxt gəlməliyik?

– Məzuniyyətə çıxanda özümüz onu zorla görürük.

Sualları bitmək bilmirdi.

– Bu axşam saat neçədə gələr?

– Mən daha saatını bilmirəm, qardaş.

Bir neçə saniyə susdu. Mən içəri girmək istəyəndə yenidən dilləndi: «Bağışlayın, hacı xanım, cənab Burunsinin adı nə idi?»

Daha özümü saxlaya bilməyib qışqırdım.

– Siz onun yoldaşlarınsınızsa, adını da bilməlisiniz axı!

Bunu deyən kimi sükanın arxasında oturan adam tez motosikleti işə salıb qaz verdi və sağollaşmadan getdilər.

Saat ona yaxın Əbdülhüseyn gəldi. Yanında bir nəfər də vardı. Salam verən kimi dedi ki, yemək gətirin yeyək, çox acmışıq.

Motosikletçilərin gəlişini söyləməyə tələsirdim. Sanki onun sözünü eşitməmiş kimi dedim: «İki nəfər gəlmişdi, səninlə işləri vardı».

– Nə vaxt? Kim?

– Üzlərini şal ilə örtmüşdülər, özləri də kim olduqlarını demədilər.

Əbdülhüseynlə dostu bir-birinə baxdılar. Baxışları mənalı idi. Məndə böyük maraq yarandı və narahat halda soruşdum: «Məgər nə olub?»

Əbdülhüseyn özünü itirdi.

– Heç... heç nə. Onlar yoldaşlarımız idilər.

Susdu, nəşə fikirləşib yenidən soruşdu: «Bəs nə deyirdilər?»

Onlarla olan bütün söhbətimi xırdalığına qədər danışdım. Gülüb dedi: «Axırda yaxşı cavab vermişən».

Həmin gecə məsələnin nədən ibarət olduğunu öyrənməyə çalışsam da, faydası olmadı.

Ertəsi gün səhər tezdən qonşumuzun mağazasına getdim. Bir qadının idi, adətən, uşaqlara ondan süd alırdım. Məni görəndə kimi salam verər-verməz dedi: «Gördün, axşam ərini terror etməyə gəlmişdilər».

Rəngim qaçdı.

- Te... terror?! Nə üçün?
Mənə bir stul gətirdi. Qeyri-iradi olaraq, oturdum.
- Narahat olmağa dəyməz, Allaha şükür, yaxşı keçdi.
Bir qədər sonra özümə gəlib bütün hadisəni danışmasını istədim.
- Səninlə danışan motosikletçilər əvvəlcə buraya gəldilər.
- Nə üçün?
– Sizin ünvanınızı soruşurdular.
– Sən də dedin?
Haqlı görkəm aldı.
- Mən haradan bilim ki, o dinsizlər nə üçün gəliblər?!
Mağazasına bir müştəri gəldi. Onu tez yola salıb sözüne davam etdi: «Amma bilirsən Yadullah mənə nə qədər hirsələndi?!»
- Yadullah onun oğlu idi, dayısı uşaqları ilə birgə Əbdülhüseynin yanında döyüşürdü.
- Yadullah deyirdi ki, nə üçün ünvanı dedin? Onlar ağa Burunsini öldürmək istəyirlər.
- Bir qədər dayandıqdan sonra sözüne davam etdi: «Doğrusu, məndə sual yaranıb: Bu ağa Burunsi nəçidir ki, onu öldürmək istəyirlər?»
- Çox qorxmışdım. Məndə də sual yaranmışdı ki, məgər Əbdülhüseyn nəçidir? Hər şeydən bixəbər adamlar kimi dedim: «Mən bilmədim ki, o motosikletçilər nə üçün gəlmişdilər».
- Oğlum Yadullah axşam Bəsicə gedib məsələni xəbər verdi, səhərə qədər evinizin ətrafında keşik çəkdi.
- Gözlərim bərəlməmişdi. Dodaqaltı mızıldadım: «Gör ha!»
- Başqa bir söz gözləmədim. Südü alıb tez evə, birbaşa Əbdülhüseynin yanına yollandım.
- Mən səndən çox incimişəm.

– Nə üçün?

– Sən onların terror məqsədilə gəldiyini bilirdin, amma mənə heç nə demədin.

Güldü. Soyuqqanlı və çox təbii şəkildə dedi: «Məgər mən kiməm ki, məni öldürmək istəsinlər?!»

Üzü ciddiləşdi.

– Bunu sənə kim deyib?

– Yadullahın anası.

Başını yelləyib asılıqana sarı getdi, pencəyini çiyinə atıb evdən çıxdı. Bir neçə dəqiqədən sonra gülə-gülə qayıtdı.

– Yox, əşi, mənimlə işləri yox imiş. Onlar başqa bir Burunsini öldürmək istəyirmişlər, mənimlə səhv salıblar.

Yalanını çıxarmaq istədim.

– Bəs Bəsic də səni səhv salıb?

– Necə məgər?

– Çünki səhərə qədər evimizin ətrafında keşik çəkiblər.

Əminliklə dedi: «Yalan deyirlər. Məgər mən kiməm ki, Bəsic vaxtını mənə sərf etsin?!»

Sepahda kiçik bir vəzifəsinin olduğunu belə demədi.

Şəhid olandan sonra öyrəndim ki, həmin gün Yadullahın yanına gedib. Yadullah deyirdi: «Ağa Burunsi məndən çox incimişdi. Məni danladı ki, nə üçün qadınlara belə sözlər deyirsən?! Onlar da mənim mühüm adam olduğumu düşünürlər».

Yadullah deyirdi: «Həmin gün səhər çağı hacı ağa ilə anamın yanına getdik və onun fikirlərini tamamilə dəyişdik».

Şəhid Burunsiyə qarşı bir dəfə də terror planı hazırlamışdılar. Maşında olanda atəş açmışdılar. Eşitdiyimizə görə, bir nəfər şəhid olmuşdu. Bunu da danışanda qətiyyətlə inkar edib dedi ki, şayiədir.

Cərrahiyyə, yoxsa döyüş əməliyyatı?

Məsumə Səbukxiz

Əməliyyatdan sonra evə gəldi. Qolunun üstündə bir güllə yeri vardı. Gülləni çıxarmışdılar, yeri yavaş-yavaş sağalırdı.

Təəccüblü idi. Əməliyyatda yaralanmış olsaydı, cərrahiyyə əməliyyatı edib gülləni çıxarana qədər çox çəkməli idi. Bunu özünə də dedim; dedi ki, əməliyyatdan öncə güllə yarası alıb.

Hadisəni öyrənməyə çalışdım. Mənim ısrarımla danışmağa başladı:

«Güllə dəyəndən sonra məni Yəzdə bir xəstəxanaya apardılar. Əməliyyatın başlanmasına az qalırdı. Çox tez oradan çıxmalı idim. Həkim məni müayinə edib dedi ki, qolunu rentgenə salmalıyıq.

Rentgendən sonra güllənin ətlə sümük arasında qaldığını öyrəndik. Belə şeylər və qolumun güclü ağrısı haqda düşünmürdüm. Yalnız deyirdim ki, mən çox tez getməliyəm.

Həkim də deyirdi ki, sən çox tez cərrahiyyə əməliyyatı olunmalısən.

Getməyə ısrarımı görüb əsəbiləşdi, şəkli göstərüb dedi: «Buna bax, qolunda güllə var, hara gedirsən?!»

Tibb bacılarına tapşırırdı ki, ondan muğayat olun, cərrahiyyə əməliyyatına hazırlaşsın.

Belə olduqda isə hərbi əməliyyata gecikəcəkdim. Hər şeydən öncə Əhli-beytə (ə) təvəssül yadıma düşdü. Özümü qəfəsə salınmış bir quş kimi hiss edirdim. Çox narahat və kədərli idim. Zikr və duaya başladım.

Ağladığımı yerdə məni yuxu tutdu. Dəqiq bilmirəm, bəlkə də yuxu ilə ayıqlıq arasında idim. Hər halda, həmin vəziyyətdə həzrət Əbəlfəzli (ə) gördüm. Mənə baş

çəkməyə gəlmişdi. Çox aydın gördüm ki, əlini qoluma tərəf uzatdı. Nəyisə çıxardığını hiss etdim. Sonra buyurdu ki, qalx, qolun sağalıb.

Yalvararaq dedim: «Ata-anam sənə qurban! Mənim qolum yaralanıb, güllə dəyib, həkim deyir ki, gərək əməliyyat olunasan».

Buyurdu ki, yox, sən yaxşılaşdın.

O, gedəndən sonra diksinib özümə gəldim. Sanki yuxudan oyanmışdım. Əlimi qolumun üstünə qoydum. Ağrımırtdı. Sağaldığına əmin oldum.

Tez çarpayıdan enib paltarlarımı almağa getdim. Verməyib dedilər: «Hara?! Sən əməliyyat olunmalısan!»

– Mən cəbhəyə getməliyəm. Əməliyyat lazım deyil.

Mübahisə uzandı və məni həkimin yanına apardılar. Cidd-cəhdlə məni saxlamağa çalışırdı. Məsuliyyətini qəbul etdiyimi nə qədər deyirdimsə, razılaşırdı. Həqiqəti söyləməkdən başqa yolum qalmadı. Onu kənara çəkib məsələni söylədim. İnanmadı.

- Qolunu rentgenə salmayınca getməyə qoymaram.

– Bu şərtlə ki, səs-küy salmayasan.

Qəbul edib məni rentgenə göndərdi.

Nəticə gözlədiyim kimi oldu: güllə yox idi.

Mükaşifə

Məsumə Səbukxiz

Bir dəfə cəbhədən bir xatirə danışdı:

«Bunkerdə işləyirdik; xüsusi qutulara silah-sursat yığıb ağızlarını bağlayırıdıq. İş əsnasında birdən gözüm qara çadralı bir xanıma düşdü. Bizimlə birgə qutulara silah yığırdı. Düşündüm ki, yaqin cəbhəyə köməyə gələn xanımlardandır.

Yadımdan çıxmışdı ki, o bölgəyə heç bir qadını buraxmırlar. Uşaqlara baxdım, öz işləri ilə məşğul idilər, gedib-gəlir, sanki onu görmürdülər. Çox təəccübləndim. Məsələ adi görünmürdü. Bir qədər yaxınlaşıb nəzakətlə və çox ehtiyatla dedim: «Xanım, biz kişilər olan yerdə sizin zəhmət çəkməyiniz lazım deyil».

Üzü mənə sarı deyildi. Düz dayanıb buyurdu: «Məgər siz mənim qardaşımın yolunda zəhmət çəkmirsiniz?!»

Birdən İmam Hüseyn (ə) yadıma düşdü və gözlərim yaşla doldu. Allah mənə lütf etdi ki, məsələnin nədən ibarət olduğunu tez anladım. İxtiyarım əlimdə deyildi və nə deməli olduğumu bilmirdim. Xanım üzünü çevirmədən buyurdu: «Bizə kömək edənlərə, əlbəttə ki, biz də kömək edərik».

«Həft dəhanə» körpüsü

Maşallah Şahmuradi

Uşaqların biri yaralanıb istehkamın arxasında, 30-40 metr kənarında qalmışdı. İki-üç dəfə güclə ayağa qalxıb bir-iki addım atdı, sonra isə daha qalxa bilmədi.

Pis mövqedə, düşmənin gözləri önündə idi və düşmən də vəhşicəsinə atəş açırdı. Uşaqların biri cəld onu gətirməyə getdi. Biz istehkamın üstündən düşməyə doğru güclü atəş açırdıq.

İraqlılar istehkamın arxasına su buraxmışdılar və ora bataqlığa bənzəyirdi. Çox çevik halda oradan keçmək lazım idi. Lakin necə oldusa, o elə əvvəldə palçığa batdı. Bir az sonra özünü güclə xilas edə bildi.

Çox ağır anlar idi. Bir yoldaşımız gözlərimiz önündə can verirdi və biz heç bir iş görə bilmirdik. Uşaqların iki-üçü də özlərini güllənin altına atdı, amma onlar da əliboş döndülər.

Dayanıb baxmağa ürəyim dözmədi, dedim ki, bu dəfə mən gedəcəyəm.

Dedilər ki, əvvəla, boyun qısadır, ikincisi də bu işdə peşəkar deyilsən.

Dedim ki, işiniz olmasın, özüm həll edəcəyəm.

Müzakirəyə macal verməyib tez raketçilərin səngərinə keçdim. İstehkamın arxasında bir yeri göstərüb dedim ki, oraya bir qaz bombası atın.

Fikrimi oxuyub dedilər: «İşinə söz ola bilməz! Belə olduqda düşmən önünü görməyəcək, amma gərək palçıqdan ehtiyatlı olasan».

– Allaha təvəkkül! Gedirəm, inşallah, gətirərəm.

Dediyim yerə tez bir bomba atdılar, tüstü qalxan kimi istehkamdan çıxıb birtəhər özümü yaralıya çatdırdım. Ah-ufuna fikir vermədən tez qaldırıb çiynimə atdım.

O, bədəndən iri idi, mənimsə nə iri bədənim vardı, nə də yuxarı yaşım. Onu daşımaq çox çətin idi. Düşmən önünü görməsə də, hələ ora atəş açırdı.

Onu istehkamın yaxınlığına qədər gətirdim. Palçıqdan daha gedə bilmədim. Qaz bombasının tüstüsü də məni boğurdu. Axırda bir raketin zərbə dalğası məni kənara tulladı.

Huşumu itirdim və o qədər palçığın içində tərpnə bilmədim. Yalnız bunu hiss etdim ki, kimsə gəlib birinci o yaralını apardı və tez dönüb məni də xilas etdi. Qüvvəsindən və iş tərzindən təcrübəli döyüşçülərdən olduğu bilinirdi. İstehkamın o tərəfində də uşaqları danlayıb deyirdi ki, nə üçün bu kiçik cüssəsi ilə onu getməyə qoydunuz?!

Onlar deyirdilər: «Özü getdi, ağa Burunsi, nə qədər dediksə, qulaq asmadı».

Burunsinin adını eşidən kimi mənə yeni can gəldi. Abdullah batalyonunun komandiri olduğunu bilirdim, amma o vaxta qədər onu görməmişdim. Gözlərimi açıb dumanlı şəkildə onun günəşdən yanıq mehriban üzünü gördüm. Gözəl təbəssümü mənə xüsusi rahatlıq verdi. Özü məni bir maşına mindirdi. Çantamı da gətirdi və məni uşaqlara tapşırıb dedi: «Ehtiyatlı olun ki, maşında əziyyət çəkməsin».

Zarıya-zarıya birindən soruşdum ki, məni haraya aparırlar?

– Arxadakı poliklinikaya. Oranın avadanlıqları yaxşıdır.

Baxtərana getməli idim, amma yolu tanıyırdım. Məqsədsiz adamlar kimi yola düşüb getməyə başladım.

Bir motosikletin səsinə eşidəndə sanki dünyanı mənə verdilər. Dönüb arxama baxdım. Məndən 200-300 metr aralıda idi, sürətlə yaxınlaşırdı. Allaha yalvarırdım ki, motosikleti saxlasın. Öz-özümə dedim ki, yolumuz eyni olsaydı, nə yaxşı olardı!

Bir neçə addımlığıma çatanda sürətini azaltdı və düz yanımda dayandı. Gözlədiyimin əksinə olaraq, mənimlə çox səmimi salamlayıb hal-əhval tutdu. İxlaslı və mənəviyyətli döyüşçülərdən olduğu bilinirdi. Soruşdu ki, hara gedirsən, qardaş?

– İcazənizlə Baxtərana gedirəm, amma yolu tanıyıram. Gülümsəyib motosikletin tərkinə göstərdi.

– Min.

Sevincək tez mindim. Qaz verdi və yola düşdük. Səsi və üzü mənə tanış gəlirdi, lakin nə qədər fikirləşdimsə,

xatırlamadım. Bir neçə dəfə özündən soruşmaq istədim, amma utandım. Axırda özü söhbəti açdı. Məni adımla çağırıb dedi: «Sənin o qəhrəmanlığını bir neçə yerdə danışmışam».

Həm adımı eşidib təəccübləndim, həm də «qəhrəmanlıq» sözünü.

– Bağışlayın, hansı qəhrəmanlıq?

Güldü.

– Bildim ki, məni tanımadın.

Sanki dilim açıldı.

– Doğrusu, mənə çox tanış gəlersiz, amma yadıma sala bilmədim.

– İstehkamın arxası yadımdadır?! Yaralını gətirməyin, qaz bombası... Yadıma düşdü və hansı şərəfə nail olduğumu bildim. Az qaldı sevincimdən uçum. İnana bilmirdim ki, mənim həmsöhbətim və yol yoldaşım Abdullah batalyonunun komandiridir; hansı ki, bu batalyonun adını eşidəndə düşmənin canına lərzə düşür.

Məzlum və təvazökar siması ilə adamın ürəyində yer açırdı. Həmin gün məni «Həft dəhanə» körpüsünün yaxınlığına qədər apardı və oradan da yolu dəqiq göstərdi. Ürəyim istəməsə də, ondan ayrılmağa məcbur oldum.

Yadımdadır, ona o qədər bağlandım ki, ilk fürsətdə Abdullah batalyonuna getdim. Ora-bura qaçandan və min qarını döyəndən sonra işləri düzəldib xidmətimi orada davam etdirdim.

Düzgün tərbiyə

Əbülhəsən Burunsi

1984-cü il, baharın sonu idi. İmtahanlar bitən gün atam cəbhədən zəng vurdu. Anam qonşuya gedib onunla danışdı. Qayıdanda üzü gülürdü.

– Həsən ağa, əşyalarını hazırla, sabah səni aparmağa gələcəklər.

– Məni aparmağa? Nəyə görə?

– İstədiyin bir şeyə görə.

Birdən atamın verdiyi söz yadıma düşdü. Çox istəyirdi ki, məni cəbhəyə aparsın. Sevincək dedim: «Cəbhə?»

– Bəli, oğlum, sabah ağa Hüseyni gələcək. Atan dedi ki, pal-paltarını yığıb hazır olsun.

Narahatlığım elə oradan başladı. O zaman 11-12 yaşım vardı. Cəbhəyə əmimlə getmək istəyirdim. Bunu anama dedim. O, dedi: «Gərək bəhanə gətirməyəsən».

Çox darıxmağa başladım. Əmimin evi yaxında idi. Axşam bizə baş çəkməyə gələndə ağlayıb məsələni ona danışdım. Axırda da dedim ki, mən cəbhəyə ya atamla, ya da səninlə getmək istəyirəm.

Başımı tumarlayıb dedi: «Axı mən indi cəbhəyə gedə bilmərəm».

Susdu. Mənsə ağlayırdım.

– Bu qədər ağlama, sabah səhər özüm gəlib ağa Hüseyniyə deyərəm ki, səni aparmasın.

Buna da razı olmadım.

– Mən cəbhəyə getmək istəyirəm.

Güldü.

– Onda bir iş görərik.

Sağollaşıb getdi.

Səhər tezdən yenidən gəldi. Ağa Hüseyni gələndə özü qarşılıdı, onunla danışdı əhvalatı söylədi. Ağa Hüseyni zarafatçı adam idi. Düz yanıma gəldi, gözlərimə baxıb gülə-gülə ucadan dedi: «Cəbhəyə getmək istəmirsən?»

Üzümü yana çevirdim.

– Yox.

- Vay-vay!

Əlini çiynimə qoydu.

– Belə asandır?! Ay kişi, atan bizim dərimizi soyar. O bu gün səni gözləyir. Tez geyin, gəl.

Əmimin ısrarı faydasız idi. Hətta anam da müdaxilə etdi ki, mümkünsə, sonra getsin. Amma ağa Hüseyni iki ayağını bir başmağa dirəyib məni aparmağa çalışdı. Axırda dediyini etdi.

– Əgər cəbhəyə getmək istəyirsənsə, gərək kişi olasan və belə uşaq sözlərini kənara qoyasan. Tez hazırlaş, gedək.

Çantam yox idi. Əşyalarımı ağ bir boğçaya qoyub bağladım. Anamla və digərləri ilə sağollaşıb motosikletin tərkinə oturdum. Ağa Hüseyni qaz verdi və birbaşa hava limanına getdik.

Mən elə bilirdim ki, motosikleti də cəbhəyə aparacaq. Lakin hava limanında mühafizəçilərdən birinə tapşırıb dedi: «Mən indi qayıdıram».

Köynəyini dartıb dedim: «Məgər sən gəlmirsən?!»

– Yox, mən səni uşaqların birinə tapşıracağam, inşallah, onunla gedəcəksən.

Qorxduğumu görüb tez əlavə etdi: «Atanın dostlarındanır, səni birbaşa hacı ağanın yanına aparacaq».

Məni ona tapşırıldı. Ona bir neçə tövsiyə də verib özü qayıtdı. Onunla hava limanına girdik. Orada 4-5 təyyarə var idi. Birinin pillələri açıq idi və bir neçə hərbi minirdi. Biz də ona yaxınlaşdıq. Pillələrin yanında bir polkovnik pilot dayanmışdı, içəri girənləri dəqiq yoxlayırdı. Növbə mənə çatanda dedi: «Kimlik?»

Atamın dostu arxamda idi. Dönüb ona baxdım. Dedi: «Kimliyin yəqin ki yoxdur, doğum şəhadətnaməni ver».

Boğcamı göstərüb narahat halda dedim: «Mənim bundan başqa heç nəyim yoxdur».

Polkovnik dilləndi: «Onda sən evə qayıtmalısan».

Atamın dostu özünü itirdi.

– Bunun atası cəbhədədir, ağa Burunsi...

Onu razı salmağa çalışdı, lakin nə qədər danışdısa, polkovnik razılaşmadı. Mən də dayanmayıb ağlamağa başladım, özü də necə. Polkovnikə deyirdim ki, nə üçün problem yaradırsan, qoy gedim.

Ağlamaqdan da bir şey çıxmadı. Razılaşana oxşamırdı. Axırda boğçanı atamın dostuna verib ağlaya-ağlaya dedim: «Atama de ki, bunlar gəlməyə qoymadılar, gəlib hamısı ilə dalaşsın».

Başımı tumarlayıb mehribancasına dedi: «Narahat olma, Həsən can, Əhvaza çatan kimi hacı ağaya deyəcəyəm buraya zəng vursun. İnşallah, növbəti təyyarə ilə mütləq gələcəksən».

Həmin polkovnik məni otağına apardı. Hələ bərk ağlayırdım, gözlərimdən sel axırdı. Otaqda iki digər polkovnik də vardı. Bir qədər sakitləşəndən sonra onların biri üzünü mənə tutub təbəssümlə dedi: «Adın nədir, balaca əsgər?»

O qədər narahat idim ki, cavabını vermək istəmirdim. Lakin hələ də baxdığını görəndə könülsüz halda yavaşca dedim: «Həsən».

Sən bu balaca boyunla cəbhədə nə etmək istəyirsən?

– Cəbhədə nə edirlər?! Əlbəttə ki vuruşmağa gedirlər.

Dəsmalımı cibimdən çıxarıb üzümün yaşını sildim. Birinci polkovnikə bir neçə dəfə də yalvardım, amma yenə qoymadı. İki saat orada həyəcanla gözlədim. Birdən telefonun zəngi çalındı. Birinci polkovnik dəstəyi götürdü.

– Alo. Buyurun. Salam. Bəli, bəli. Adınız? Hacı ağa Burunsi...

Atamın adını eşidən kimi ayağa qalxdım. Sevincimdən uçmaq istəyirdim. Diqqətlə polkovnikin sözlərinə qulaq

asdım. Atam telefonda nə dedisə, polkovnik dedi: «Baş üstə, hacı ağa, mütləq, mütləq... Gərək siz bağışlayasınız. Hər halda, işimiz bunu tələb edir... Allah amanında».

Dəstəyi yerinə qoyub üzünü mənə tutdu.

– Sevin, balaca əsgər.

– Nə üçün?

– Səni növbəti təyyarə ilə göndəririk.

Çox gözləmədim. Növbəti təyyarəyə miniş başlandı. Günortaya yaxın Əhvaza çatdıq. Təyyarədən enən kimi ağa Xalxalini gördüm. Uzaqdan mənə sarı qaçırdı. Birdən havanın istiliyini fərqləndirdim. Sanki Günəş yaxından saçırırdı. Elə əvvəldən üzümün dərisinin yandığını hiss etdim.

Ağa Xalxali mənə çatıb salam verdi və halımı soruşdu. Dedim ki, mən indi haraya gedəcəyimi bilmirəm.

Güldü.

– Atan elə buna görə mənə zəng vurdu ki, gəlib səni onun yanına aparım.

Əlimdən tutdu və birlikdə bir toyotaya yaxınlaşdıq. Özü sükanın arxasına keçdi və yola düşdü.

Əhvaz şəhərinin içində, oradan da bir hərbi qarnizona getdik. Atamı görməyə tələsirdim. Axtarmağa başladım. Bu otaqdan o otağa, bu binadan o biri binaya keçdik. Axırda onu bir zirzəmidə tapdıq. Bir neçə nəfərlə oturmışdı. Məni görəndə kimi qalxıb yaxınlaşdı, səmimi üzünü birdən-birə bütün vücudumu rahatlaşdırdı. Gülərək dedi: «Sən burada neyləyirsən, oğlum?!»

Bir neçə saniyə cavab vermə bilmədim. Danışmaq istəyəndə məni ağlamaq tutdu.

– Mənə çox əziyyət verdilər, ata!

Əyilib məni öpdü.

– Ağlama, oğlum. Sən bura gəlmisən ki, kişi olasan inşallah.

Ağa Xalxalidən halını soruşdu və ona çox təşəkkür etdi. Sonra mənim əlimdən tutub digərlərinin yanına apardı. Məndən soruşdu: «Günorta yeməyini yemisənmi?»

– Yox.

Tez mənə yemək gətirdilər.

Çox iştahla yedim. Ondan sonra cəbhə və döyüş zonası yadıma düşdü.

– Ata, cəbhə buradır?

– Yox.

– Bəs haradır?

– İnşallah, saat 4-də bir karvanla cəbhəyə gedəcəyik.

Sonradan öyrəndim ki, İmam Cavad (ə) briqadasını boş bir kəndə köçürmüşlər. Saat dördə bir karvanla Əhvazdan ayrılıb oraya yola düşdük.

Yolun kənarında çoxlu yanmış tank vardı. İlk dəfə idi belə mənzərə görürdüm. Diqqətlə baxırdım. Maşında atamın yanında oturmuşdum.

– Bu tanklar nə üçün belə olmuşlar?

Gülümsədi.

– Yaxşı sual verdin, oğlum. Bu yol və bu düzənliklər düşmənin əlində idi. Yəni Səddamın adamları bizim torpaqlarımızı işğal etmişdilər, biz də vuruşub torpaqlarımızı azad etdik. Gördüyün bu tankların hamısı düşmənin idi; qoyub qaçmışlar.

Hər şey mənə yeni idi, hətta axşamüstü çatdığımız boş kənd də. Biz kəndə girən ilk insanlar idik. Dağılmış torpaq evlərdən əlavə, tək-tük sağlam evlər də vardı. Bəziləri həmin evlərə girdilər, bəziləri də çadır qurdular.

İkimertəbəli sağlam bir ev vardı. Bir neçə Bəsic üzvü içəri girib yerlərini rahatladılar. Bu zaman atamın dostlarından biri başlarının üstünü aldı.

– Aşağı enin, özünüə başqa bir yer tapın.

– Nə üçün?

– Hər halda, bu briqadanın bir başçısı da var. Bura qərargah olmalıdır.

Yazıqlar tez əşyalarını toplamağa başladılar. Birdən atam qaşlarını düyünləyib həmin dostuna yaxınlaşdı.

– Bu nə sözdür?! «Komandır» nədir?!

Çox narahat idi. Üzünü həmin uşaqlara tutdu.

– Çıxmaq lazım deyil, burada qalın.

Atamın dostu dedi: «Bəs siz, hacı ağa?»

– Allah bərəkət versin bu çadırlara!

Bəsic üzvləri bayıra çıxıb dedilər: «Biz razı olmaıq ki, hacı ağa çadırdə qalsın, bizsə burada. Biz diqqətsizlik etdik, gərək bağışlayasınız».

Atam onlarla bacara bilmədi, oranı komandır binası etdi, amma əsgərləri də bayırdə qalmağa qoymadı. Dedi ki, bu ev bizə böyükdür, siz də qala bilərsiniz.

Döyüşçülərin arasında bir nəfər mənimlə tez-tez zarafat edir və xətrimi çox istəyirdi. Adı Əli Dərvişi idi. Allah rəhmət eləsin! Atam kimi o da Bədr əməliyyatında şəhid oldu. İlk görüşdə mənə bir kompot verib dedi: «İndi ki cəbhəyə gəlmisən, gərək kompot içib konserv yeyəsən».

Günəş yavaş-yavaş gözdən itir, cənubun isti havası sərinləşirdi. Digərləri kimi dəstəməz alıb namaz qıldım. O zaman kiçik olsam da, həqiqətən, oranın namazı başqa idi. İndinin özündə də həmin anları düşünmək mənə xüsusi həzz verir.

Şam yeməyindən sonra atamın ətrafı seyrəldi. Məni yanında oturdub başımı tumarladı.

– Bilirsən cəbhəyə gəlmənə nə üçün razılıq verdim?

Sual dolu baxışla dilləndim ki, yox.

– Bu üç aylıq tətildə səndən istədiyim yeganə iş Quranı öyrənməndir.

Arxa cəbhədə olanda da bu məsələ üzərində çox dayanırdı. Həmişə fürsət axtarırdı ki, onun yanında olum və Quran oxumağı öyrənim. Mənə çoxlu nəsihət verəndən sonra dedi: «İndi səni Əhvaza aparmaq istəyirəm. Orada Quran dərsinə gedərsən. Özüm də hər iki-üç gündən bir sənə baş çəkəcəyəm».

Bunu eşidən kimi dərhal dilləndim: «Mən Əhvaza getmirəm, ata».

– Nə üçün?

– Mən buraya gəldim ki, sənin yanında olum.

– Dedim ki, sənə baş çəkəcəyəm.

Yalvarmağa başladım.

– Elə et ki, mən burada qalım.

Az qaldı ağlayım. Əsla Əhvaza getmək istəmirdim. Birdən gördüm ki, yanımızda bir ruhani oturub. Atama dedi: «Nə olub, ağa Burunsi? İstəyirsən Həsən Quran öyrənsin?»

– Bəli, hacı ağa Cabbari, elə cəbhəyə də buna görə gətirmişəm.

– İndi nə etmək istəyirsən ki, Həsən ağa narahat olub?

– Onu Quran öyrənmək üçün Əhvaza ağa Fəthinin yanına göndərmək istəyirəm.

Ağa Cabbari üzümə baxıb narahatlığımı anladı. Atama dedi: «Əhvaza göndərmək lazım deyil, hacı ağa».

– Nə üçün?

– Mən özüm burada Həsən ağaya Quran öyrədərəm. İnşallah, neçə ay qalacaq?

– İki ay; bəlkə də iki ay yarım.

– Allahın köməyi ilə bir aya Quran oxumağı öyrədərəm.

Sanki bütün dünyanı mənə verdilər. Sevincimdən nə edəcəyimi bilmirdim. Atam gülüb mənə baxdı.

– Ağanı sənin üçün Allah yetirdi.

Ağa Cabbari dedi: «Sabahdan başlayırıq».

– Onda mümkünsə dərs vaxtını günortadan sonraya salın.

– Eybi yox, dərsimiz günortadan sonra olsun.

Sağollaşıb getdi. Dərs vaxtını düşünüb soruşdum: «Bəs səhərlər nə edəcəyəm?»

– Səni bölüyə göndərəcəyəm.

– Bölük?! O nədir?

– İstəyirəm ki, səhərlər bir kişi kimi silah götürüb Bəsic üzvlərinə qoşula və təlim keçəsən.

Ertəsi gün səhər birlikdə Əhvaza getdik. Mənim əynimə bir dəst Bəsic forması tikiydi. O qədər sevindim ki, elə oradaca geyindim. Kəndə qayıdanda məni Xeyrullah bölüyünün komandiri ağa Məhəmmədinin yanına apardı. Ona dedi: «Bizim uşağımız sabahdan səhərlər sənə ixtiyarındadır. İstəyirəm ona elə təlim keçəsən ki, əməliyyatçı olsun».

Həmin gün bir kalaşnikov avtomatı götürdüm. Avtomat məndən təxminən 30-40 sm. kiçik idi. Əvvəllər onu daşımaq çətin idi, amma yavaş-yavaş vərmiş etdim və asanlaşdı.

Səhər düzülüşlərində bölüyün bayraqdarı idim, hamıdan öndə dayanırdım. Mərasimdən və idmandan sonra təlim başlayırdı. Getdikcə qumbara atmağı, mina basdırmağı və müxtəlif silahlardan istifadəni öyrəndim.

Hərbi təlimdən daha çox Quran dərsi ilə məşğul olurdum. Hər gün günortadan sonra ağa Cabbari gəlib

mənimlə işləyirdi. Bir-iki həftəyə artıq Quranı üzündən rahat oxuya bilirdim. Bir dəfə atamın yanına getdik. Ağa Cabbari ona dedi: «Həsənin qiraəti hazırdır, indi sizə Quran oxumaq istəyir».

– Yəni bir neçə gündə öyrəndi?

– Bəli. Burada təəccüblü nə var ki, hacı ağa?!

– Axı bizim bu Həsən ağa məktəbdə bir az tənbel çıxış edir.

Evin damına çıxdıq. Tələsmədən bir neçə Quran ayəsi oxudum. Atamın gözləri sevincdən parlayırdı. Oxuyub qurtarandan sonra ağa Cabbariyə dedi: «Allahın lütfü ilə sizin ixlaslı zəhmətiniz tez bəhrə verdi, hacı ağa».

Bütün çətinliklərinə baxmayaraq, orada qaldığım iki ay çox şirin keçdi. Quran və şəriət dərsləri, hərbi təlimlər, xüsusən də gecə vuruşması çox maraqlı idi.

Həmin dövrdən ən yaxşı xatirələrim gecələrə aiddir. Gecənin yarısı atam yuxudan oyanıb namaz qılır, Quran oxuyurdu. Könlüm hələ də həmin yangılı münacat səslərində qalıb.

Avqustun ortalarında mənə dedi: «Oğul, gərək yavaş-yavaş Məşhədə qayıtmağa hazırlaşasan». Bu sözü sonra bir neçə dəfə də dedi. Mənsə hər dəfə qətiyyətlə deyirdim: «Mən daha buradan getməyəcəyəm».

Hətta iki-üç dəfə mübahisə uzandı, o da qətiyyətlə deyirdi ki, qayıtmalısan.

Mən də tez ağlamağa başlayırdım.

Orada qalmaq çox gözəl idi. Həm də yaxınlarda əməliyyat olacağını eşitmişdim. Atam əməliyyatda iştirak etməyimə bir söz demirdi, problem yüksək rütbəli komandirlər tərəfindən idi. Demişdilər ki, ağa Burunsinin oğlu və o yaşda olan uşaqlar əsla əməliyyatda iştirak edə bilməzlər.

Bəlkə elə buna görə də atam deyirdi: «Artıq səni əməliyyata aparmağım dini baxımdan düzgün deyil».

Getmək-getməmək söhbətləri ərəfəsində bir gecə təxminən saat birdə məni yuxudan oyatdı.

– Qalx, Həsən can.

Həyəcanla qalxıb yerimdə oturdum.

– Nə olub?

Başımı tumarladı.

– Oğlum, hazırlaş, İmam Xomeyni ilə görüşə gedirsən.

Elə yuxulu vəziyyətdə gözlərim bərəldi.

– İmamla görüşə?! Nə vaxt?

– Elə indicə hazırlaşmalısan.

Sevinc bütün vücudumu bürüdü. Əşyalarımı necə topladığımı bilmədim. Bayırda bir maşın gözləyirdi. Gedəndə bir anlığa beynimə bir fikir gəldi: Bəlkə atam bu yolla məni Məşhədə göndərmək istəyir?

Həvəsim öldü. Dayandım. Üzümü atama tutub dedim: «Sənin yanında qalmaq istəyirəm».

Lakin bu dəfə onunla bacara bilmədim. Dedi: «Sən get, oğlum, mən də iki-üç günə gələcəyəm».

Nəhayət, Məşhədə yollandım. İki-üç gündən sonra özü də gəldi. Məzuniyyət müddəti az idi. Gedəndə də tək getdi, israrlarımın faydası olmadı.

Allah ona rəhmət eləsin! Şəhadətindən bir neçə ay sonra mən də cəbhəyə getdim. Həmin ikiaylıq təlim məni çox qabağa saldı. İndi də Quran oxuyanda özümü onun iradəsinə və bizim düzgün tərbiyəmizdən ötrü çəkdiyi zəhmətlərə borclu bilirəm.

Bir təvəssül

Seyid Həsən Mürtəzəvi

Əməliyyatların qaydası belə idi ki, komandirlər bütün əməliyyat bölgəsinə dair məlumatlandırılmalı idilər. Vəlfəcr-3 əməliyyatının yeri dağlıq və kələ-kötür idi.

Əməliyyata bir gecə qalmış diviziya komandiri və digər zabitlər nəzarət postuna gəlməli idilər və bütün koordinasiyalar yoxlanıb bitməli idi.

Hamısı gələ-nə qədər bir neçə dəqiqə çəkdi. Burunsinin sevimli və səmimi üzünü də onların arasında gördü. Bir qədər Quran oxunandan sonra diviziya komandiri danışmağa başladı. Uşaqları bir-bir əməliyyatın problemlərindən xəbərdar edirdi. Üzündən və səsindən çox narahat olduğu bilinirdi. Narahatlığa səbəb də vardı; əməliyyatın yeri çox mürəkkəb idi, komandirlərin yolu itirib vəzifələrinin öhdəsindən gələ bilməmələri ehtimal olunurdu.

Xəritəni yerə sərəndə diviziya komandirinin və digər uşaqların narahatlığı daha da artdı. Diviziya komandiri kompas və xəritədən danışdı. Bizim yalnız bir gecə vaxtımız vardı. Belə qısa müddətdə və həssas şəraitdə qərar vermək diviziya komandiri üçün həqiqətən, çətin idi.

Əbdülhüseyn isə hamıdan sakit görünürdü. Komandirin sözləri bitdi. Görkəmindən hələ də narahat olduğu sezilirdi. Əbdülhüseyn üzünü ona tutub gülümsədi, yavaşca dedi: «Ağa Mürtəza!»

– Can.

– İcazə verirsən bir məsələni nəzərinizə çatdırım?

– Rica edirəm, hacı, buyur.

Əbdülhüseyn bir qədər önə çıxdı və çox soyuqqanlıqla danışmağa başladı: «Sabah gecə yolu tapmaq üçün mənim xəritəyə və kompasa ehtiyacım yoxdur».

Hamı təəccüb etdi.

– İnşallah, bütün bölgəni düşməndən almaq yalnız bir «ya Allah» və bir «ya Zəhra» demək qədər işdir.

«Qəlbədən çıxan söz qəlbə oturur» məsəlini çox eşitmişdim, orada isə öz gözlərimlə gördüm. Əbdülhüseyn elə arxayın danışdı ki, uşaqlara xüsusi rahatlıq verdi. Yerin mürəkkəbliyi və digər problemlər təxminən həll oldu. Ondan sonra uşaqlar daha artıq ümidlə qələbədən danışmağa başladılar.

Əməliyyat gecəsi Hacı Əbdülhüseyn hamıdan tez və ən az tələfatla mövqeyi ələ keçirə bildi. Halbuki onun əməliyyat zonası daha mürəkkəb yer idi.

Özünün dediyi kimi, bir təvəssülə ehtiyac vardı.

Partlamayan minalar

Əliəkbər Məhəmmədi Puya

1984-cü ilin əvvəlləri idi. Bilmirəm hansı gün idisə, batalyonu toplayıb söhbət etdi. Söhbətinin əvvəlində həmişəki kimi həzrət Fatimeyi-Zəhraya (ə) salam verdi.

Boğazını qəhər tutdu və gözləri yaşla doldu. Həmişə belə idi. Xanımın adını çəkəndə ixtiyarsız gözü yaşarırdı. Sanki bütün vücudu məsum Əhli-beytə (ə) eşqdən ibarət idi.

Söhbətinin mövzusu qeybi yardımlar idi. Əməliyyatların birindən gözəl bir xatirə də danışdı:

«Əməliyyat gecəsi sakit və yavaşca düşməyə sarı irəliləyirdik. Yolda gözlənilmədən minalanmış bir sahə ilə üzləşdik. Sahənin minalandığını öyrənməyimiz Allahdan oldu, çünki belə şeylərə fikir vermədən gedirdik. Kəşfiyyat bölüyünün uşaqları mat-məəttəl qalmışdılar. Onlar bunu məndən öncə bildilər. Eşidəndə mən də yerimdə qurudum.

Öncəki gecələrdə bölgəni öyrənməyə gələndə belə bir sahə görməmişdik. Yalnız bir ehtimal vardı, o da bu idi ki, yolu yanlış gəlmişik. Sahənin o tərəfində düşmən mövqələrinin qaraltısı görünürdü.

Biz avanqard dəstə idik, geciksəydik, əməliyyat məğlub ola bilərdi. Kəşfiyyatçı uşaqlarla axtarmağa başladıq. Ümidimiz iraqlıların keçid yerini tapmaq idi, minaları zərərsizləşdirməyə vaxt yox idi. Bir neçə dəqiqə axtardıq, amma faydası olmadı.

Bütün batalyon bizdən bir qədər arxada hücum əmri gözləyirdi. Onların məsələdən xəbərləri yox idi. Kəşfiyyatçı uşaqlar təəccüblə mənə baxıb deyirdilər: «Nə edirsən, hacı?»

Avtomatla sahəni göstərdim.

– Görürsünüz ki, heç bir yol yoxdur.

– Yəni... qayıdaq?

Bir söz demədim. Yeganə ümidim Əhli-beytin (ə) qarısına getmək idi. Həzrət Fatimeyi-Zəhraya (ə) təvəssül etdim. O halda mənə ağlamaq tutdu. Çox kövrəlmişdim. Dedim: «İlahi, nə edək?!»

Lütf və möcüzə təyin olunubsa və bir iş mütləq baş verməlidirsə, baş verəcək. Kimsə öz beynini məsələyə qarışdırsa və qüsurlu düşüncəsi ilə ölçsə, bir yerə çatmayacaq. Mən də o həssas şəraitdə sanki birdən-birə bütün ixtiyarımı əldən verdim. Özümdə deyildim. Birdən uşaqlara yaxınlaşdım. Hazır vəziyyətdə oturub hücum əmri gözləyirdilər. Dedim: «Qalx!»

Hamı ayağa qalxdı. Düşmən tərəfi göstərib cəld hücum əmri verdim, özüm də getməyə başladım. Kəşfiyyatçı uşaqların biri önümü kəsib təəccüblə dedi: «Hacı, nə etdin?!»

Hansı əmri verdiyimi orada bildim, lakin artıq çoxları minalanmış sahəyə girmişdilər və düşməne atəş açırdılar. Başqa birisi dedi: «Hacı, hamını ölümə atdın».

Onların şübhə və gərginlikləri mənə də keçdi. Bir anlığa çox əsəbiləşdim, əllərimi qulaqlarıma qoyub bərk sıxmağa başladım. Hər an bir minanın partlamasını gözləyirdim.

Lakin həmin gecə son nəfərə qədər bütün uşaqlar minalanmış sahədən keçdilər, hətta bir mina da partlamadı. Onda özümə gəlib həmin sahədən düşməne sarı qaçmağa başladım.

Səhər tezdən hələ əməliyyat ab-havasında idim. Birdən diviziya kəşfiyyatçılarından bir neçəsini gördüm. Qaç-qaça həyəcanla mənə soruşurdular: «Hacı Burunsi haradadır? Hacı Burunsi haradadır?»

Onlara yaxınlaşdım.

– Nə olub?

– Bilirsən dünən nə etdin, hacı?

Səsləri ucadan və qeyri-təbii idi. Özümü bilməzliyə vurub soyuqqanlıqla dedim: «Yox».

– Bilirsən batalyonu haradan keçirdin?

– Haradan?

Məsələni təfərrüatı ilə danışdılar. Güldüm.

– Məgər minalanmış sahədən keçmək olar?! Yəqin zarafat edirsiniz.

- Gəl gedək, özün bax.

Onlarla getdim. Minalanmış sahəni görmək həqiqətən, ibrətli idi. Bütün minaların üzərində ayaq izləri vardı. Bəzilərinin başları da əyilmişdi, amma Allaha şükür ki, heç biri partlamamışdı».

Allah Şəhid Burunsiyə rəhmət eləsin! Söhbətinin axırında ağlayaraq deyirdi: «Bilin ki, həzrət Fatimeyi-

Zəhra (ə) və Əhli-beyt (ə) bütün əməliyyatlarda bizimlədirler».

Şəhid Burunsinin döyüş yoldaşlarından olan Məhəmmədrza Fədakar deyirdi: «Həmin əməliyyatdan bir neçə gün sonra uşaqların iki-üçünün yolu həmin sahəyə düşür. Birinci adam ayağını sahəyə qoyan kimi minaların biri partlayır. Uşaqlar digər minaları da yoxlayıb hamısının işlək vəziyyətdə olduğunu görürlər».

Şəhid Burunsinin uğurlu əməliyyat barədə bütün nəzəri bundan ibarət idi: «Əhli-beytlə (ə) yaxınlığımızı artırmalı və imanımızı gücləndirməliyik».

İlk adam

Məhəmməd Həsən Şəbani

Kəlləqəndi bölgənin ən həssas və həyati yüksəkliklərindən idi. Düşmən oradan bizim yol və mövqələrimizə nəzarət edir, həmişə problem yaradırdı. Mehranın azadlığı üçün keçirilən əməliyyatda da bu problem çox əngəl törətdi.

Yadımdadır, əməliyyatın yeddinci günündə nəzərdə tutulan bölgələrin çoxu azad edilmişdi. Hətta S və At nalı yüksəklikləri də bizdə idi. Bütün bunlara baxmayaraq, Kəlləqəndi düşmənin əlində qalsaydı, əməliyyatın nəticəsi sıfır bərabər olacaqdı. Əməliyyatın uğuru o yüksəkliyin azad edilməsinə bağlı idi.

Düşmən bütün gücünü səfərbər edib oranı qorumağa çalışırdı. Bir neçə dəfə sınağıq, Kəlləqəndi bizim gələcimizi səbirsizliklə gözləyirdi!

Əməliyyatın yeddinci günü Əbdülhüseyn yenə çökəkliyə gəldi, xüsusi təyinatlılardan ibarət Bilal batalyonuna getdi. Qulami, Əsgəri, Mirani Müqəddəm və başqa bir neçə iri bədənli və qorxmaz RPG atanlardan

götürüb təkidlə dedi: «Kəlləqəndi bu gün azad olunmalıdır!»

Yanıltmasam, günortaya iki-üç saat qalmış hücumla başladı. Əbdülhüseyn həmin RPG atanlarla birgə qabaqda getdi, xüsusi təyinatlı batalyon da onların arxasınca.

Polkovnik Casim tərənin başında ilan vurmuş adam kimi qıvrılırdı. O, Səddam Hüseynin kürəkəni və xalası oğlu idi, Bəəs-çilərdən ibarət çoxlu qüvvə ilə tərəni bərk-bərk tutmuşdu. Onun əmri ilə açılan amansız atəş nəticəsində uşaqlar dayandılar və daha irəliləyə bilmədilər. Əbdülhüseyn və digərləri daşların arxasında və kələ-kötürün arasında qalmışdılar. Lakin heç birinin qayıtmaq fikri yox idi.

Düşmən tərədən güclü atəş açılırdı. Birdən bir neçə helikopter göründü. Şübhə etmirdik ki, onlara ərzaq və silah gətirmişlər. Uşaqlar aşağıdan və yandakı təpələrdən atəş yağdırmağa başladılar. Bir az sonra helikopterlər korpeşman geri döndülər.

Bizim üçün yaxşı fürsət yarandı. Əbdülhüseyn nəre çəkdi: «Allahu-Əkbər!»

Təkbir deyən kimi tez ayağa qalxıb irəli qaçmağa başladı. Uşaqlar da ona baxıb yenidən hücumla keçdilər. Çox keçmədən üstünlük bizə keçdi.

Polkovnik Casim və adamları pis vəziyyətdə sıxışmışdılar. Artıq bir neçə tərədən başlarına atəş yağdırırdıq. Son nəfəslərini çəkdikləri bəlli idi. Atəşləri hər an səngiyirdi.

Yavaş-yavaş vəziyyət elə dəyişdi ki, onlar üçün yalnız iki yol qaldı: ya təslim olmaq, ya da özlərini öldürmək.

Bu əsnada yenidən düşmən helikopterləri peyda oldu. Bu dəfə sayları çox idi və manevr tərzlərindən ərzaq və

silahdan daha mühüm iş üçün gəldikləri bilinirdi. Özlərini riskə atıb təpənin üstünə qədər gəldilər.

Əbdülhüseyn məsələnin nə yerdə olduğunu bilib qışqırdı: «Komandirləri Casimi aparmağa gəlmişlər. Onu xilas etmək istəyirlər. Aman verməyin!»

Özü cəld helikopterlərə sarı bir RPG raketini yolladı, uşaqlar da atəşi gücləndirdilər. Kimdə hansı silah varsa, onunla atəş açdı. RPG raketləri isə dayanmaq bilmirdi. Helikopterlərin ikisini vurduq. Gurultu ilə daşlara dəyib partladılar.

Digər helikopterlər təpəyə maksimum yaxınlaşdılar. Sanki Səddamın özü tərəfindən Polkovnik Casimi xilas etmək əmri almışdılar. Lakin bacarmadılar. Biz təpənin başına yaxınlaşdıq. Atəşimiz güclənəndə onlar qaçmağa üz qoydular.

Uşaqlar böyük sevinclə addım atır, daş-qayaların birindən o birinə hoppanırdılar. Kəlləqəndi təpəsinə ayağını qoyan ilk adam Əbdülhüseynin özü oldu. O, İslam Respublikasının bayrağını təpəyə sancdı, Polkovnik Casimi də özü əsir tutdu və tapançasını aldı.

Casim bizim ən yaxşı və ən ixtisaslı döyüşçülərimizin şəhadətinə səbəb olmuşdu. Onların hər biri Əbdülhüseynə övlad kimi əziz idilər, özü onların yetişməsi üçün çox əziyyət çəkmişdi.

Hacı Casimi əsir tutanda uşaqların bir neçəsi ona hücum etdi. Lakin Əbdülhüseyn çox qətiyyətlə onların önündə dayandı və narahatlıqla dedi: «Bizim buna ixtiyarımız çatmır».

Uşaqlar daha narahat halda dedilər: «O, quduz itdən də pisdirdi, elə indicə qisas almaq lazımdır».

Əbdülhüseyn dedi: «Əgər qisas alınacaqsa da, bunu yuxarıdan təyin etməlidirlər, mən və siz yox».

Uşaqların heyrətli baxışları önündə özü Casimi arxadakılara təhvil verməyə apardı. Deyirdi ki, qorxuram onu öldürərlər.

Buna baxmayaraq, bu işi axıra çatdırma bilmədi. Bir qədər gedəndən sonra uşaqların biri fürsətdən istifadə edib süngünü dəstəyinə qədər Casimin qarnına sancdı.

Sonuncu adam

Məhəmməd Həsən Şəbani

Xeybər əməliyyatından öncə mühüm iclas keçirdilər. Yüksək rütbəli zabıtlərin hamısı gəlmişdi. Yadımdadır, biri xəritə üzərində əməliyyatın mühüm istiqamətləri haqda danışıb komandirlərin hər birinin tapşırığını izah edirdi.

Növbə Əbdülhüseynə çatdı. Sakit oturub komandiri dinləyirdi. Əbdülhüseynin tapşırığı mühüm və həssas olduğundan komandirin sözləri də uzandı. Birdən Əbdülhüseyn ayağa qalxıb onun sözünü kəsdi.

– Qardaş, bu sözlər bizim işimizə yaramaz.

Gözlərim bərəldi. Hamı mat-məəttəl ona baxırdı. Elə mühüm bir iclasda hər bir söz gözləyirdik, bircə bundan başqa. Əbdülhüseyn xəritələri göstərib dedi: «Bunlar Burunsinin heç bir dərindən dərman etməz».

Komandir ciddi tərzdə dedi: «Necə yəni?! Məqsədinizi anlamıram».

Əbdülhüseyn gülümsəyib dedi: «Üzr istəyirəm, demək istəyirəm ki, siz mənə haranı almalı olduğumu deyin, bölgəni təyin edin, qayıqla və ya başqa bir vasitə ilə mənə aparıb mövqeləri göstərin».

Ortaya sükut çökdü. Həmin komandir də heç nə demədi, lakin narahat olduğu bilinirdi. Əbdülhüseyn yenə sözə başladı: «Biz gərək yerdə işləyək, əməliyyatın yerinə

ətimizlə, dərimizlə toxunaq. Sizin xəritə üzərindən «Bəsərə yolunun arxasına keçib orda filan işi gör, sonra da oradan filan yerə get» deməyiniz işə yaramır. Gərək yeri əyani şəkildə göstərəsiz».

Həmin gün narahatlıq yaransa da, nəhayət, Əbdülhüseyn sözünü qəbul etdirə bildi. Qərara gəldilər ki, həm mövqeyi yaxından göstərsinlər, həm də onun ixtiyarına üç batalyon versinlər.

Komandirlərin fikrincə, həmin əməliyyatda o, hamıdan uğurlu çıxış etdi, özü də böyük rəşadət göstərdi. Uşaqlarla yan-yana gedirdi; bəzən əlində kalaşnikov avtomatı olurdu, bəzən pulemyot, bəzən də RPG.

Düşmənin iri cüssəli xüsusi təyinatlıları heç vaxt yadımdan çıxmaz. Düşmənin bizim qüvvələrimiz önündə son səddi idi. Birdən çəyirtkə kimi tökülüşdülər. Ən kiçik silahları pulemyot idi. Bəziləri 60 raketini iki-üç aylıq bir uşaq kimi qucaqlarında tutmuşdular. Biri raketini tuturdu, biri də o vəziyyətdə atırdı.

Onları görəndən sonra Əbdülhüseyn də ilahi qüvvə cusa gəldi, daha güclü atəş açmağa başladı. Uşaqlar da ondan ilham alıb daha qızgın döyüşürdülər. Sonda xüsusi təyinatlıların öhdəsindən gəldik. Onlar ya cəhənnəmə vəsil oldular, ya da qaçmağa üz qoydular.

Həmin əməliyyatda gözlədiyimizdən də çox irəlilədik. Buna görə, sağ və sol cinahlarımızdan önə keçdik. Mövqələrimizi bərkitmək istəyərkən geri çəkilmək əmri verildi. Digər qüvvələrdən önə keçmişdik və hər an qayçılanma təhlükəsi vardı. Əbdülhüseyn tez işə başladı. O şəraitdə geri çəkilməyin özü də bir müsibətdir. Bütün

əziyyət onun boynuna düşürdü. Çox zəhmətlə canlı qüvvəni toplayıb geri göndərdi.

Yaxşı yadımdadır, geriyyə çəkilən sonuncu adam özü idi.

Narincəki təpəsi

Həmid Xalxali

Kəlləqəndi təpəsi gecənin qaranlığında kövrək görünürdü. Sanki darıxdığı, həsrətlə hizbullahçı qüvvələri gözlədiyi hiss olunurdu. Düşmən yuxarıdan bütün bölgəyə nəzarət edirdi. Verdiyimiz itkilər və tökülən pak qanlar Kəlləqəndinin fəthinə xüsusi müqəddəslik qatırdı. Oranı tutmaq üçün böyük və möhkəm bir qaladan keçməli idik.

Kəlləqəndidən bu tərəfdə düşmən möhkəm bir düşərgə qurmuşdu. O, həm bizə çox problem yaradır, həm Kəlləqəndinin fəthinə çətinləşdirirdi, həm də düşmən oradan hücumla keçib azad etdiyimiz bölgələri yenidən tutmaq istəyirdi. Bizim irəliləməyimiz üçün də bir sədd hesab olunurdu.

Bir axşam Əbdülhüseyn üzünü mənə tutub dedi: «Həmid, kəşfiyyətçi uşaqlarını topla».

– Nə üçün?

Şirin təbəssüm etdi.

– Allahın köməyi ilə o möhkəm qalanı düşmənin başına uçuracağıq.

Həmin gecədən işə başladım. Bütün bölgə dağlıq idi və dərin çalalar vardı. Əməliyyat bir neçə yöndən olmalı idi. Bizə tapşırılan yönün keçidi çətin, dərə-təpəsi çox idi. Bəlkə də bölgənin ən dərin çalası bizim yolumuzda idi. Uşaqlar ona ad qoymuşdular: Namazxana çalası. Bütün bu çətinliklərlə yanaşı, düşmənin istehkam və maneələri də yerində idi.

Aramızdakı məsafə çox idi. Onların ön xətlərinə ən yaxın nöqtəni seçib ərzaq və silahlarımızı oraya daşmalı idik. Kəşfiyyat bölüyünün köməyi və Əbdülhüseynin özünün anbaan iştirakı ilə əməliyyatın mərkəzi nöqtəsi təyin olundu.

Yolda keşik çəkmək üçün bəzi uşaqları özümüzdən arxada yerləşdirdik. Bölgənin vəziyyəti elə idi ki, nə yol çəkmək olurdu, nə də hər hansı nəqliyyat vasitəsindən istifadə etmək. Ərzaq və silah daşımaq üçün yeganə nəqliyyatımız qatır idi. Suyu o tərəfə çatdırmaq isə qatırla da mümkün olmurdu. Çox düşünüb məsləhətləşəndən sonra qərara gəldik ki, boru çəkək. Çox çətin iş idi, amma oldu. Bütün yolboyu plastik borular çəkdik, boruların yerin üstünə çıxıb göründüyü hissələrini də çox əziyyətlə örtükdük.

Borunu çəkə-çəkə ərzaq və silahları da tədricən daşdıq. Düşmən bunların yalnız birini görsəydi, əməliyyatın üstü açılacaqdı. Bütün bu işləri gizlicə və çox məxfi şəraitdə gördük. Təbii ki, düşmən də bekar oturmurdu; kəşfiyyatçı göndərirdi və öz ehtimallarına əsaslanıb daim ətrafa atəş yağdırırdı. Uşaqların bir neçəsi bu atəşlərdən şəhid oldular. Bizim yeganə üstünlüyümüz bu idi ki, o nöqtədən əməliyyata keçməyimiz düşmənin ağına belə gəlmirdi.

Bütün bu müddət ərzində uşaqların əhval-ruhiyyəsini yüksəldən və onları yorulmağa qoymayan amil Əbdülhüseynin öz iştirakı idi. Onun ciddiliyi də misilsiz idi.

İşlər bitəndən sonra özü bütün yolları diqqətlə yoxladı, sonra batalyon, taqım və manqa komandirlərini oradan keçirib hər birinə tapşırıqlarını verdi. Canlı qüvvə ilə də özü danışdı, yol və onun nəticələri haqda hamıya məlumat

verdi. Dedi ki, necə keçsinlər və düşməyə necə hücum etsinlər.

Əməliyyat gecəsi indiki kimi yadımdadır. Bölgənin vahiməsi və yolun keçilməz olması uşaqların bəzisini qorxutmuşdu. Hiss edirdim ki, işi çox çətin hesab edirlər. Lakin bu hal çox çəkmədi. Əbdülhüseyn hücum nöqtəsində onlarla danışdı. Qəribə tərzdə arxayın idi, sadə və nurlu siması ilə elə danışdı ki, adamda dünyaya məhəbbət qalmırdı.

Söhbət əsnasında əməliyyatdan danışanda və son məqamları xatırladanda hamının öncəkindən daha qərarlı olduğu duyulurdu. Uşaqların sözlərindən anlamaq olurdu ki, artıq çətin əməliyyat şəraiti və mövqeyin əlverişsizliyi heç kimi narahat eləmir.

Yola çıxanda uşaqların əhval-ruhiyyəsi o qədər yüksək idi ki, sanki sadə bir əməliyyata gedirdilər.

İlk olaraq, düşməyə Əbdülhüseynin dəstəsi hücum etdi. Onların ardınca digər dəstələr hücumə keçdilər və elə ilk hücumda düşmən düşərgəsi süqut etdi.

Əməliyyatdan sonra cəld təmizləmə işi başlandı. Əbdülhüseyn ən xırda işlərdə də uşaqların yanında idi. Səngərlərə baş çəkirdi, əsirləri geriyə göndərirdi, hətta düşmən cəsədlərini toplamağa da kömək edirdi. Yüksək əhval-ruhiyyə ilə çalışır, o halda da danışib uşaqları həvəsləndirirdi. Qəribə mənəvi halı vardı, əməliyyatdan sonra ruhiyyəsi nəinki zəifləmir, hətta daha da yaxşılaşırdı.

Onun başçılıq etdiyi batalyon və briqada azsaylı birləşmələrdən idi ki, əməliyyatdan sonra kömək istəmir, canlı qüvvənin yorulduğunu və yerinə yeni qüvvələrin gəlməsini söyləməirdi. Uşaqlar bir yeri tutandan sonra daha

ağır bir döyüşə, düşmənin ağır əks-hücumlarına cavab verməyə hazır vəziyyətdə olurdular.

Həmin əməliyyatda azad etdiyimiz mövqələrdə yerləşəndən az sonra düşmən başqa bir tərəfdən çox kəskin əks-hücumla keçdi. Həmin cinahdakı uşaqların sayı bəlkə də ona çatmazdı. Şərait də elə idi ki, digər cinahları boşaldıb onların yanına göndərmək olmurdu.

Əbdülhüseyn köməkçi qüvvə fikirləşənə qədər güclü savaşa başlandı. Uşaqlar az sayları ilə fədakarcasına müqavimət göstərirdilər.

Qısa müddət ərzində çatışma həssas yerə çatdı. Uşaqlar əl qumbarası ilə düşmənin önünü kəsirdilər. Bir neçə yerdə əlbəyaxa döyüş də oldu. Lakin onlar səddi aşma bilmədilər. Ratsiyalarını izləyəndə geri çəkilmək istədiklərini öyrəndik. Onlar elə bilirdilər ki, təcrid bizim çoxlu canlı qüvvəmiz yerləşib. Halbuki təcridin başında uşaqların yalnız ikisi sağ qalmışdı: rəhbər və başqa bir döyüşçü. Qalanı ya şəhid olmuş, ya da yaralanmışdılar. Həmin iki nəfər elə atəş açırdılar ki, düşmən çoxlu canlı qüvvə ilə çatışdığını düşünürdü. Geri çəkilmək istəyəndə komandirləri ratsiya ilə onlara deyirdi: «Geri çəkilsəniz, hamınızı güllələyəcəyəm».

Yazıqlar bu tərəfdən qışqırırdılar ki, biz çox itki vermişik, daha dayana bilmirik. Bu sözləri ratsiya vasitəsilə təcridin başındakı uşaqlara deyirdim və onlar daha ciddi müqavimət göstərirdilər. Əbdülhüseyn demiş, Allah o təcridin qorunmasını istəmişdi.

Sonda yenə özünü qoruyub tapdı, təcridin başına bir batalyon göndərdi. Batalyonun komandiri yolda şəhid oldu, döyüşçülər isə özlərini təcridə çatdırdılar və bir saatdan sonra döyüş bitdi.

Baldan şirin

Məhəmməd Həsən Şəbani

Meymək əməliyyatında yolumuzun üstə bəzi təpələr vardı. Onları keçib qarşıdakı düzənlikdə istehkam qurmalı idik. Bunun ən kiçik nəticəsi bizim raket bölüyümüzün təsirinin bir neçə dəfə artması idi. Oradan şəhərlərimizə atılan raketlərə çox yaxşı cavab verə bilərdik.

Bu iş Nəsr diviziyasından üç briqadaya tapşırıldı. Biri bizim İmam Sadiq (ə) briqadamız idi, biri İmam Musa Kazim (ə) briqadası, biri də Əbdülhüseynin başçılıq etdiyi İmam Cavad (ə) briqadası.

Onun işi hamıdan çətin idi; düşməne qarşı tərəfdən hücum edib bir neçə təpəni almalı idi. İki briqada da yan tərəflərdən hücumu keçəcəkdə.

Ağır təyinat mərhələləri başa çatdı və nəhayət, əməliyyat gecəsi gəldi.

Çox ağır əməliyyat idi. Əbdülhüseynin briqadası öz bölgəsini tutdu və bir qədər sonra mövqeyini möhkəmlətdi. İmam Musa Kazim (ə) briqadası da sağ tərəfdə idi və işini uğurla başa çatdırdı.

Bizim briqadamız sol cənahdan hücumu keçdi, bölgəni tutduq, amma mövqeyimizi bərkidə bilmədik. Düşməni ağır əks-hücumlara keçir və çox güclü təzyiq göstərirdi. Səhv etməsəm, düz yeddi sutka müqavimət göstərib vuruşduq, amma mövqeyimizi bərkidə bilmədik.

Yeddinci gün uşaqların taqəti tükəndi, ruhiyyəmiz də tərifli vəziyyətdə deyildi. Şəraitimiz elə idi ki, arxadan kömək göndərmək olmurdu. Müqavimət göstərmək hər an çətinləşirdi. Düşmənin hücumu isə getdikcə amansızlaşırdı.

Sonuncu əks-hücumlarına sanki qələbə məqsədilə başladılar. Vəziyyət ağırlaşdı. Bəziləri ümidlərini tam

itirmişdilər. Bu vəziyyətdə birdən ratsiyadan səs gəldi. Əbdülhüseynin səsini eşidəndə ruhlandım. Rəfii ilə işi vardı. Yaxında idi. Tez gəlib dəstəyi aldı, ardıcıl partlayışlar altında ucadan danışmağa başladı.

Sözlərindən Əbdülhüseynin nə etmək istədiyini öyrənəndə sevincimdən qışqırmaq istədim. Uşaqları ruhlandırmaq üçün tez qaçıb xəbəri verdim. Elə ağır şəraitdə onun bu işi bizə baldan min qat şirin idi.

Batalyonlarından birini bizə köməyə göndərdi. Bundan da mühüm olanı özünün gəlməsi idi. Uşaqlar onu Rəfiinin yanında görəndə əhval-ruhiyyələri tam dəyişdi, digərləri ilə yanaşı vuruşmağa başladılar.

Əbdülhüseyn də onlarla birgə vuruşurdu.

Həmin gün qısa müddət ərzində üstünlük bizə keçdi və bir müddətdən sonra mövqeyimizi bərkitdik.

Xüsusi təyinatlılar

Seyid Kazim Hüseyni

Hürri batalyonu 1982-ci ildə təşkil olundu. Onu ərsəyə gətirməkdən ötrü çox əziyyət çəkdik. Əbdülhüseyn var-qüvvəsini sərf etdi və nəhayət, batalyon formalaşdı. Əvvəldən də özü komandir təyin olundu.

Batalyon qurulandan dərhal sonra Bostana getdik. Orada bəzi iclaslar keçirdik. Uzun müzakirələrdən sonra Çəzzabə və Malik mövqelərini təhvil almamızı söylədilər. Briqada komandiri dedi: «Mövqeləri təyin etmək və hazırlıqları tamamlamaq üçün üç gün vaxtınız var. İnşallah, ondan sonra bölgəni təhvil alacaqsınız».

Həmin gün Əbdülhüseyn taqım komandirlərini çağırırdı. İbrahim Əmir Abbasi ilə birgə briqadanın qərargahına getdik. Əmir Abbasi oranın altına-üstünə bələd idi, bölgəni ovcunun içi kimi tanıyırdı.

İşimiz iki gecə uzandı. Nəzarəti, keşiyi, pusquları və bütün bölgəni tam şəkildə öyrəndik. Bildik ki, orada hər yer düşmənin hədəfindədir. Buna görə də, birbaş atəşlər çox olurdu və bu, müdafiə işinə əngəl törədirdi.

Üçüncü gün batalyonu gətirmək üçün geri döndük. Gecə gedib mövqeləri təhvil alacaqdıq. Səhər tezdən Əbdülhüseynlə və uşaqların bir neçəsi ilə bir çadırdə oturub səhər yeməyi yeyirdik. Əbdülhüseyn hamıdan tez qalxdı. Süfrə başında da könülsüz yeyirdi. O, iki-üç gün idi narahat görünürdü, həmin gün isə narahatlığı pik həddə çatmışdı. Gülərək dedim: «Bir şey olub, hacı ağa?»

Birtəhər gülümsəyib soruşdu: «Niyə ki?!»

– Çox fikirlisən.

Bir neçə saniyə susandan sonra dilləndi.

- Fəthülmübin əməliyyatından sonra Allahdan istədim ki, daha bu müdafiə və mövqə qorumaq məsələlərinə girməyim.

Uşaqların bir-ikisi ona qəribə baxdılar. Deyəsən, bu sözü həzm etmək onlara ağır oldu. Sözüünü davam etdirib dedi: «Əlbəttə, vəzifəmiz nə olsa, yerinə yetirərik, amma mən Allahdan belə istəməmişdim».

Bir az da kövrəldi.

– Deyəsən, Allah mənim duamı qəbul etməyib. Yəqin bu bölgədə hücumə keçməyim məsləhət deyil.

Cəbhədə ən çətin iş düşmən mövqelərini tutmaq idi. O da həmişə işlərin ən çətinini seçər, din və məktəb eşqi ilə bütün vücudundan maya qoyardı.

Səhər yeməyindən sonra dedi: «Bütün batalyonu toplayın, həm yaxından tanış olum, həm də söhbət edim».

Batalyonu səhər düzülüşü meydanına topladıq. Təbliğət manqasının uşaqları səsucaldanları hazırladılar.

Əbdülhüseyn tribunaya keçdi. Bir neçə Quran ayəsi oxuduqdan sonra söhbətə başladı.

Söhbəti uzun oldu, təxminən bir saat çəkdi. Söhbətdən sonra bir neçə dəqiqə uşaqların arasında oturub suallarına cavab verdi, bəzilərinin ad-soyadlarını soruşdu və s. Bu iş də bitəndən sonra komandir çadırına gedib oturduq.

– Mənim bu uşaqlara sözümlərim çox idi, amma demədim.

– Nə haqda?

– Müdafiə və bu kimi məsələlər haqqında.

– Bəs nə üçün demədin?

Dərin nəfəs aldı.

– Çünki hələ gözləyirəm ki, bəlkə bir lütf oldu və bu gecə əməliyyata gedə bildik.

– Çox çətinləşdirmə, hacı. Biz bu gecə müdafiə edəcəyimiz mövqeləri təhvil almalıyıq və inşallah, alacağıq da.

Onu bu fikirdən bir az da yayındırmaq üçün dedim: «Bundan əlavə, məgər özün demədin ki, vəzifə nə olsa, yerinə yetirərik?!»

Söhbət əsnasında birdən uzaqdan bir motosiklet peyda oldu. Sürətlə bizə yaxınlaşırdı. Bir az da yaxınlaşanda Durçeyini və Əmirxanini tanıdım. Ayağa qalxıb onları qarşılamağa getdik. Durçeyi sükanın arxasında oturmuşdu. Bizim yanımızda saxlayıb tez aşağı endi.

– Ağa Burunsi, uşaqların hamısını topla, sözümlərim var.

Tez-tez danışdı, mühüm xəbərlə gəldiyi bilirdi. Xəbərin nədən ibarət olduğunu soruşanda dedi: «Hamını toplayın ki, hamınıza bir yerdə deyim».

Uşaqlar yeni dağılıbmışdılar. Bir neçə dəqiqə ərzində hamısını yenidən topladıq. Durçeyi ayağa qalxıb söhbətə başladı. Ondan öncə xəbər barədə bir kəlmə də danışmadı. Həmin söhbətin əvvəli hələ də yadımdadır: «Siz əzizlər elə

bir batalyon yaratmısınız ki, onun komandiri iradə ilə dağa bir zərbə vursa, dağı iki yerə bölər».

Əbdülhüseynlə mən onun iki-üç addımlığında dayanmışdıq. Bu cümləni deyən kimi bütün baxışlar Əbdülhüseynə yönəldi. Özünü itirmədi, soyuqqanlı və təbii şəkildə dayanmışdı. Bu zaman yavaşca gülüb qulağıma pıçıldadı: «Gör ağa Durçeyi nə deyir! Biz hansı dağı yarmaq istəyirik ki?! Biz hara, bu işlər hara?!»

Seyid Haşim Durçeyi bir az da danışandan sonra Əbdülhüseyn mənə dedi: «Deyəsən, seyid bilmir ki, biz bu Çəzzabə bataqlıqlarına gedib mövqə təhvil alacağıq».

Ağa Durçeyi hələ Əbdülhüseyni tərifləyirdi. Əlindən gələn qədər təriflədi. Mən onun gətirdiyi xəbər haqda düşünürdüm. Söhbət əsnasında birdən-birə əsas mətləbə keçdi.

– Allah bizim briqadamıza lütf edib və Qüds qərargahı tərəfindən bizə özəl tapşırıq verilib.

Bunu deyən kimi Əbdülhüseynin üzü güldü. O, sözüne davam etdi: «Qüds qərargahı bizdən bir batalyon istəyib, biz də briqadanın batalyonları arasından Hürri batalyonunu seçdik».

Bir qədər dayanıb əlavə etdi: «İnşallah, sizin batalyonunuz bu əməliyyatda briqadanın etibarını qoruyacaq».

Əbdülhüseynin üzünə baxdım. Gözlərindən yaş süzülür, ixtiyarsız olaraq ağlayırdı. Həvəslə dedim: «Duan qəbul oldu, hacı, yenə hücumdasan».

Elə həmin halda güldü. Sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Batalyonun uşaqları da ruhlandılar. Ağa Durçeyinin söhbəti bitəndən sonra tapşırığı rəsmi şəkildə batalyon komandirinə bildirdi. Sağollaşandan və lazımı tövsiyələri

verəndən sonra Əmirxani ilə birgə motosikletə minib tez uzaqlaşdılar.

Əbdülhüseyn yenidən uşaqlar önündə çıxış etdi, lakin bu dəfə başqa halda idi. Enerjili və həvəslə danışırdı. İstisnasız olaraq hamını ağlatdı. Həm də çox ağladıq. Söhbətinin axırında lazımı tapşırıqlarını verib dedi: «Tez əşyalarınızı hazırlayın. Allaha ümidlə yola düşürük».

Tez hazır olduq. Həmidiyyədə yerləşən Qüds qərargahına getməli idik. Qərargahın başçısı Əziz Cəfəri idi. Maşınlara minib yola düşdük.

Qərargaha çatanda böyük bir əməliyyatdan söz getdiyini öyrəndik. Adı Beytölmüqəddəs əməliyyatı idi. Orada çox gözləmədik. Bizi Əhvazın Beytölmüqəddəs briqadasına göndərdilər. Nord meşəsinə doğru yola düşdük.

Ulduzlar göyün üzünü tutanda oraya çatdıq. Briqadanın komandiri olan cənab Kolahkəc bizi qarşıladı. Namaz qılıandan sonra işimizi müəyyən etdi və biz briqadanın batalyonlarından birini əvəz etdik.

Axşam saat 10-11 radələrində bütün hazırlıqlar görüldü. Keşikçiləri ayırdıq və qalanı tam hazır vəziyyətdə istirahətə getdi. Artıq hücum əmrini gözləyirdik. Mən də səngərə girdim.

Birdən bayırdan səs eşitdim. Ağlamaq səsi idi. Bayıra çıxdım. Hacı istehkamın yanında büzüşüb elə yanıqla ağlayırdı ki, adamı ağlamaq tuturdu. Qəribə halı vardı. Çox təəccüblə ona yaxınlaşdım.

– Nə olub? Bir şey olub?

Gözlərinin yaşını sildi, başını oyan-buyana yelləyib dedi: «Ürəyim yanır».

– Nə üçün, hacı? Bir şey olub?

Dübb Hərdan xəttini göstərdi.

– Yadındadır, müharibənin əvvəlində M-1 və M-2 silahları ilə buraya gəldik?! Yadındadır, necə əziyyətlə istehkam qurduq, kisələri düzdük və səngər düzəlttik?!

Müharibənin əvvəlindəki xatirələrin canlanması mənə xüsusi həzz verdi. Təsdiq əlaməti olaraq başımı yellədim. O, dedi: «Yadındadır ki, o zaman bu xəttin arxasına su buraxdıq?!»

– Hə, yadımdadır.

– O su hələ də qalıb ki, indi qamışlıq əmələ gəlib.

– Bəs nə üçün ağlayırsan?

– Bilirsən, seyid, narahatam ki, biz nə üçün iki ildən sonra eyni yerdə olmalıyıq?! Biz indi bundan çox öndə olmalı idik. Bizim bu qədər torpaqlarımız hələ də düşmən əlində qalıb.

Həmişəki kimi, onun əhval-ruhiyyəsinə qibtə edirdim. Dini və vətəni qorumaqdan ötrü bu qədər qeyrət həqiqətən, möhtəşəm idi. Qalxıb ayaq üstə dayandı, istehkama qədər getdi, yuxarisına çıxdı, bir qədər o tərəfə baxıb aşağı endi. Çox narahat idi. Bunu üzündən oxuyurdum. Birdən kövrək səslə dedi: «Get uşaqları topla».

Heyrət içində soruşdum: «Uşaqları?! Nə üçün toplayım?»

– Təvəssül duası oxuyaq.

Məni gülmək tutdu.

– Diqqətin haradadır, hacı?

Deyəsən, təzə özünə gəldi, ətrafına baxıb dedi: «Necə? Niyə ki?»

– Axı bura ön xətdir. Yadından çıxıb ki, düşmənin istehkamu ilə məsafəmiz yüz metrədən çox deyil. Uşaqları buraya toplamaq olmaz.

Əlini alına qoyub gözlərini yumdu.

– Mənə bax! Yadımdan çıxmışdı haradayıq.

Komandir səngərinə getdik. Uşaqların dörd-beşini Təvəssül duası oxumağa çağırırdı. Hamı toplaşanda özü öndə oturub oxumağa başladı. Həqiqətən, unudulmaz gecə idi. Səsinin yangısı adamı vücudunun bütün dərinliklərinə qədər yandırırdı. Duanın əvvəlindən sonuna qədər ağıladıq. Çox həyəcanlı idi. Duanın sonunda acizənə şəkildə və zarıya-zarıya dedi: «Dua edin ki, bu əməliyyatda qələbə çalaq, iki ildən sonra yenidən burada qalmayaq və yaxud Allah eləməmiş, daha geridə olmayacaq».

Gecəni səhərə qədər hücum əmri gözlədik. Səbh azanından sonra da bir xəbər çıxmadı. Bütün bu müddətdə atəş və çatışma səsləri eşidilirdi.

Təxminən səhər saat səkkizə yaxın ağa Qulampur ratsiya ilə Əbdülhüseynlə danışdı və hücum əmrini verdi. Ondan öncə biz bölgəyə ümumi nəzər salmışdıq. Əməliyyatın parolunu uşaqlara dedik və az məlumatla düşməyə doğru irəlilədik.

Qamışlıqdan keçdik. Qəribə idi, bizə doğru bir güllə də atmırdılar. Düşmənin düşərgəsinə ayağımızı qoyanda iraclılar ildırım sürəti ilə qaçmağa başladılar. Hamı mat-məttəl onlara baxır və hansı səbəbə qaçdıqlarını düşünürdü.

Dedim: «Böyük ehtimalla gecədən indiyə qədər psixoloji gərginlikdə qalıblar, indi də bizi görən kimi dözə bilməyib qaçırılar».

Birdən Əbdülhüseyn özünü bizə çatdırıb qışqırdı: «Bəs nə üçün dayanmısınız? Gedin özünüzü çatdırın».

Özümüzə gəlib onları təqib etməyə başladıq. Hüseyniyyə stansiyasına qədər onları qovduq, bacardığımız qədər əsir tutduq və qənimət götürdük.

Orada anladığımız ki, əsas işi İmam Rza (ə) briqadası və digər qüvvələr görmüşlər. Hüseyniyyə stansiyası tərəfdən Karun çayını keçib düşmən mövqelərini bölmüş, onlar da Həmid qarnizonunu və bizim torpaqlarımızın böyük bir hissəsini qoyub qaçmışdılar.

İraqlıları təqib edərkən 20-30 yanmış cəsədlə rastlaşdıq. İmam Rza (ə) briqadasından olan məzlum şəhidlərimiz idi. Bildik ki, ötən gecə bizimkilər bu bölgədə əvvəlcə müvəffəq olmayıb bir neçə şəhid veriblər. Düşmən də onların pak cəsədlərini vəhşicəsinə bir yerə toplayıb yandırılıb.

Onları görəndə Əbdülhüseynin halı tamam dəyişdi. Cəsədlərin yanında oturub fatihə oxumağa başladı. Gözlərindən bəlli idi ki, ağlamaq istəyir, amma uşaqların əhval-ruhiyyəsini nəzərə alıb ağlamadı. Ona getməli olduğumuzu söyləməsəydim, yəqin ki çox oturacaqdı.

Hüseyniyyə stansiyasında batalyonu bir yerə topladıq. Ehtiyat tədbiri olaraq, əsirlərin qollarını bağladıq, qənimətləri də bir yerə yığdıq. Hələ nəfəsimizi dərməmiş Seyid Haşim Durçeyi, Abbas Şamlı və Qulampur gəldilər. Seyid Haşim Əbdülhüseyni qucaqlayıb dedi: «Nə etdin, ağa Burunsi, deyirlər batalyon...»

Abbas Şamlı onun sözünü davam etdirdi: «Siz qədim Dübb Hərdan mövqeyini - iraqlıların alınmaz qalasını aldınız».

Öz-özümə dedim: «İndi Əbdülhüseyn batalyonu tərifləyib deyəcək ki, mövqeləri belə keçdi, filan qədər əsir və qənimət götürdü və sair». Lakin o, istehza ilə gülüb dedi: «Yox, qardaş, Burunsinin batalyonu mövqə tutmadı. Biz çatanda hizbullahçı uşaqlar Allahın köməyi ilə mövqeyi ələ keçirmişdilər».

Ətrafını göstərib dedi: «Bu Hüseyniyyə stansiyasının əziyyətini İmam Rza (ə) briqadasının uşaqları çəkmişlər, digər yerləri də həzrət Rəsul (s) diviziyasının uşaqları və digərləri azad etmişlər.

Durçeyi mat-məəttəl qaldı. Digərləri kimi o da belə bir cavab gözləmirdi.

– Lakin hər yerdə sizin qələbənizdən söz gedir. Deyirlər ki, çox yaxşı çıxış etdiniz.

Əbdülhüseyn çəkinmədən dilləndi: «Yalan deyirlər. Bizim batalyonumuz bir iş görməyib. İndi də hamısı sapsağlam buradadırlar, birinin burnu da qanamayıb».

Bir qədər dayanıb sözünə davam etdi: «İndi də Şələmçəyə doğru getmək üçün əmr gözləyirəm».

Ağa Durçeyi gülümsədi.

– Siz artıq Beytölmüqəddəs briqadasının əmrindəsiniz, ağa Kolahkəclə danışmaq lazımdır.

Bütün batalyonla birgə İran qalasının yanında olan Cüfeyr və Kuşk mövqelərinə yollandıq. Orada müdafiə vəziyyəti alıb düşmənin əks-hücumlarını dəf etməli idik. Gecə saat on birə qədər bir neçə başqa komandirlə məşğul olduq, canlı qüvvəni səngərlərə böldük. Hamının qəlbi Beytölmüqəddəs əməliyyatında idi. Əməliyyatın əhəmiyyəti bunda idi ki, hücumun avanqardı Şələmçə və Xürrəmşəhrə sarı gedirdi. Təxminən saat on ikinin yarısında Əbdülhüseyn briqadanın iclasından gəldi. Düşünürdüm ki, gələndə narahat olacaq.

Gözlədiyimin əksinə olaraq, həddən artıq şad görünür, deyib-gülürdü. Onu tanıyırdım, adətən, belə vaxtlarda əməliyyatda iştirak edə bilmədiyinə görə narahat olurdu.

Batalyonun vəziyyətinə dair bir neçə sual verdi, bəzi yerlərə baş çəkdi. Arxayın olandan sonra özü ilə danışmış kimi dedi: «İndi batalyona bir komandir əvəzi lazımdır».

Gözlərim bərəldi.

– Komandir əvəzi nə üçün?

Ucadan danışardım. İşarə barmağını burnunun ucuna qoyub yavaşca dedi: «Sss».

Əvvəldən təxmin etmişdim ki, bu işin içində bir iş var, amma heç nə demirdi. Nəhayət, özünə bir komandir əvəzi təyin edib ona dedi: «Uşaqlara yaxşı bax».

O soruşdu: «Siz bir yerə gedirsiniz, hacı ağa?»

– Bir yerə gedəcəyəm, nə vaxt qayıtmağım da bəlli deyil, amma ən gec sabah səhərə qədərdir.

Sağollaşib getdi. Mənə də heç nə demədi.

Bir azdan bir motosikletlə gəlib dedi: «Min gedək».

Düşündüm ki, yəqin zarafat edir.

– Hara inşallah?

– İşin olmasın, otur.

Üzündə zarafat əlaməti yox idi. Çox ciddi və qərarlı idi. Dedim: «Mövqeyimiz burada, işimiz burada - hara gedirik?»

– Allaha şükür, hər şey yolundadır, min gedək.

Çox təəccübləndim. Əbdülhüseyn tabeliyində olan canlı qüvvəni heç bir şəraitdə tək qoymazdı.

– Axı nə olub?

Narahat halda cavab verdi: «Sənin nə işin var?! Otur».

İstər-istəməz mindim. Bir qədər gedəndən sonra motosikleti saxlayıb dedi ki, en aşağı.

Yerə endim. Motosikleti bir tərəfdə saxlayıb özü də gəldi. Qaranlıqda böyük bir səngəri göstərib dedi: «Gedək, oradan silah götürək».

Adətən, əməliyyatda iştirak edəndə silah götürmək lazım olurdu. Qolumdan tutub özü ilə apardı.

– Nə etmək istəyirsən, hacı?

– Bu gecə Allahın köməyi ilə əməliyyatı bitirib Xürrəmşəhri azad etmək planlaşdırılıb.

– Bəs bunun bizə nə aidiyyəti var?

– Aidiyyəti budur ki, biz də bu əməliyyatda iştirak etmək istəyirik.

Ondan bu sözü gözləməirdim. Etiraz etdim.

– Axı sən Hürri batalyonunun komandirisən. Batalyona mövqə təhvil vermişlər, özü də düşməyə yaxın həssas bir yerdir, hər an əks-hücum ehtimalı var. Canlı qüvvənin problemləri və min cür məsələ var. Sabah cavab verə bilmərik. Bu, şəriət baxımından düzgün deyil.

Necə deyərlər, aşdan isti kasaya dönmüşdüm. Güldü.

– Sənin bu sözlərlə nə işin var, seyid can?! Kim deyir ki, düzgün deyil?! Bizim batalyonumuz öz yerindədir, komandiri də başının üstündə. Hamıya hər şeyi başa saldım. Yalnız biz ikimiz buraya gəldik ki, qismət olsa, Xürrəmşəhrin azadlığında əməyimiz olsun.

Məsələ mənə bu asanlığa həll olmazdı. Hər halda, onun arxasınca gedib silah götürdük. Nəfəsini dərib dedi: «Bəli, indi ağa Ahəni tapmalıyıq».

Narahat olsam da, lal-dinməz durdum, yenə ardınca getdim. Ahəni tez tapdıq. Əməliyyatda iştirak edən bir batalyonun komandiri idi. Əbdülhüseyn onunla danışıb dedi: «Sizin batalyona iki snayperçi əlavə olundu».

Məqsədi özü ilə mən idim. Ahəni güldü.

– Məgər sizin snayperçi olmanıza imkan verərəm?!
Hacı ağa, gərək öz yanıma gələsən. Bu gecə sənin köməyinə çox ehtiyacım var.

– Əziyyət vermə, hacı, mən bu əməliyyatda adi bir döyüşçü kimi vuruşmaq istəyirəm.

Ahəni bu asanlığa əl çəkən deyildi, lakin faydası olmadı. Axırda dedi: «Heç olmasa, gəl bizə tövsiyə ver, hacı ağa».

– Mən istəyirəm ki, Xürrəmşəhrin azadlığında sadə bir döyüşçü kimi iştirak edim.

Axıra qədər qəbul etmədi. Vəzifəmizi müəyyənləşdirəndən sonra Ahənidən ayrıldıq. Digər döyüşçülərə qatılmaq istəyəndə qolundan tutdum.

– Bir dəqiqə dayan, ağa Burunsi.

– Buyur.

– Əgər bu əməliyyatda bizə şəhidlik qismət olsa, batalyonumuzun vəziyyəti necə olacaq? Sən haraya getdiyini heç kəsə demədin?

– Sən arxayın ol, mən lazımı adamlara demişəm.

Sanki üzümdən nigaranlığımı oxudu, arxayın olum deyə, sözünə davam etdi: «Sən ki bilirsən, seyid, mən heç vaxt komandirimin əmri olmadan bir iş görmərəm».

– De görüm kimin razılığını almısan? Yoxsa gəlməyəcəyəm.

Gedə-gedə dedi: «Gəl deyim».

Ardınca yola düşdüm.

– Mən Beytölmüqəddəs briqadasının komandiri ilə danışmışam. Əvvəlcə qəbul etmədi, amma xahiş edəndə icazə verdi. Mən beş-altı nəfərin icazəsini almaq istəyirdim, o isə yalnız iki nəfərə icazə verdi və bu böyük səadət sənə də nəsib oldu. Yəni biz indi icazə ilə gedirik.

Rahat nəfəs aldım.

– Bunu əvvəldən deyərdin. İndi arxayın oldum.

Gülümsədi və heç nə demədi. Gedib digər döyüşçülərə qoşulduq və hücum əmri gözlədik.

Hava alatoranlıq idi. Sübh çağı güclü çatışma olmuşdu. Bəzi yerlərdə əlbəyaxa döyüşürdük. Bıçaq və süngü ilə, bəzən də əl qumbarası ilə düşməni cəhənnəmə göndərir, səngər-səngər irəliləyirdik.

Əbdülhüseyni itirməməyə çalışırdım. Ərvənd çayının kənarına və Xürrəmşəhr gömrüyünün yaxınlığına qədər getdik. Düşmənin son səngərlərini arxada qoyurduq. İraqlılar ya rəzalətlə qaçırdılar, ya da əllərini başlarına qoyub təslim olurdular.

Vuruşmanın pik həddi şəhərin yaxınlığında oldu. Uşaqlar sel kimi irəliləyirdilər. Düşmənin heç bir fəndi onların qarşısını ala bilmirdi. Səngərlərdən tək-tük müqavimət göstərənlər olurdu. Allahın köməyi ilə onlar da süqut etdilər.

Xürrəmşəhr azad ediləndə günəş çıxmışdı və səhər havasında qəribə gözəllik vardı. Bütün uşaqlar kimi mən də özümdə deyildim. Çoxları orada torpağa oturub Allaha ürəkdən şükür və səcdə edirdilər. Şəhərə girmək üçün səbirsizlənidim. Bütün əzab və işgəncələrə baxmayaraq, Came məscidi hələ də yerində dururdu. Orada şükür namazı qılan ilk döyüşçülərdən olmaq istəyirdim. Şəhidlərin qanının bəhrəsini aydın şəkildə görürdüm. Hamının gözü sevincdən yaşarmışdı.

Əbdülhüseyn də yerə-göyə sığmırdı. Çoxları qorxmadan şəhərə qaçırdılar. Birdən silahın dəstəyini əlimdə sıxıb qaçmağa başladım. Şəhərin içinə doğru gedərkən birdən kimsə arxadan qolumu tutdu. Az qaldı yığılam. Dönüb təəccüblə baxanda Əbdülhüseyni gördüm. Soruşdu ki, haraya?

O anlarda bundan qəribə sual ola bilməzdi.

– Təbii ki, şəhərə.

Soyuqqanlıqla dedi: «Qalsın sonraya».

– Necə?! Məqsədini anlamadım, hacı.

– Gərək batalyona qayıdaq.

– İndi zarafat vaxtıdır?!

Getmək istəyəndə yenidən saxladı. Baxışından qərarının çox ciddi olduğunu anlayıb etiraz etdim.

– İki saatdan sonra gedərik, hacı ağa. Özün deyirdin ki, batalyonda hər şey öz qaydasındadır.

Başqa bir şey yadıma düşdü.

– Üstəlik, problem çıxsaydı da, gecə vaxtı çıxardı. İndi gündüzdür, bir şey olmaz.

Şagirdinə nəsihət verən müəllim kimi dedi: «Yox! Mən briqada komandirinə söz verdim ki, əməliyyat bitən kimi ilk fürsətdə özümü batalyona yetirəcəyəm. Yəni bundan sonrasına şəriət baxımından icazəmiz yoxdur. Nə qədər çox qalsaq, bir o qədər yanlıştır.

Narahat və dilxor halda dedim: «Biz bir saat artıq qalsaq, ağa Kolahkəc bir söz deməz».

– Bizim kimsə ilə işimiz yoxdur, öz vəzifəmizi bilməliyik. Mən də bu şəhərin torpağını qoxulamağı, öpməyi çox istəyirəm, amma sonraya qalsın.

Cəld bir motosiklet tapıb yanımda dayandı.

– Tez min, gecikirik.

Hələ də inanmırdım. Həsrətlə şəhərə baxıb yavaşca dedim: «Mən ən azı Came məscidini yaxından görmək istəyirdim».

Gülümsəyib dedi: «İnşallah, sonra arzuna çatarsan».

Motosikletə mindim. Məni min cür fikir incidirdi. Qaz verdi və batalyona tərəf getdik.

Öz mövqeyimizə çatanda Xürrəmşəhrin azadlıq xəbəri hələ radiodan elan olunmamışdı. Əbdülhüseyn bekar oturmadı, bir-bir batalyonun bütün səngərlərini gəzib şad xəbəri hamıya verdi.

Bir müddətdən sonra Sumar və Neftşəhr bölgəsinə getdik. Oralarda əməliyyat olacaqdı. Bəzi səbəblərə görə, bu əməliyyat sonradan ləğv olundu.

Bir dəfə xəbər tutduq ki, Ahəni və İmam Rza (ə) briqadasının uşaqlarından bir neçəsi İraqın Məndəli şəhərinə girmişlər. Güman ki kəşfiyyat məqsədilə getmişdilər, amma qayıdanda düşmən onları görübmiş. Çatışma zamanı Ahəninin ayağı minaya düşür və deyəsən, güllə yarası da alır. Hər halda, şəhid olur və cənəzəsi orada qalır.

Bir neçə gecə ötdü və cəsədi gətirən olmadı. Bir gecə Əbdülhüseyn yanıma gəldi.

– Şəhid Ahəninin boynumuzda haqqı var, biz onunla yaxın dost idik.

Bildim ki, başında nəsə fikir var.

– Necə məgər?

– Gəl gedib onun cəsədini gətirək.

– Bölgə çox həssasdır, gərək xeyrindən keçəsən.

– Gedib yoxlayarıq, mümkün olsa, gətirərik.

– Axı deyirlər çox təhlükəli yerdədir, olmayacaq.

Fikrindən dönmədi, qərarında ciddi idi. Nəhayət, getdi və məni də özü ilə apardı.

Əvvəlcə İmam Rza (ə) briqadasının uşaqlarının yanına getdik, bu haqda onlarla danışdıq. Onlar da mənim

sözümü dedilər: «Olmaz, ağa Burunsi, biz bir neçə nəfər göndərdik, əliboş qayıtdılar».

Lakin Əbdülhüseyn getməkdə israrlı idi.

– Cəsədə tələ qurmuşlar. Altına mina qoyublar ki, əl vurmaq olmasın. Yeri pis yerdədir, düşmənin açıq hədəfindədir.

– Biz bir qədər əziyyət çəkəcəyik, gətirə bilsək, gətirərik, gətirə bilməsək, daha heç.

Nə üçün israr etdiyini bilmirdim, ancaq bilirdim ki, səbəbsiz yerə bir şeyin ardınca getməzdi.

Həmin gecə birlikdə cəsədin bir neçə addımlığına qədər getdik. Aramızda tikanlı məfillər vardı. Yerə uzanmışdıq. Əbdülhüseyn yaxınlaşmaq istədi, onu saxlayıb dedim: «Haraya, hacı?!»

Təəccüblə mənə baxdı.

– Gətirməyə gedirəm.

Belə vaxtlarda - şəhidlərin cəsədini görəndə dözə bilmirdi; xüsusən də həmin şəhid onun dostu idisə.

– Cənazəyə əlini vursan, partlayacaq.

Cəsədin altına baxdı. Sözümə davam etdim: «Açıq görünür ki, bu dinsizlər tələ qurmuşlar. Ona əl vursan, ikimiz də havaya uçacağıq. Ondan sonra sağ qalsaq da, düşmənin pusqu qurmuş səngəri işimizi bitirəcək».

Sözüm təsirli oldu. Dedi: «Uşaqlar doğru deyirmişlər. Bir iş görmək olmaz».

Səsindən qəm-qüssə yağırdı. Bir ah çəkib başını yerə qoydu və yavaşca dedi: «Tək getmək düzgün deyil axı, məni də çağır, gəlim».

Bunu deyib Şəhid Ahəni ilə pıçıldaşmağa başladı. Daxili aləmindən xəbərdar idim, şəhadət üçün nə qədər darıxdığımı bilirdim. Buna görə çox mane olmadım. Bütün diqqətimi ətrafa yönəltdim. Bir az ondan aralanıb göz-

qulaq oldum. Mövqeyimiz təhlükəli idi. Amma öz-özümə deyirdim ki, hacı haqlıdır.

Nə qədər ötdüyü yadımda deyil. Ondan ötrü narahat idim. Bundan artıq gecikmək olmazdı. Yaxınlaşıb bunu ona dedim. Ən əziz övladından ayrılan adam kimi güclə razılaşdı.

Yolda sakit idi, danışmırdı. Baxışını, üzünü - bütün vücudunu qəm-qüssə sarmışdı. Bilirdim ki, Şəhid Ahəninin cəsədini gətirmədiyinə görədir.

– Nə üçün narahatsan?! Şəhid Ahəni indi öz savabına nail olub. Şərait elədir ki, cəsədi gətirmək olmur, narahat olmaqla da iş düzələn deyil.

Dərin fikrə dalmış insan kimi idi. Dodaqlarını yavaşca tərpedib ağır-ağır dedi: «Şəhidin ailəsi əzizlərinin cəsədini görsələr, çox yaxşı olar. Kaş birtəhər gətirə biləydik!»

– Özün şəhid olsaydın, cəsədini gətirməkdən ötrü başqa birisinin gəlib şəhid olmasına razı olardın?

– Mənim arzum budur ki, cəsədim qalsın və heç görünməsin; yəni məndən heç bir əsər-ələməti qalmasın.

Nə dediyinin fərqiində olmadığını görüb səhvini tutdum.

– Bəs Allah eləməmiş, şəhid olsan, sənin ailən cəsədini görsə, yaxşı olmaz?!

Birdən özünə gəlib gülümsədi.

– Yox, əşi, biz hələ şəhid olası deyilik. İnşallah, İmam Mehədinin (ə) qoşununda!

İki-üç dəfə də şəhadət tərzi haqda bəzi sözlər demişdi, amma hər dəfə mövzu ciddiləşəndə tez söhbəti dəyişirdi. Mən əmin idim ki, o, şəhid olacağı zamanı və hətta yeri də bilir. Onun məsum imamlarla (ə) xüsusi əlaqəsinin olduğuna da əmin idim.

Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatı gecəsində düşməne hücum nöqtəsində idik. Əbdülhüseynin atası da bizi yola salmağa gəlmişdi. Onun yadigar şəklini də çəkdik. Əbdülhüseyn deyirdi ki, çox istəyirəm atamı əməliyyata aparım, şəhid olsun.

Lakin qocanın özü çox da razı deyildi. Səbəbini soruşanda dedi: «Mən zorla yeriyrəm. Özüm gəlmək istəyirəm, amma bilirəm ki, başqalarına yük olacağam. İki nəfər mənim qoltuğuma girməlidir».

Hər halda, o, qalacaq, biz isə gedəcəkdik. Gəlməyəcəyinə əmin olanda zarafatım tutdu. Qulaqları ağır eşidirdi. Ucadan dedim: «Birdən Əbdülhüseyn şəhid olsa, nə sifarişin var?»

Əbdülhüseyn özü gülməyə başladı. Atası isə qaşlarını çatıb dedi: «Yox, mənim oğlum şəhid olmaz».

Əbdülhüseyn üzünü mənə tutub təbəssümlə yavaşca dedi: «Özü əməliyyata gəlmir, yeri rahatdır deyə, elə bilir ki, biz də rahat yerdə olacağıq».

Uşaqların hamısı qızgın söhbət edirdi. Lakin heç kim dünyadan danışmırdı, hamının sözü şəhadətdən, axirətdən və vəsiyyətdən idi. Sevinclərinin həddi-hüdudu yox idi. Bəziləri hətta ağlaya-ağlaya danışırıldı.

Əbdülhüseynlə mən də bir kənara çəkildik. Yadımdadır, Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatı Fəkkə bölgəsində həssas bir əməliyyat idi. Ondən da həssas olan isə bizim tapşırığımız idi. Biz İraqın Tavusiyyə zastavasına hücum etməli idik. Belə zamanlarda Əbdülhüseyn hər şeydən çox ailəsini tapşırırdı. Orada da belə söhbətlərə başladıq. Hərdən zarafat edir, hərdən də ciddi danışırıdık.

Bir neçə dəqiqə danışdıq. Birdən bir güllə səsine yerimdən atıldım. Deyəsən, düşmən tərəfdən idi. Cəld səs

gələn tərəfə qaçdıq. Bir qocanın ağ saqqalı qana boyanmışdı, qəlpələr ürəyini və böyrünü yarmışdı. Vəziyyəti ağır idi, ona əl vurmaq olmurdu. Düşündüm ki, görəsən, nə üçün hələ qanaxması dayanmayıb.

Uşaqların iki-üçü də yaralanmışdı. Onları tez arxaya göndərdik. Onun vəziyyəti isə o qədər ağır idi ki, tərətmək olmurdu, ömrünün son anlarını yaşayırdı. Əbdülhüseyn onun yanında oturdu, ehtiyatla başını qaldırıb dizinin üstünə qoydu. Yavaşca alnından öpdü. Qoca zəif səsle dedi: «Mən əməliyyatda şəhid olmaq istəyirdim, amma...»

O vəziyyətdə gözləri yaşla doldu. Əbdülhüseyn onun cümləsini tamamladı: «Amma Allah səni əməliyyatdan öncə aparmaq istəyir».

Qoca çətinliklə nəfəs alırdı. Yenə dodaqlarını tərətədi: «Çox istəyirdim ki, gəlib əməliyyatda şəhid olum».

Əbdülhüseynin üzünə qəm-kədər çökdü, həm də əhval-ruhiyyəsini qorumağa da çalışırdı.

– Ata can, mən burada səninlə bir alış-veriş etməyə hazırım.

– Nə?

– Mən harada şəhid olsam, sənin hesabına yazsınlar, sən bu şəhidliyini isə mənim hesabıma.

Qocanın dodaqlarına zəif təbəssüm oturdu.

– Sən həqiqətən, buna razısan?

– Əlbəttə.

Deyəsən, qocanın o sözdən xoşu gəlmişdi. Yenə dilləndi.

– Nə üçün?

– Çünki sən bu yaşda buraya qədər gəlməyin mənim bu bədənlə yüz əməliyyatda iştirak etməyimdən dəyərlidir.

Bura düşmənin bir neçə addımlığıdır, lakin sən Əhvazda da şəhid olsaydın, səninlə bu alış-verişi edərdim.

Qocanı ağlamaq tutdu, taqətsiz halda dedi: «Yox, hərənin şəhadət yeri özününkü olsun».

Mən də söz xatirinə dedim: «Hacı ağa, peşman olma, yaxşı alış-veriştir».

– Yox, hər kəsinki özünə, hər kəsinki özünə!

Bunu deyib təkbir deməyə, kəlmeyi-şəhadətini söyləməyə, Allahla və Peyğəmbərlə danışmağa başladı. Sonra da hamını ağladan xüsusi halla həzrət Fatiməyə (ə), mövla Əliyə (ə) və bir-bir bütün imamlara (ə) salam verdi. Ağa İmam Mehдинin (ə) müqəddəs adına çatanda qalxıb oturmaq istədi, amma bacarmadı. Axırda son qüvvəsi ilə «salam olsun sənə, ey Əbu-Abdullah Hüseyn» deyib rahatca canını tapşırırdı.

Qəribə səhnə idi. Əbdülhüseyn üzünü uşaqlara tutub dedi: «Bu, çox ibrətlidir. Belə rahat can vermək hər kəsə nəsis olmur».

Və sonra cənazəni geriyə göndərdik.

Həmin əməliyyatda ayağım minaya düşdü və məni tez arxa cəbhəyə göndərdilər. Bir xəstəxanada yatmalı oldum. Sonradan öyrəndim ki, ayağımın vəziyyəti çox pisləşib və onu kəsməkdən başqa yol qalmayıb.

Ondan sonra cəbhədə iştirak edib Əbdülhüseynlə birgə vuruşmaq mənə nəsis olmadı.

Səkkiz-doqquz ay Məşhəddə qalandan sonra vəziyyətim bir az yaxşılaşdı, protez ayaq qoydular. Bu müddətdə Əbdülhüseyn hər dəfə məzuniyyətə çıxanda mənə baş çəkirdi. Çox israr edirdi ki, yenidən cəbhəyə

gedim. Deyirdi ki, balaca bir ayağı itirmisən, birdən səhərdə qalmaq istəyərsən.

Zarafata deyirdim: «Bir ayaqla cəbhəyə gəlib nə edəcəyəm?!»

– Orada qərargah var, başqa şeylər var. Sən gəl, sənə görə iş çoxdur.

Özümün də belə niyyətim vardı. Yavaş-yavaş yenə cəbhəyə yollandım, lakin bu dəfə işim idarələrdə idi.

Bədr əməliyyatından öncə İslamabadda Nəcəf komitəsinin rəhbəri idim.

Bilmirəm necə oldusa, əməliyyata iki-üç gün qalmış birdən Əbdülhüseyni görmək istədim. İşləri yoluna qoyub İmam Cavad (ə) briqadasının qərargahına yollandım.

Qərargahın həyəti çox geniş idi. İki-üç nəfərdən Əbdülhüseynin yerini soruşdum, bilmədilər. Nəhayət, biri bir çardağı göstərib dedi ki, hacı ağa oradadır.

Birbaş oraya getdim. Stulda oturmuş, boynuna bir parça dolamışdı. Əsgərlərin biri saqqalını qısaltırdı. Həmin əsgər məni gördü, işarə ilə bildirdim ki, bir söz deməsin. Əbdülhüseyni birdən yaxalamaq istəyirdim. O, məqsədimi başa düşüb səsini çıxarmadı və işi ilə məşğul oldu.

Stulla məsafəm bir-iki addımdan çox deyildi. Əbdülhüseyn əsgərə dedi ki, saqqalımı az qısaltdın, bacardıqca çox qısalt, altını, üstünü və boynumu da yaxşı təmizlə.

Əsgər təəccüb edib süni şəkildə güldü.

– Hacı ağa, siz adətən, saqqalınızı çox qısaltmırdınız. Boğazın altına və yanaqların üstünə ülgüc vurmağa da qoymurdunuz. İndi nəsə bir xəbər var?

Əbdülhüseyn güldü.

– Sən təmizlə, qalanı ilə işin olmasın.

O yenə işinə başladı.

– Sadəcə bilmək istəyirdik, hacı ağa. Bilməyin eybi yoxdur.

Əbdülhüseyn stulda yerini rahatladı.

– Oğul, boğazın altı və boyun təmiz olanda əleyhqaz yaxşı yapışır, içinə hava girmir. Belə olanda düşmən nə qədər kimyəvi silahdan istifadə etsə də, adam müqavimət göstərib vuruşa bilir.

Gənc əsgərin baxışından təəccübünün daha da artdığı hiss olunurdu.

– Hacı ağa, icazənizlə bir söz demək istəyirəm.

– Buyurun.

– Biz Bəsic üzvləri öz aramızda həmişə sizin cəsarətinizdən danışırıq. Bilirik ki, İraq başınıza mükafat qoyub və sizi «Brusli» adlandırır.

Stulun o tərəfinə keçib yenə işinə davam etdi.

– Bu baxımdan, siz daha qorxmamalısınız.

– Təsadüfən, mən qorxuram, amma döyüşdən və ölümdən yox. Mən boşuna ölməkdən qorxuram. Məsələn, bir çökəkdə oturub ratsiya ilə danışırım, birdən düşmən bir kimyəvi silah atır və mən ölürəm. Bu zaman döyüş üçün nə etdim ki?!

Əsgər heç nə demədi.

– Əgər əleyhqazı möhkəm və səliqəli taxsam, içinə hava girməsə, o zaman son nəfəsimə qədər vuruşar və briqadaya başçılıq edərəm. Yaxşı bir döyüşçü gərək bacardığı qədər öldürsün, sonra ölsün.

Həmişəki kimi onun sözlərindən həzz alırdım. Bir briqada komandirinin, üstəlik, adı dillər əzbəri olan bir əməliyyatçının öz əsgəri ilə belə səmimi danışığı mənə çox maraqlı gəlirdi.

Onu yenə dinləmək istəyirdim, amma birdən o tərəfdə gözüm Dərvişiyə sataşdı. O məni görəni kimi qışqırdı: «Bəh-bəh! Ağa Hüseyni!»

Əbdülhüseyn bunu eşidən kimi bərbərin çalışdığını nəzərə almayıb cəld ayağa qalxdı. Tüklər yerə və ayaqlarının üstünə töküldü. O vəziyyətdə yaxınlaşıb məni qucaqladı, görüşüb hal-əhval tutduq. Dərvişi də gəldi. Allah ona rəhmət eləsin! Gülə-gülə dedi: «Bəsdir də, ağa Burunsi, biz də görüşmək istəyirik seyidlə».

Bir azdan Vəhidi, Ərfəi və başqa iki-üç nəfər də gəldi. Əbdülhüseyn soruşdu: «Nə vaxtdan burada dayanmısan?»

Gülümsədim.

– Bir neçə dəqiqə olar. Sənin çıxışını dinləyirdim.

Çiynimə vurdu.

– Yaxşı görək, hələ gəlməmiş başladın. Çıxış nədir?!

Üzünü bərbərə tutdu.

– Hacı, nə üçün demədin ki, ağa seyid mənim arxamda dayanıb?

– Özü belə istədi. Bilmirdim onu bu qədər istəyirsən, yoxsa daha tez deyərdim.

– Qoy mənim işim bitsin, gəlirəm.

Stulda oturdu və bir neçə dəqiqədən sonra işi bitdi. Oraya toplaşan yeddi-səkkiz döyüşçü ilə birgə komandır çadırına getdik. Çay içib söhbət etməyə başladıq. Bir neçə dəqiqədən sonra mənə dedi: «Elə mənim də səninlə işim vardı. Səni Allah yetirdi».

Uşaqlarla sağollaşıb çadırdan çıxdıq. Sakit bir yerə getdik. Oturandan sonra üzündən gülüş getdi, ciddi görkəm alıb söhbətə başladı.

Həmin gün mənimlə təxminən bir saat yarım danışdı. Bütün sözləri vəsiyyəti idi. Hər şeydən çox ailəsini və uşaqlarını tapşırırdı.

– Məndən sonra sən onlara ata kimisən. Əgər səhlənkarlıq etsən, əmin ol ki, qiyamət günü yaxandan yapışacağam.

Hətta bəzi xırda məsələləri də deyirdi. Məsələn, tapşırırdı ki, evdə filan şey var, onu filan yerdən götürüb belə edərsən və s.

– Nə olub, hacı ağa, hələ yenə görüşəcəyik.

– Hər halda, vəsiyyət yaxşı şeydir.

– Sən əvvəllər də bu sözlərdən deyirdin. İnşallah, sapsağlam qalarsan və heç bir şey olmaz.

– Yox, deyəsən, bizim növbəmiz çatıb.

Bilmirəm o anlarda Əbdülhüseyni sevdiyim üçün həqiqəti qəbul etmək istəmirdim, yoxsa diqqətsizliyim onun sözlərini başa düşməyə mane olurdu. O, açıq şəkildə deyirdi ki, mən gedirəm.

Onun bu əməliyyatda şəhid olacağı üzündən də aydın bilinirdi. Lakin hər halda, bunu qəbul etmək mənə çətin idi. Əgər Bədr əməliyyatının onun son əməliyyatı olacağını bilsəydim, bu asanlıqla ondan əl çəkməzdim. Ən azı şəfaət üçün ondan quru bir söz alardım.

Sonradan qəti şəhadət xəbərini çoxlarına verdiyini öyrənəndə qəm-qüssəm qat-qat artdı. Artıq gec olduğuna görə heyfsilənirdim.

Bədr əməliyyatının qızgın çağında mənə bölgə haqda bir raport hazırlamaq tapşırıldı. Bilmirəm özümü ön xəttə necə çatdırdım. Daha çox Əbdülhüseyni görməyə tələsirdim. Orada Hicazini gördüm.

– Ağa Burunsi haradadır?

– Lap öndə, hamıdan qabaqda.

– Gedib görə bilmərəm?
– Yox, mümkün deyil.
Çox həyəcanlı idim.
– Nə üçün?
– Vəziyyət çox mürəkkəbdir. Düşmən bir neçə dəfə ağır əks-hücuma keçib.

Bu zaman bir nəfər qaça-qaça Hicazinin yanın gəldi, ləhləyə-ləhləyə dedi: «Ağa Burunsi... ratsiya...»

Söz ağzında qaldı. Hicazi rabitə səngərinə qaçdı. Mən protez ayaqla oraya çatana qədər əlaqə kəsilmişdi. Rabitəçilərin halı pis idi. Təxmin etdim ki, Əbdülhüseynin başına bir iş gəlib. Məsələni soruşanda dedilər ki, Burunsi, Vəhidi, Ərfəi və bir neçə başqa komandir Xəndək dördyolundadırlar«.

– Nə olsun ki?
– Yuxarıdan əmr verildi ki, geriyyə çəkilsinlər, Hacı Burunsi isə qəbul etmədi.
– Qəbul etmədi?!

Təəccüblü idi. Əbdülhüseyn heç bir şəraitdə komandirinin əmrindən çıxmazdı. Dəfələrlə görmüşdüm ki, yuxarıdan aşağıya qədər bütün komandirlərini sayıb deyirdi: «Komandirə tabe olmaq həzrət imama tabe olmaqdır».

Bu baxımdan, məsələ qaranlıq qaldı. Səbəbini soruşanda dedilər: «Düşmən indi hər tərəfdən güclü hücumu keçib. Bizim müdafiə avanqardımız düz Xəndək dördyolunda cəmləşib. Sağ və sol cinahlardakı iki batalyon isə hələ geri çəkilməyib. Ağa Burunsi deyirdi ki, biz Xəndək dördyolunu boşaltsaq, digər uşaqlar ya şəhid olacaqlar, ya da əsir düşəcəklər. Yəni onlar çoxlarının canını xilas edirlər. Ağa Burunsi də dedi ki, son güllüyə qədər müqavimət göstərəcəyik.

Həmin gün döyüş yerindən qayıdan son adam diviziyanın kəşfiyyat komandirinin müavini Qanei idi. O, deyirdi ki, Şəhid Burunsinin cəsədini özüm gördüm.

Çox narahat idi və özünü danlayırdı. Qanei Əbdülhüseynin cəsədini qucağına götürüb öz mövqelərimizə sarı gələndə düşmən onu təqib edirmiş. Bir bataqlıqda ayağına güllə dəyir və cənazə istər-istəməz çiyindən düşür. O da yalnız özünü zorla xilas edə bilir. Narahat idi ki, cəsəd itkin düşəcək. Deyirdi ki, kaş ona əl vurmazdım. Belə olsaydı, bəlkə sonralar onu gətirmək olardı.

O anlarda Əbdülhüseynin sözünü xatırladım. Şəhid Ahəninin cəsədini gətirməyə getmişdik. Qayıdanda deyirdi: «Arzum budur ki, cəsədım qalsın və heç görünməsin; yəni məndən heç bir əsər-ələməti qalmasın».

Vaveyla səhrası

Məsumə Səbukxiz

Ağır bir sükut başlayırdı. Uşaqlar yatmışdılar. Özüm də yavaş-yavaş yatmağa hazırlayırdım.

Gecənin qaranlığında qulağıma yavaş bir səs gəldi. Həyətdən gəlirdi, küçə qapısının ehtiyatla bağlanma səsi idi. Bir anlığa qəlbimə sevinc doldu. Əbdülhüseyn səksən gün idi evə gəlmirdi. Onun olduğunu düşünüb bayıra çıxdım.

Təxminim düz idi. Qapının ağzında onu gördüm. Həmişəki kimi gülümsəyirdi. Salamlayıb hal-əhval tutduq. Sevincək dedim: «Gedim uşaqları oyadım».

Yavaşca dedi: «Yox, lazım deyil».

Təəccüblə soruşdum: «Nə üçün?»

– İçəri girək, deyərəm.

Elə dedi ki, çox narahat olmayım. Səhər tezdən Kaşməərə getməli idi; həm çıxışı vardı, həm də oranın komandiri ilə görüşəcəkdə.

– İnşallah, sabah günortadan sonra qayıdaram. Belə olsa, uşaqları daha yaxşı və doyunca görə bilərəm.

Sübh azanına bir saat qalmış yuxudan oyandım. Mətbəxin işığı yanırdı. Bildim ki, Əbdülhüseynidir. Evə gələndə çox vaxt oruc tuturdu. Bir dəfə də yadıma gəlmir ki, obaşdan yeməyi və ya çay hazırlamaq üçün məni oyatmış olsun. Bütün işləri özü görürdü.

Yerimdən qalxıb mətbəxə keçdim. Siniyə bir çaynıq çay və iki stəkan qoymuşdu. Salam verdim. Gülərlə cavabımı aldı. Sinini göstərib soruşdum: «Bunları harasa aparırsan?»

Gülüb yavaşca dedi: «Küçədə bir Allah bəndəsi var; bilmirəm yolçudur, yoxsa ziyarətçi. Ona çay aparıram, savabdır».

Sinini götürüb səssiz-səmirsiz bayıra çıxdı. Bir müddət idi hər dəfə evə gələndə belə edirdi; ya çay aparırdı, ya meyvə və ya xörək. Hər dəfə soruşanda da oxşar cavablar verirdi. Maraqlı idi ki, o adamlar da əksərən maşınla idilər.

Sübh azanında namazını qılıb Kaşməərə yola düşdü.

Günortaya yaxın qonşunun uşağı gəlib dedi: «Ağa Burunsi Kaşmərdən zəng vurub, sizinlə işi var».

Həmin gün su boruları küçədən partlamışdı və səhərdən susuz qalmışdıq. Çox dilxor idim. Düşündüm ki, yəqin gələ bilməyəcəyini demək üçün zəng vurub.

Qonşunun uşağı dayanıb gözləyirdi. Narahat halda ona dedim: «Oğul, get mənim adımdan ağa Burunsiyə de ki, Kaşmərdə qohumlarının yanında ürəyi istəyən qədər qalsın, oradan da cəbhəyə getsin, evə gəlməsin».

Axşamüstü idi. Su yeni düzəlmişdi və həyətdə qabları yuyurdum. Birdən Əbdülhüseyn gəldi. Əhəmiyyət vermədim, çox hirslənmişdim. Heç başımı da qaldırmadım. Önümdə dayanıb güldü.

– Niyə bu qədər hirslisən?

Heç nə demədim. Çox narahat idim. Daha mehriban görkəm aldı.

– Nə üçün telefona gəlmədin? Heç bilirsən niyə zəng vurmuşdum?

Yenə heç nə demədim.

– İstəyirəm sizi bir neçə günlüyə Kaşmərə aparım.

Bunu deyən kimi problemin özümdə olduğunu anladım, lakin nədənsə narahatlığım anbaan artırdı. Uşaqlar başına topladılar. Bir-bir onları öpüb hallarını soruşurdu. Onlarla evə keçdi.

İşim bitəndən sonra qabları götürüb içəri girdim. Gülərləzlə mənə yaxınlaşdı.

– Mən səhərdən heç nə yeməmişəm. Yeməyə bir şey olsa, pis olmaz.

Məni sakitləşdirmək istəyirdi, mənə çox narahat idim və dinib-danışmırdım. Mətbəxə keçib yumurta bişirdim. O vaxt qızım Fatimənin 6-7 yaşı olardı. Onu ucadan çağırıb dedim: «Gəl, atana yemək apar».

Birdən səbri tükəndi. Mətbəxə keçdi.

– Ata daha heç nə istəmir.

Asılqana sarı getdi, narahat halda dedi: «Fatimə ataya yemək aparsın?!»

Abbası və Əbəlfəzli qucağına götürdü, digər uşaqlar da arxasınca yola düşdülər. Belə olmasını istəməzdim, amma daha iş-ışdən keçmişdi. Bir neçə dəqiqədən sonra hamısı qayıtdı. Anam da yanlarında idi. Bildim ki, gedib məndən şikayət edib. İçəri girdilər. Tez o biri otağa keçdim. Sanki

bir neçə illik qəhərim açıldı, birdən ağlamağa başladım. İşlər bundan da pis korlana bilməzdi.

Bir az sonra anama belə deyirdi: «Bu, haqlıdır, xala, nə qədər narahat olsa, haqlıdır. Mən onu əsla qınamıram. Lakin mənim də əlimdən bir iş gəlmişdir. Mən cəbhədən əl çəkə bilmərəm, qiyamət günü cavab verəcəyəm».

Həssas bir məsələyə toxunmuşdu. Özüm də anladım ki, narahatlığım onun cəbhəyə çox getdiyinə görədir. Anam dedi: «Gəl otağa girək, özü ilə danış».

Gəlib qarşımda oturdu. Özümü səliqəyə saldım.

– Səninlə danışmaq istəyirəm, yaxşı qulaq as.

Başımı qaldırmadım, amma qulağım onda idi.

– Hər bir müsəlman bilir ki, indi İslam təhlükədədir. Mən indi cəbhəyə getməsəm, yaxud az getsəm, qiyamət günü cavab verməli olacağam. Bu baxımdan, cəbhəyə getməməyim qeyri-mümkündür.

Üzünü anama tutdu.

– Bax, xala, mən bu evi, əşyaları, hətta pencəyimi də qoyub uşaqlarla birgə cəbhəyə getməyə hazırım. Yalnız bir şərtim var. Gərək qızınız mənə söz versin.

Susdu. Anam soruşdu: «Nə şərti, bala?»

– Qiyamət günü həzrət Fatiməyi-Zəhra (ə) gələndə onun yanına gedib desin: «Ərim sizin yolunuzda olub cəbhəyə getdiyinə görə ondan boşandım, o da uşaqları götürüb getdi».

Anam mat-məttəl qalmışdı. Mən də eyni vəziyyətdə idim. Özümü bir anlığa onun dediyi kimi təsəvvür etdim: məhşərin vaveyla səhrasında, həzrət Fatimə (ə) ilə üzbəüz.

Bütün vücudum alt-üst oldu, özümə gəldim. Artıq xəcalətdən başımı qaldırmırdım.

Ondan sonra deməyə sözüüm yox idi. Cəbhəyə nə vaxt gedib, nə vaxt gəlirdisə, etiraz etmirdim. Həzrət Fatimeyi-Zəhranın (ə) razılığına razı idim.

Onun kəfəni

Höccətülislam Məhəmmədrza Rzayi

Mən həccə Qumdan getdim, o isə Məşhəddən. Mən onun getməsindən xəbərsiz idim, o da mənim.

Bir gün təvafa getdiyimdə ayaqqabılarımı itirdim. İşim bitəndən sonra ayaqyalın Məscidül-hərəmdən çıxdım. Məkkənin isti küçələri ilə bazara doğru yola düşdüm.

Bir ayaqqabı mağazasının önündə dayandım. İçəri girmək istəyəndə gözüm uzaqdan gələn bir adama sataşdı. Hərəkətləri çox tanış gəlirdi. Dayanıb gözümü ona dikdim. Düz mənə sarı gəlirdi. Nəhayət, 20-30 addımlığıma çatanda tanıdım. Təxmin etdiyim kimi, Hacı Əbdülhüseyn Burunsi idi.

O, gülə-gülə mənə yaxınlaşırdı. Bilirdim ki, gözləri itidir, mənə uzaqdan tanıyıb. Bir neçə addımlığıma çatanda onun da ayaqqabısız olduğunu gördüm. Keçmiş xatirələri yada salmaq üçün dedim: «Salam, usta Əbdülhüseyn».

Səmimi şəkildə dedi: «Salam əleyküm».

Qucaqlaşb görüşdük, hal-əhval tutduq. Ayaqlarını göstərdim.

– Bəs ayaqqabıların hanı?

Sualı özümə qaytardı.

– Bəs səninkilər hanı?

Ayaqqabılarımın necə itdiyini danışdım. Təəccüb etdi. Ayaqqabılarının itdiyindən danışanda da mən təəccüb etdim.

– Qəribə təsadüfdür.

Hər ikimiz eyni yerdə və eyni vaxtda ayaqqabılarımızı itirmişdik. O, bir yolla bazara gəlmişdi, mən də başqa bir yolla. Dedim: «Onda gəl ayaqlarımıza bundan artıq əziyyət verməyək».

Mağazaya girib hərəməz bir cüt ayaqqabı aldım. Çıxandan sonra əlində nəşə olduğunu gördüm. Diqqətlə baxıb gördüm ki, bir neçə kəfəndir.

– Bunlar kimindir?

Bir-bir göstərməyə başladı.

- Bu, anamındır, bu, atamın, bu, qardaşımın...

Çoxlarına kəfən almışdı, amma heç biri özünün deyildi; yəni öz adını çəkmədi. Gülərək soruşdum ki, bəs özününkü hanı?

Gülümsədi.

- Məgər mən təbii şəkildə öləcəyəm ki, özümə kəfən alım?!

İkinci cümləsi də yaxşı yadımdadır. Gülb dedi: «Mənim döyüş paltarım kəfənim olmalıdır!»

Bu xatirə 1983-cü ilə aiddir. Təxminən bir il sonra şirin şəhadət şərbətini içdi. Ruhu şad olsun!

Həyat alını

Məcid Əxəvan

Abdullah batalyonu düşmən xəttinin qənimini kimi məşurlaşmışdı. Hətta bir əməliyyatda da dəstəkçi, yaxud ehtiyat qüvvə kimi iştirak etməmişdik, hamısında hücumda idik. Yadımdadır, o zaman diviziyada dağıdıcı bölüyün komandiri idim. Hacı Burunsi yanıma gəlib deyirdi: «Əxəvan, mənə elə uşaqlar ver ki, sona qədər gedə bilsinlər».

– Niyə ki?

– Çünki mənim batalyonum düşmən mövqelərini yaran Abdullah batalyonudur.

Doğru deyirdi. Əməliyyatlarda ən uzaq, ən çətin yolları onun batalyonuna verirdilər. Buna görə də, Burunsi həm özümüzünkülərin yanında məşhurlaşmışdı, həm də düşmən tərəfdə. Dəfələrlə İraq radiosundan qəzəblə adını çəkib təhqir edirdilər. Şəhid Kavə kimi onun da başına mükafat təyin etmişdilər.

Əməliyyatların birində Abdullah batalyonundan düşmənin əlinə dörd-beş şəhid və yaralı keçmişdi. Axşam hacının özü ilə İraq radiosunu dinlədik. Xəbərlərin əvvəlində diktör həvəslə deyirdi: «Bruslinin komandirlik etdiyi Abdullah briqadası məhv edildi!»

Bunu eşidən kimi ikimiz də gülməyə başladıq. Xəbərin davamında Bruslini öldürdükələrini deyir və digər yalanlar uydururdular. Hacı ucadan gülürdü. Ona dedim: «Deyim, sənə halva bişirsinlər, yasını keçirək».

Gülüb dedi: «Mən də gərək diviziya komandirimə deyim ki, mən batalyon komandiri deyiləm, briqada komandiriyəm».

Bir az sonra radionu söndürdü, ciddi görkəm alıb yavaşca dedi: «Əxəvan, bir güllənin üstünə «Burunsi» yazılıb, yalnız o güllə mənim həyat alnıma vurulacaq. Başqa heç bir güllə gəlməyəcək, tam əminəm».

Xəndək dördyolu

Abbas Teymuri

Burunsi özündən keçmiş şəxslərdən idi. Mübaliğəsiz deyirəm ki, hətta ağır döyüşçülük təcrübəsini də məsum Əhli-beytə (ə) təvəssüllə əldə etmişdi. Onlarla qərribə mənəvi əlaqəsi vardı.

Yadımdadır, Ramazan əməliyyatından öncə ona qoşuldum. O vaxtlar ondan bir xatirə dillər əzbəri olmuşdu. Bu, mənim üçün çox düşündürücü idi. Həmin xatirə müharibənin tarixində qeyd olunmuşdur. Öz-özümə düşünürdüm: Adamda nə qədər eşq və ixlas olmalıdır ki, Allahın izni və məsum imamların (ə) duası ilə savaşın ortasında uşaqlara minalanmış sahədən keçmələrini əmr etsin.

Batalyonunda qaldıqca ona sevgi və hörmətim də artırdı. Döyüşçüləri əxlaqı və hörməti ilə ovsunlayırdı. O, briqada komandirinin müavini və sonra briqada komandiri olana qədər ondan ayrıldım.

Bədr əməliyyatından öncəki günlər heç vaxt yadımdan çıxmaz. Səhər düzülüşündəki çıxışlarında bir neçə dəfə öz qulaqlarımla belə dediyini eşitdim: «Daha bu dünyada qalmağa taqətim çatmır, mənə bəsdir».

Bir dəfə hətta xüsusi bir çevrədə belə deyirdi: «Əgər bu əməliyyatda şəhid olmasam, müsəlmanlığıma şübhə edərəm».

Mən o zaman Vəliyyullah batalyonunun üçüncü bölüyünün komandiri idim. Bədr əməliyyatı ərəfəsində 77-ci Xorasan diviziyasının birinci briqadasının qərargahında ordu və Sepah nümayəndələrinin birgə iclası vardı. Briqada komandirinin adı yadımda deyil. Biz bir neçə nəfər Hacı Əbdülhüseynlə birgə getmişdik. Həmin briqadanın komandiri divardan asılmış böyük bir xəritəyə yaxınlaşıb əməliyyat bölgəsi haqda danışmağa başladı: Biz belə atəş açacağıq, belə edəcəyik, arxadan dəstəyimiz belə olacaq və s.

Sözləri bitəndən sonra briqadanın kəşfiyyat komandiri danışmağa başladı. Hələ çox qızıxmamış birdən Burunsi onun sözünü kəsdi.

– Bağışlayın, bir sözüm var.

Yerindən qalxıb xəritəyə yaxınlaşdı. Hamı kimi mən də təəccüblə baxırdım. Hələ onun növbəsi çatmamışdı.

Birinci briqadanın komandirinə üzünü tutub dedi: «General, siz yaxşı sözlər dediniz, amma canlı qüvvəni haradan idarə edəcəyinizi söyləmədiniz».

Briqada komandiri anteni xəritənin üzərində bir nöqtəyə qoydu.

– Mən batalyonları buradan idarə edəcəyəm.

– Bu, düzgün deyil.

Briqada komandiri təəccübləndi.

– Nə üçün?

– Çünki buradan canlı qüvvəni idarə edə bilməzsiniz.

Bir qədər müzakirə getdi, sonda briqada komandiri nə deyəcəyini bilmədi. Birdən soruşdu: «Bağışlayın, ağa Burunsi, siz döyüşçülərinizi haradan idarə etmək istəyirsiniz?»

Dəqiq yadımdadır ki, onun nə cavab verəcəyinə diqqət kəsdim. Anteni generaldan alıb düz Xəndək dördyolunun üstünə qoydu.

– Mən burada olacağam.

Briqada komandirinin təəccübü bir yana, bizim hamımızın gözlərimiz bərəldi. Əməliyyat İmam Rza (ə) yolundan başlayıb təxminən Bəsrə-Əl-Umarə magistralında bitirdi. Xəndək dördyolu əməliyyatın orta bölgəsinə düşürdü və ondan bir neçə km. aralıdakı mövqelər düşmənin əlində idi. Briqada komandiri dedi: «Mən baş açmıram».

Hacı soyuqqanlılıqla dedi: «Nə üçün?»

– Çünki siz canlı qüvvə ilə hərəkət edəcəksinizsə, əməliyyatın əvvəlində olmalısınız, Xəndək dördyolu isə ortadadır.

– Hər halda, mən bu nöqtədə olacağam.

Həmin gün iclas bitəndə hələ də ağa Burunsinin sözləri haqda düşünürdüm. Nə üçün məhz Xəndək dördyolu?

Əməliyyat günü səhər tezdən ağa Burunsinin əmri ilə bölgəyə girən üçüncü, yaxud dördüncü batalyon biz idik. Uşaqlar yaxşı irəliləmişdilər. Vəliəsr diviziyası bizim solumuzda, İmam Hüseyn (ə) diviziyası da sağımızda idi. Ortada da bizim Nəsr diviziyası yerləşirdi.

İşin xırdalıqlarını görəndən sonra bildik ki, bütün irəliləyişlər Xəndək dördyolunda dayanır. Düşmən bütün qüvvəsini orada mərkəzləşdirmişdi və güclü müqavimət göstərirdi. Dördyolda Burunsini görəndə beynimdən bir fikir keçdi. Həmin iclası və onun sözünü xatırladım. O, canlı qüvvəni dördyoldan idarə edirdi. Aramızda 15-20 metr məsafə vardı. Düşmən güclü atəş yağdırırdı. Yavaş-yavaş müdafiə halından çıxdı və artıq bir neçənci əks-hücuma başladı. Uşaqlar fədakarcasına müqavimət göstərirdilər.

Üç-dörd saat ötdü. Silah-sursatımız tükənirdi. Bir neçə dəfə ratsiya ilə sursat istədik, lakin elə güclü atəş altında göndərə bilmədiklər. Düşmən piyadaları bizim 10-15 metrliyimizə çatmışdılar. Biz onlara doğru əl qumbarası atırdıq. Vəziyyət hər an ağırlaşırı. Nəhayət, geri çəkilmək əmri verildi.

Döyüş qaydalarına uyğun şəkildə geri çəkildik. Son anlarda uşaqların biri qışqırdı: «Vay! Hacı Burunsi!»

Durbinlə baxıb gördük ki, qan içində hərəkətsiz halda yerə yığılıb.

Dedim ki, nə olur-olsun, gedib cənazəni gətirməliyik. Yalnız mən yox, çoxları belə düşünürdülər. Lakin komandir icazə verməyib dedi: «Vəziyyət çox pisdir, yaxınlaşsanız, siz də şəhid olacaqsınız».

Bəlkə də müharibə boyu mənə ən ağır anlar həmin anlar idi. Bir dünya həsrət və kədərlə geri çəkildik.

Şəhid Burunsinin cənazəsi orada qalsa da, pak qanı azad edilmiş digər bölgələrdə mövqelərimizi bərkitməmizə həqiqətən, təsir etdi. Uşaqlar onun şəhidliyindən ruhlanıb çox vəhşiləşmiş düşmənin burnunu ovdular.

Daşsız qəbir

Məsumə Səbukxiz

Yuxudan dıxsındım. Kimsə ucadan ağlayırdı. Bir neçə saniyə özümü itirdim. Yavaş-yavaş özümə gəlib bildim ki, səs zaldan, Əbdülhüseynin yatdığı yerdən gəlir.

Dəhlizə çıxdım. Təxmin edirdim ki, Əbdülhüseyn oyaqdır və dua oxuyur. Yuxuda olduğunu görəndə isə əvvəlcə qorxdum. Sonra gördüm ki, həzrət Fatiməyi-Zəhra (ə) ilə danışır. Əslində, danışmırdı, ağlayaraq dərdləşirdi. Şəhid dostlarının adlarını çəkirdi. Övladı ölmüş ana kimi sinəsinə vurub zar-zar ağlayırdı: «Hamısı getdi, ana can, bəs bizim növbəmiz nə vaxtdır? Axı mən nə etməliyəm?»

Səsi getdikcə ucalırdı. Qorxdum ki, qonşuları da oyadacaq. Tələsik dedim: «Əbdülhüseyn!»

Heç nə dəyişmədi. Bir neçə dəfə ucadan adını çəkdim. Birdən yuxudan oyandı. Bütün üzü yaş içində idi.

- O qədər cəbhəyə getmisən ki, yuxuda da cəbhəni fikirləşirsən.

Birtəhər özünə gəlib narahat halda dedi: «Niyə oyatdın?!»

Təəccüblə dedim: «O qədər ucadan danışırıdın ki, səsin hər yerə gedirdi».

Yorğanı çiyinə atıb otağa girdi. Arxasınca getdim. Bir tərəfdə büzüşüb oturdu. Sanki böyük bir xəzinəni əldən

vermişdi. Daha narahat halda dedi: «Mən Xanım Fatimeyi-Zəhra ilə dərdləşirdim, nə üçün oyatdın?!»

Sanki məsələdən təzə xəbərdar oldum. Qəm-kədər bütün vücudumu bürüdü. Özümü onun yerinə qoyub halını başa düşdüm.

Həmin gecə yuxuda nə gördüyünü öyrənməyə çalışdım, amma bir söz demədi. Məzuniyyəti bitənə qədər də heç nə demədi və cəbhəyə yollandı.

O zaman hamilə idim. Vaxtına 3-4 gün qalmış gəldi. Uşağın dünyaya gəlməsini səbirsizliklə gözləyirdi.

Nəhayət, məzuniyyətinin son gecəsində xəstəxanaya getdik. Məni bir stula oturdub, qəbul şöbəsinə yaxınlaşdı. Bizimlə bir qadın gəlmişdi, o da Əbdülhüseynlə getdi. O, şəhid olandan sonra həmin qadın deyirdi:

«Xəstəxananın işçilərindən biri ağa Burunsiyə dedi ki, qovluq açmalısınız. Ağa Burunsi ona dedi: «Əgər doğuş vaxtı çatıbsa, içəri göndərin, mən tələsirəm».

– Bu nə sözdür, ağa?! Qovluq açılmalıdır, yoxsa yox?!

Ağa Burunsi cibindən təyyarə билетini çıxarıb göstərdi.

– Bax, qardaş, mən cəbhəyə getməliyəm. Əgər işimizi tez yoluna qoysan, Allah sənə kömək olsun!

Elə bildi ki, ərin işini tez həll etmək üçün cəbhədən istifadə edir. Birdən ağa Burunsinin itələyib qışqırdı: «Hamı cəbhəyə getmək istəyir. Nə üçün «cəbhə-cəbhə» deyirsən? Gözlə, gör arvadın nə etmək istəyir».

Mənim oğlum da cəbhədə idi və ağa Burunsinin vəzifəsinin nə olduğunu bilirdim. Öz-özümə dedim ki, indi bu alçağın dərslərini verəcək.

Kobud bir reaksiya gözləyərkən hacı ağa heç nə demədən başını aşağı salıb bayıra çıxdı. Tez yaxınlaşıb yavaşca dedim: «Bilirsən itələdiyin adam kimdir?!»

Kişi üzümə baxdı. Çox təəccüblənmişdi. Dedim: «Yazıq! O indi istəsə, sənin atanı yandırır. Get Allahına şükür elə ki, bunlar kinli adamlar deyillər».

Nəhayət, həmin xanımın sözləri təsir etdi və məni tez əməliyyat otağına apardılar.

Uşaq dünyaya gələndən sonra məni başqa bir otağa köçürdülər. Özümə gələnə qədər bir müddət ötdü. Özümə gələndə anamın yanımda dayandığını gördüm.

– Qızıdır, yoxsa oğlan?

Yorğun üzündə gözəl təbəssüm yarandı.

– Qızıdır, balam.

– Halı necədir?

– Əladır.

Birdən Əbdülhüseyn və onun təyyarə bileti yadıma düşdü.

– Əbdülhüseyn getdi?

– Yox, biletini göndərdi ki, qaytarsınlar.

– Nə üçün?

– Sənə görə. Hirsələnmişəm deyər fikirləşdi ki, hələlik qalsın.

Mənə bundan yaxşı hədiyyə ola bilməzdi. Ürəkdən sevindim.

– Bəs indi haradadır?

– İstəyirdi ki, gecə ikən səni və uşağı evə aparaq, amma həkim qoymadı. İndi gedib ki, məsuliyyətinə dair kağızı imzalasın.

Bir az sonra gəlib yanımda oturdu, gülümsəyib halımı soruşdu. Üzünü anama tutub dedi: «Yaxşı, xala can, Zeynəb xanımı hazırla, Məsumə xanımla birgə aparaq».

Uşağa ad qoyduğunu öyrəndim. Bir neçə dəqiqədən sonra xəstəxanadan çıxdıq. Evə çatanda özü tez yatağa

qaçdı, bir döşək götürüb sobanın yanında sərmək istədi. Anam dedi: «Burada yox, aparın otağa».

– Nə üçün?

– Buraya qonaq gələcək.

Döşəyi sərrib dedi: «Eybi yox, qonaqları o biri otağa apararıq. Zeynəbdən və anasından yaxşı kim var ki, sobanın yanında otursun?!»

Döşəyin üstünə uzandım. Zeynəbi də qucağıma verib dedi: «Sobanın yanında qızıma soyuq dəyməz».

Məsciddən sübh azanının səsi gəldi. Anama dedi: «Xala, get namazını qıl. Sən gələnə qədər mən bunların yanındayam».

Əvvəldən Zeynəbi çox istəməyə başlamışdı. İkinci gecə uşağı bələkdə ayağının üstünə qoydu, ağzını qulağına yaxınlaşdırıb zümzümə etməyə başladı. Uşağın qulağına nə dediyini bilmirəm, ancaq özümə gələndə gördüm ki, çiyinləri tərpənir. Üzü bütün islanmışdı, gözlərindən dayanmadan yaş axırdı. Bir söz demək istədim, amma düşündüm ki, qoy öz halında olsun.

Zeynəbin üçgünlüyündə cəbhəyə getdi. Getməzdən əvvəl dedi: «İnşallah, Zeynəbi hamama aparanda qoymayın kimsə qulağına azan desin».

– Nə üçün?

– Özüm qayıdanda deyəcəyəm.

Zeynəbi bir dəfə hamama apardıq. Onun ömründən 17 gün ötəndə Əbdülhüseyn gəldi. Hələ oturmamış soruşdu ki, uşağı yuyundurdunuzmu?

– Bəli.

– Kimsə qulağına azan və iqamə oxumadı ki?

– Yox.

Oturub nəfəsini dərəndən sonra anama dedi: «Uşağı yenə hamama aparın».

Körpə hamamdan çıxanda günəş batmışdı. Şam namazından sonra Zeynəbi qucağına götürüb sobanın yanında oturdu.

Zeynəbin qulağına nə dediyini bilmirəm, ancaq bilirəm ki, bu, iki saata yaxın sürdü. Elə əvvəldən yavaş-yavaş ağlamağa başladı. Uşağı qucağıma verəndə isə öz köynəyi və uşağın bələyi islanmışdı.

İki gün yanımızda qaldı. Axırncı axşam gəlib dedi: «Tez hazırlaşın, gedirik».

Haraya?

– Bir-iki yerə getmirik, çox yerə gedirik.

Zeynəbi və havanın soyuqluğunu fikirləşdim.

– Mən də gəlirəm?

– Hə, Zeynəb xanımı da aparmalıyıq.

Bir maşın götürmüşdü. Özü sükanın arxasına keçdi və yola düşdük.

Məşhəddə bir neçə qohumumuz vardı. Bir-bir hamısına baş çəkdi. İnqilab məsələləri üstündə onların biri ilə dalaşmışdı, bir neçə il idi get-gəlirəm yox idi. Qərribə idi ki, həmin axşam onun evinə də getdik. Haraya gedirdiksə, Zeynəbi qucağında saxlayıb bir neçə dəqiqə ayaq üstə dayanır, hallarını soruşub deyirdi: «İnşallah, sabah cəbhəyə yollanırıq. Gəldik ki, halallıq istəyək».

Mənim kimi onlar da təəccüblənirdilər. Heç vaxt cəbhəyə gedəndə qohumlarla sağollaşmazdı. Adətən, onlar bizə gəlirdilər. Bu məsələ məni çox nigarən etdi.

Getdiyimiz sonuncu yer həzrət İmam Rzanın (ə) pak məqbərəsi idi. Orada tələsmədi. Arxayın şəkildə gözəl mənəvi ziyarət etdi.

Həmin gecə özüm də başqa bir halda idim və həmişəkindən daha kövrək şəkildə raz-niyaz edirdim.

Ziyarətdən sonra yanıma gəldi.

– Gedək?

– Gedək.

Maşında yalnız mənim eşidəcəyim səslə danışmağa başladı.

– İnşallah, sabah cəbhəyə gedirəm, qayıdıb-qayıtmamağım da bəlli deyil.

Sanki hər an qəm-kədərim artırdı.

- Zeynəbin qədəmləri uğurludur. Bu dəfə daha şəhid olacağam.

Az qaldı məni ağlamaq tutsun. Narahat olduğumu anlayıb güldü.

– Zarafat edirəm. Niyə narahat oldun?! Özün bilirsən ki, Bəm badımcanına zaval yoxdur. Şəhidlik hara, biz hara?!

Uşaqlar yatandan sonra yanına getdim. Dedi: «Bu gecə sizi İmam Rzaya (ə) tapşırıdım. Ağadan istədim ki, hərdən lütf eləsin və sizə baş çəksinlər. Sizin də nə vaxt çətinliyiniz olsa, yalnız imamın yanına gedin. Çalışın şəhərimizə və ölkəmizə qismət olmuş bu böyük nemətin qədrini biləsiniz. Heç vaxt ziyarətdən qalmayın. Bunun özü bir hörmətdir və hörmət saxlamaq vacibdir».

Heç vaxt belə sözlər danışmazdı. Həqiqət olduğunu duyur, amma əsla qəbul etmək istəmirdim.

Sübh namazından sonra getməyə hazırlaşdı. Uşaqları oyatmaq istəyəndə qoymadı. Hər dəfə gedəndə səhər tezdən olsaydı da, uşaqları oyadıb hamısı ilə sağollaşardı. Bu dəfə isə nədənsə oyatmaq istəmədi. Dedi: «Bu dəfə daha dönüş yoxdur!»

Birdən Həsən peyda oldu. Özü oyanmışdı. Sanki atasının sözünü eşidib ağlamağa başladı. Onun ağlamasına biz də ağladıq; mən və anam.

Həmişə gedəndə anam narahat olsaydı, yaxud mən ağlasaydım, gülüb deyərdi: «Əşi, Bəm badımcanına zaval yoxdur. Bundan əlavə, yol üstündə ağlamaq da yaxşı deyil».

Bu dəfə isə mane olmadı, əksinə, dedi: «İndi vaxtıdır, ağlayın!»

Yavaş-yavaş uşaqların hamısı oyandı. Bir-bir öpüb sağollaşdı. Bu dəfə Quranın altından da keçmədi. Yalnız öpüb ziyarət etdi və getdi.

Həmin gün Zeynəbin ömrünün iyirminci günü başlayırdı.

Son dəfə zəng vuranda 1985-ci ilin martı idi, bayrama bir neçə gün qalırdı. Soruşdum: «Nə vaxt gəlirsən?»

Gülüb dedi: «Hələ də soruşursan ki, nə vaxt gəlirəm?! İmam Cavad (ə) şəhid olanda 25 yaşı var idi, mən ondan olduqca çox ömür sürmüşəm. De ki, nə vaxt şəhid olursan, şəhadət xəbərin nə vaxt gələcək».

Məni ağlamaq tutdu. O, dedi: «Zarafat edirəm. Sənə demişəm axı, Bəm badımcanına zaval yoxdur».

Zeynəbi də özümlə qonşuya aparmışdım. Dedi: «Elə et ki, səsini eşidim».

Necə oldusa, onu ağlatdım. Səsini eşidəndə dedi: «Yaxşıdır. İndi arxayın oldum ki, mənim Zeynəbim sağlamdır».

Həzrət Fatimeyi-Zəhranın (ə) ziyarətindən və onunla söhbətindən nəsə dedi, lakin telefonun xışıltısından tam anlamadım.

Söhbətimiz bitəndə dəstəyi yerinə qoydum. Həsən də yanımda idi. Birlikdə bayıra çıxdıq. Qərribə hiss

keçirirdim. Hər şey onun getməsindən danışır, mənse inanmaq istəmirdim.

Bədr əməliyyatından xəbər tutanda hər an zəngini gözləyirdim. Hər bir əməliyyatda imkan olanda zəng vururdu. Özü imkan tapmayanda başqa birini göndərirdi ki, zəng vurub salamat olduğunu desin.

Əməliyyat bitdi. Bugün-sabah edirdim ki, zəng vuracaq, lakin xəbər çıxmadı. Nəhayət, qara xəbəri gəldi...

O, uğrunda əzablar çəkdiyi arzusuna çatmışdı.

Cənazəsi itkin düşdü. Həmişə Allahdan bunu istəyirdi. Hətta vəsiyyət etmişdi ki, qəbrinin üstünə daş qoymayaq və adını yazmayaq. İstəyirdi ki, anası Fatimeyi-Zəhra (ə) kimi onun da qəbri adsız-nişansız olsun.

Və bir bahar günü - 1985-ci ilin 30 mayında ona formal dəfn mərasimi keçirdik.

Əlvida, ata!

Əbülhəsən Burunsi

Hər dəfə cəbhədən qonşumuza zəng vuranda belə olurdu: anamdan dəstəyi alan kimi ağlamağa başlayırdım. Nə edirdimsə, özümü saxlaya bilmirdim. O, deyirdi: «Nə üçün ağlayırsan, oğlum?»

Hıçqıra-hıçqıra deyirdim: «Nə bilim, ağlamağım gəlir...»

Soyuq bir qış günü idi. Birdən qapının zəngi bir neçə dəfə ardıcıl çalındı. Anam yerindən qalxdı, başına çadra atıb həyəətə qaçdı. Mən də arxasınca getdim. Belə olanda bilirdik ki, qonşu qadındır və atam cəbhədən zəng vurub.

Həmişəki kimi əvvəlcə anam danışmağa başladı. Mən başqa ab-havada idim. Kövrəlmişdim, amma əvvəllər olduğu kimi, ağlamaq istəmirdim.

Anamın sözləri bitdi. Dəstəyi mənə verdi. O ana qədər ağlamayacağıma əmin deyildim, lakin atamın səmimi salamını cavabladım, halını soruşdum və onunla danışdım.

Anamın təəccübləndiyi baxışlarından bilinirdi. Özüm də onun kimi təəccüb edirdim. İlk dəfə idi atamla ağlamadan danışdım. Atamın sözləri də əvvəlkindən fərqli idi. O, deyirdi: «Bilirəm ki, artıq Quranı öyrənmişən. Dolabın üstündəki Quran sənindir; yəni hədiyyədir. Orada olsaydım, özüm verərdim, indi ki yoxam, özün götür və həmişə oxu».

Bir az dayanıb sözünə davam etdi: «Mənim kitablarımdan, moizə kasetlərindən və inqilabdan öncəki kasetlərdən muğayat ol. Bunları gərək sən qoruyasan, oğlum, məsuliyyəti sənənin üzərinə düşür».

Bunları nə üçün dediyini bilmirdim. Başqa sözlər də dedi. İndi anlayıram ki, vəsiyyətini edirmiş. Axırda nə vaxt gələcəyini soruşdum. Dedi ki, inşallah, gələrəm.

Sağollaşib dəstəyi anama verdim. O da mənim sualımı verdi: «Nə vaxt gəlicən?»

Atam ona nə dedisə, çox fikrə getdi. Bir az sonra sağollaşdı. Səsindən qəm-kədər yağırdı. Dəstəyi yerinə qoydu və biz bayıra çıxdıq.

- Atamdan nə vaxt gələcəyini soruşanda nə dedi?

- Dedi ki, nə üçün hər dəfə zəng vuranda nə vaxt gələcəyimi soruşursan?! Soruş ki, nə vaxt şəhid olacaqsan.

Anam mənim narahat olduğumu görüb birtəhər güldü və dedi: «Atan zarafat edirdi, oğlum».

Özü də çox narahat idi, amma mənim bilməmi istəmirdi.

Evə qayıdanda düşündüm ki, necə oldu bu dəfə məni ağlamaq tutmadı?

Sirrini bir neçə gündən sonra öyrəndim. Bədr əməliyyatından bir neçə gün sonra atamın şəhid olduğunu dedilər. O zəng son zəngi idi.

Hazır batalyon

Məcid Əxəvan

Bədr əməliyyatına bir neçə gün qalmışdı. Ağa Burunsi məzuniyyətdən qayıdan kimi briqadanı əməliyyata hazırlamağa başladı.

Bir gün komandir çadırında oturmuşduq. Başını aşağı salıb nə işə düşünürdü. Birdən düz gözlərimin içinə baxdı.

– Əxəvan, bu əməliyyat mənim son əməliyyatımdır.

Güldüm.

– Bu nə sözdür, hacı ağa?! Sən saçının tükləri qədər əməliyyatda olmusan, gərək hələ də olasan.

– Yox, son əməliyyatdır.

– Sən həmişə şəhadətdən danışsın.

Bir az dayandım, xüsusi tərzdə dedim: «Əgər Allah eləməmiş, sən getsən, uşaqlar nə edərlər?»

Arxayın və soyuqqanlı idi.

– Bunların hamısı sözdür. Mən elə bir şey gördüm ki, bu əməliyyatın sonuncu olduğunu bilirəm.

Ondan sonra da bir-iki dəfə belə xəbərlər verdi. Onun əhval-ruhiyyəsinə bələd idim. Düşündüm ki, hacı bu məsələ üzərində çox dayanır, birdən həqiqətən də...

Bir gün mənəvi halda olanda onu kənara çəkib soruşdum: «Hacı, nə olub ki, elə şəhadətdən danışsın?»

Üzümə baxdı. Sözümə davam etdim: «Doğrusunu de görüm, nə olub?»

Birdən onu ağlamaq tutdu. Çox bərkədən və hıçqırtı ilə ağlayır, çiyinləri də tərپənirdi.

– Bir neçə gün öncə anamı yuxuda gördüm.

Məqsədi həzrət Fatimeyi-Zəhra (s) idi. Komandir çadırını göstərdi.

- Bu çadırda yatmışdım. Mənə buyurdu ki, gərək gələsən.

Nigaran baxışlarımı üzünə zillədim.

- Hacı ağa, bəlkə Fatimeyi-Zəhranın (s) məqsədi müharibədən sonra olub?

- Yox, belə deyil. Mən bu əməliyyatda şəhid olacağam.

Mat-məəttəl qalmışdım. Düşünmək belə istəmədiyim yeganə şey onun getməsi idi. Bir qədər sakitləşdi.

- Əminəm ki, bu dünyada yaşamağa ayrılmış möhlətim bu əməliyyatda bitir. Artıq getməliyəm.

Əminliklə danışdı. Mən də əmin oldum ki, bu əməliyyatda mütləq şəhid olacaq.

Həmin gün mənə bir neçə iş tapşırırdı. Yadımdadır, əməliyyata iki-üç gün qalırdı. Təxmin etdim ki, harasa getmək istəyir. Soruşanda dedi ki, saçını qısaltacağam.

Heç vaxt əməliyyatdan öncə saçını qısaltmazdı. Bu, mənim iztirabımı bir qədər də artırırdı.

Qayıdanda gördüm ki, həm saçını, həm də saqqalını azaldıb.

Əməliyyat gecəsi hamama getdi. Qayıdanda əynində təmiz forma vardı. Ətir də vurmuşdu. Cəbhədə, özü də əməliyyatdan öncə Sepahın formasını geyinib özünə belə baxması ilk dəfə idi. Həmişə Bəsic formasında olardı. Təəccüblə ona baxırdım.

- Hacı ağa, nə olub?

Gülümsədi.

- Sən ki bilirsən, niyə soruşursan?

Çox narahat oldum. Elə bilirdim ki, mühüm bir şeyi itirməkdəyəm. Əməliyyat yaxınlaşdıqca qəlbimin döyüntüsü artırırdı.

Bədr əməliyyatı, xüsusən də onun suya aid hissəsi çox çətin əməliyyatlardan idi. Su ilə 30-40 km. yol getmişdik. Dəclə və Fəratın o tərəfində həssas bir yolda yerləşdik, oradan da Xəndək dördyoluna tərəf irəlilədik və iraqlıları geri qovduq. Düşmənin sözün əsl mənasında quduz itə dönmüşdü. Var qüvvəsini toplayıb dördyolu almaq, sonra da həmin həyatı yolu ələ keçirib bizi suya tökmək istəyirdi.

Çatışma hər an şiddətlənirdi. Bütün əməliyyat boyu başı üzülmüş bir quş kimi idim, bir an da rahat olmurdu. Hər an hacının şəhadətini gözləyirdim. Onun şəxsiyyəti mənim üçün önəmli idi, nə vaxt və necə gedəcəyini bilmək istəyirdim. Həmişə onun yanında idim. Vəzifəm də bunu tələb edirdi.

Döyüşün qızğın çağında birdən üzünü mənə tutdu.

- Əxəvan, get, arxadan hazır batalyonu gətir.

Sanki başıma bir qazan qaynar su tökdülər. Cəld dedim: «Hacı ağa, bu vəziyyətdə?!»

Bütün vücudumla əmrini dəyişdirməsini istəyirdim. O dedi: «Əgər batalyonu gətirməsən, bu ağır əks-hücumlara görə uşaqların işi çox çətinləşəcək».

Düşmənin tərəf baxdı.

– Get, batalyonu gətir.

Batalyonu gətirmək - 30-40 km. qayıqla gedib quruya çatmaq, ondan sonra motosikletə minib qarnizona getmək, sonra da həmin yolu bir batalyon adamla qayıtmaq demək idi. Bunun özü ən azı üç-dörd saat vaxt istəyirdi. Qərribə bir hissə məni hacıdan ayrılmağa qoymurdu. O isə mənə baxıb cavab gözləyirdi. Çarəm yox idi; sağollaşib yola düşdüm.

Tez özümü suya çatdırıb bir qayığa mindim. Ən yüksək sürətlə suyu yarıb irəliləyirdim. Hər an hadisə baş verə

bilərdi, lakin ixtiyarım əlimdə deyildi. Sanki bütün vücudum o olmuşdu. Əmin idim ki, nəşə baş verəcək. Çox tez onun yanına qayıtmaq istəyirdim.

Özümü estakadaya necə çatdırdığımı və bunun nə qədər sürdüyünü bilmədim. Orada mənə bir motosiklet hazırlamışdılar. Üstünə atılıb qaz verdim. Qarnizona çatanda batalyon hazır vəziyyətdə idi. Həmin yolla qayıdıb suyu keçdik. Uşaqları sıraya düzdüm, magistral yola doğru, oradan da dördyola yollandıq.

Bütün vücudumu gərginlik sarmışdı. Dördyola iki-üç kilometr qalırdı. Batalyonun önündə qaçırdım. Birdən diviziyanın uşaqlarından biri önümü kəsdi, düşmən atəşinin gurultusu altında qışqırdı: «Haraya gedirsən, Əxəvan?»

– Bu nə sualdır?! Dördyola gedirəm.

– Olmaz! Bundan o yana getmək olmaz!

Gözlərim az qala hədəqəsindən çıxacaqdı.

– Niyə?

– İrəli olmaz! Düşmən dördyolu tutub.

– Necə yəni dördyolu tutub?! Hacı oradadır, Ərfəi oradadır, Vəhidi oradadır.

Başını aşağı salıb narahat halda dedi: «Hamısı getdi».

– Necə yəni hamısı getdi?! Əşi, zarafat eləmə, hacının özü dedi ki, get batalyonu gətir.

Yarım saat öncə hamısı getdi. Nə qədər israr etdiksə, geri çəkilmədilər. Son ana qədər dördyolu saxlayıb müqavimət göstərdilər. Düşmən çox itki verdi. Onların vurduqları tanklar hələ də yanır, amma... indiyə ya şəhid olublar, ya da əsir düşüblər.

Özümdə deyildim. Qışqırdım.

– Necə yəni əsir düşüblər?! Məgər hacı əsir düşən adamdır?!

Bir anlığa qüvvəmi toplayıb dördyola sarı qaçmağa başladım. Bir neçə metr getməmiş mənə arxadan tutdu. Əlindən çıxmaq üçün özümü yerə-göyə vurub deyirdim: «Mənə burax. Heç olmasa, cəsədini gətirmək lazımdır ki. O, Hacı Burunsi idi, başa düşürsən, Hacı Burunsi!»

Getməyə qoymadı, zorla saxlayıb dedi: «Ağa can, heç bir yol yoxdur. İrəliyə getsən, özün də şəhid olacaqsan və belə şəhadətin heç bir faydası olmayacaq».

Bir neçə dəfə əlindən çıxdım, ancaq qaça bilmədim. İki-üç nəfər də köməyə gəldi və mənə arxaya apardılar. Mən isə sanki əbədiyyətə qədər sakitləşməyəcəkdim.

Bu əsnada Əli Qanei oraya gəldi. Dördyoldan qayıdan sonuncu adam idi. Yanına qaçdım.

– Əli, vəziyyət necədir?

Ağır şəkildə və qəhər içində cavab verdi: «Hacı getdi». Səsimi qaldırdım.

– Özün gördün?

– Hə, özüm gördüm.

Əmin olmalı idim.

– Hacı necə gördün? Hansı paltarda idi?

Yorğun və əsəbi halda dedi: «Ağa, özüm gördüm, əynində Sepahın forması vardı. Mən istehkamdan gəlirdim, iraqılılar da arxamca gəlirdilər. İstehkamdan enən kimi bir şəhidin yerdə qaldığını gördüm. Hacı Burunsiyə çox oxşayırdı. Çevirəndə gördüm ki, özüdür. Vəhidi də bir neçə addım o tərəfdə yerə yıxılmışdı.

Kimsə soruşdu: «Əminsən ki, şəhid olmuşdu?»

– Hə, əminəm. Bədəninin bütün sol tərəfi raket qəlpələri ilə dolu idi. Əsla hərəkət etmirdi. Məlum idi ki, yerindəcə şəhid olub, yəni heç bir ağrı çəkməyib.

Bəlkə də diviziyada ən mühüm vəzifə Qaneinin üzərinə düşmüşdü. Sözü sənəd idi. Az sonra bütün diviziyaya qəm-kədər çökdü.

Həyatı kimi şəhadəti də böyük iş gördü. Uşaqlar psixoloji sarsıntı keçirmək yerinə daha da ruhlanıb deyirdilər: «Dişimiz-dırnağımızla olsa belə, bu yolu qorunmalıyıq!»

Bizim bütün get-gəlimiz həmin 10-15 metrlik yoldan idi. Onu əldən versəydik, məğlubiyyətimiz qaçılmaz olacaqdı. Düşmən bütün qüvvəsini toplayıb bizi suya tökməyə çalışırdı. Hücumu hər an şiddətlənirdi; helikopterlə vururdu, top və raketlərlə atəş açırdı. Bir an da dayanmadan sağ-soldan əks-hücuma keçirdi. Lakin uşaqlar yolu qorumaqda ısrarlı idilər. Onlar deyirdilər: «Bu yoldan ötrü Şəhid Burunsinin qanı tökülüb».

Hazır batalyonu gətirməyin səbəbini onda anladım. Gecəyə qədər bütün əks-hücumları dəf etdik. Gecə düşmən yorulub dayandı.

Uşaqlarımız sanki yeni cana gəlmişdilər. Şəhid Burunsinin və digərlərinin cəsədlərini gətirmək istəyirdilər, lakin komandirlər icazə vermədilər. Məsələ böyüdü və diviziya komandiri ilə əlaqə yaratmalı olduq. O, dedi: «Əsla məsləhət deyil. Düşmən indi sizi gözləyir, bilir ki, dördyolda bir neçə şəhidiniz var. Əgər getsəniz, yalnız şəhidlərimizin sayını artırmış olacaqsınız».

Çətin olsa da, razılaşmaqdan başqa çarəmiz yox idi.

Ertəsi gün bir neçə əsir tutduq. Onları dindirəndə diviziya komandirinin haqlı olduğunu bildik. Onlar həm pulemyotlarla bizi gözləyirdilər, həm də cəsədlərin ətrafına mina düzmüşdülər. Yəni minanı basdırmağa vaxt tapmayıb, eləcə yerin üstünə tökmüşdülər. Allah ona

rəhmət eləsin! Dəfələri dəyirdi ki, anam Fatimeyi-Zəhra (ə) kimi qəbrimin gizli qalmasını istəyirəm.

Arzusu həyata keçdi. İki-üç aydan sonra müqəddəs Məşhəddə simvolik dəfn mərasimi keçirdik.

Unudulmaz gecə

Məsumə Səbukxiz

Az maaşla ev saxlamaq çox çətindir. Əbdülhüseynin şəhadətindən on bir il ötürdü. Bir neçə uşaq böyütmək mənə ağırlıq edirdi. Özümə gələndə gördüm ki, qohum-qonşulara nə qədər borcum var. Elə şəraitdə bayramın yaxınlaşması da çox çətin idi.

Günlər ötürdü. Borcların fikri bəzən bütün beynimi məşğul edirdi. Bəzi borclar Şəhid Burunsinin özünün idi. Şəhid fondu onları öhdəsinə götürmədi. Nə qədər qənaət edirdimsə, yenə də olmurdu. Özümüzü zorla idarə edirdim, o ki qala borcları verəm. Bir gün çarəsizlik məni İmam Rza (ə) behiştə məzarlığına apardı. Şəhid Burunsinin simvolik qəbri üstünə getdim, oturub dərdləşməyə başladım. Ona dedim: «Məni bu qədər uşaq və problemlə tək qoydun. Hər şeydən çox borclar məni sıxır. Əgər birtəhər bu borclardan xilas ola bilsəm, çox yaxşı olar».

Onunla çox danışdım, məzarı başında çox ağladım. Yalnız borclardan qurtulmaq üçün bir səbəb axtarırdım. Qayıdanda məndə qərribə yüngüllük yarandı.

Bir həftə sonra, 1996-cı ilin novruz bayramında uşaqlarla evdə oturmaşduq. Birdən zəng çalındı. Dedim ki, cəld evi səliqəyə salın, yəqin qonaqdır.

Həsən gedib qapını açdı. Qayıdanda halı çox dəyişmiş, özünü itirmişdi. Mızıldayaraq dedi: «Ağla!»

Mat-məəttəl qaldım. Elə bilirdim ki, nəşə bir hadisə baş verib. Tez bayıra çıxdım və gördüklərimdən həyəcanım daha da artdı.

Gözlərimə inanmırdım. Böyük Rəhbər həyət qapısından içəri girirdi. Çox səmimi və mehriban şəkildə salam verdi. Dilim topuq vura-vura salamını aldım. Qapının önündən çəkildim və vəsvəgəlməz həyəcanla onu içəri dəvət etdim. O, bir neçə nəfərlə birgə içəri girdi, digər mühafizəçilər isə həyətdə və küçədə qaldılar.

İnqilab rəhbərinin xəbərsiz və təmtəraqsız gəlişi həm gözlənilməz idi, həm də inanılmaz.

Təxminən bir saat bizdə qonaq oldu.

O axşam o, Şəhid Burunsi ilə xatirələrindən birini - Zahidanda sürgündə olarkən Şəhid Burunsinin onun yanına getməsinə danışdı. Uşaqlar həvəslə dinləyir və həzz alırdılar. Ağa bir-bir hamısının halını soruşdu və hər birinə tövsiyələr verdi.

Cürətlə deyə bilərəm ki, o anlarda uşaqlar nəinki yetimlik hissi keçirmir, hətta özlərini mehriban bir atanın yanında çox rahat hiss edirdilər.

Həmin unudulmaz gecədə söhbət əsnasında təsadüfən, bizim problemlərimizdən söz düşdü. Borc məsələsi yadıma düşdü və onu Böyük Rəhbərə bildirdim. Problem düşündüyümdən də tez həll oldu.

İzdivac

Məsumə Səbukxiz

Əbdülhüseynin şəhadətindən 13-14 il ötür. Onu dəfələrlə yuxuda görmüşəm. Xüsusən də problem yarananda yuxuma girir. Bu məsələ o qədər adət halına düşüb ki, onu yuxuda görməyincə problemin həll

olunmayacağına şübhəm qalmır. Uşaqlar da buna inanırlar.

1997-ci ilin yayında üçüncü oğlum Mehдинin izdivac məsələsində qarşıya bir neçə problem çıxdı. Bu problemlər bizi çox narahat edirdi.

Qız evi ilə bütün söhbətləri edib razılaşmışdıq. Nikah mərasiminə üç-dörd gün qalırdı. Uşaqlar bir neçə gün öncədən hər səhər yuxudan oyanan kimi başımın üstünü alıb soruşurdular: «Atanı yuxuda görmədin?»

Özüm də narahat halda deyirdim: «Yox, görmədim».

Onlar da əminliklə deyirdilər: «Onda bu izdivac baş tutmayacaq».

Hələ problemlərlə məşğul idik və onların aradan qalxmasına ümidimiz yox idi.

Nikah mərasimindən iki gecə öncə nəhayət, Əbdülhüseyni yuxuda gördüm. Çox gözəl bir otaqda oturmuşdu, uşaqlar da yanında idilər. Elə gözəl yer ömrümdə görməmişəm. Əbdülhüseynin önündə yazılı bir vərəq vardı. Vərəqə nəzər saldı və birdən aşağısını imzalayıb uşaqlara göstərdi.

Qalxıb otaqdan getmək istəyəndə dedim: «Uşaqların əlindən qaçmaq istəyirsən?»

Gülüb sakitcə dedi: «Yox, qaçmıram».

Yuxudan oyandım. Səh azanına az qalırdı. Tez uşaqları yuxudan oyadıb dedim: «Atanızı yuxuda gördüm».

Tez başıma yığışdılar. Çox sevinib deyirdilər: «Xoş halına! De görək nə gördün?»

Vərəq və imza məsələsini danışdım. Sevincək dedilər: «Onda bu izdivac baş tutacaq, daha narahat olmağa dəyməz».

Həqiqətən, narahatlığımız bitdi. Ondan sonra problemlərin necə həll olunduğunu bilmədim. Bir də gözümü açanda nikah şöbəsində idik. Mehdi ilə yeni gəlinin nikah əqdi oxunurdu.

Şəhidin duası

Məsumə Səbukxiz

Hüseynlə böyük qızım imtahanndan kəsilib ali məktəbə qəbul ola bilmədilər. Dost-düşmən arasında hərdən deyirdilər: «Bunlar şəhid övladıdır, imtiyazları da var, bununla belə, qəbul ola bilmədilər».

Bəziləri də hamının işinə müdaxilə etməyi sevir, tənə vurur və sözləri ilə bizi incidirdilər.

Çox narahat idim. Uşaqlar məndən də çox əziyyət çəkirdilər. Çox çalışmış, amma universitetə girə bilməmişdilər. Növbəti ilin imtahanlarına da ümidləri yox idi.

Həmin ərəfədə bir cümə axşamı Şəhid Burunsinin məzarını ziyarətə getdim. Fatihə oxuyub bir qədər qəbrin yanında oturdum. Onun ruhu ilə dərdləşir, yavaşca danışardım.

Gəlmək istəyəndə uşaqların imtahanndan qəbul olmamalarından və bəzilərinin vurduğu tənələrdən gileyləndim. Ona dedim: «Sən Zeynəbin canı, sənin yerin yaxşıdır, Allahdan istə, həzrət Fatiməyə (ə) təvəssül elə ki, uşaqlar bu il qəbul ola bilsinlər».

Öncəki təcrübələrimə əsasən, duamın təsirsiz qalmayacağına əmin idim. Qərribə idi ki, bir müddətdən sonra uşaqların imtahanndan keçməyə ümidləri olduqca çoxaldı, çox həvəslə və yorulmadan dərs oxumağa başladılar.

Növbəti imtahanlarda hər ikisi qəbul oldu, özü də yüksək balla. Həm də hər ikisi Məşhəd universitetinə düşdülər.

Bunu yalnız şəhid duasının nəticəsi hesab edirəm.

Rəşadətli İslam komandiri Hacı Əbdülhüseyn Burunsinin vəsiyyətnaməsindən hissələr

Mən bu yolu şüurlu şəkildə getmiş və şüurlu şəkildə davam etdirmişəm. Ümidvaram ki, Allah yolunda atdığım addımlar Onun tərəfindən qəbul olunsun və O, bizi cəhənnəmə alovundan xilas etsin.

Övladlarım! Quranı yaxşı dinləyin, bu səmavi kitabı həyatınızın sərlövhəsinə çevirin. Qurandan kömək alın, İmam Mehdiyə (ə) təvəssül edin.

Quran ayələrini həmişə zümzümə edin ki, şeytan sizə bata bilməsin.

Ey nadan insanlar! Ey şəhadətin nə olduğunu bilməyənlər! Mütərəqqi cəmiyyətdə şəhidlərə «ölü» sözü dil və düşüncələrdən çıxarılmalı, onların həyatı təntənə ilə yad olunmalıdır: «Əksinə, diridirlər və Rəblərinin yanında ruzidən bəhrələnilər». (Ali-İmran, 169)

Komandirlik mənə görə, üstünlük deyil. Dedilər ki, bir şəriət vəzifəsidir və görə qəbul edəsiniz. Mən də «Allaha, Peyğəmbərə və özünüzdən olan əmr sahiblərinə tabe olun» (Nisa, 59) göstərişinə əsasən, qəbul etdim. Yaxşı işlərə dəvət və pis işlərdən çəkəndirmə zamanı heç şübhəsiz, nadan insanlardan etiraz görəcəksiniz. Buna dözüün və iradəyinizdə möhkəm olun.

Mündəricat

Birinci çapın müqəddiməsi.....	4
Həyatı	6
Ən yaxşı dəlil	7
Cənab polkovnikin villası	8
Burunsinin nakam Fatiməsi və bir gecənin sirri.....	13
Gənclərə nəsihət	25
Zahidan səfəri.....	26
Soyuq hava	29
Şanapipiyin ağzındakı suyu.....	30
Edam hökmü	32
Püşkatma	41
Hiylə.....	43
Əsl mələk.....	44
Müstəsna ev.....	45
Allah yolunda nəzir	52
«İki» qiyməti	53
Dönüşsüz əməliyyat	55
Həzrət Fatimənin (ə) nəzəri.....	58
Yemək növbəsi.....	59
Qızıl üzük	60
Son arzu.....	62
RPG manqa başçısı.....	63
İlahi nüsxə	64
Hacıya salam	66
Məcburi çıxış.....	68
Yüz huri.....	69
124-cü briqada.....	70
Mer işi	73

Namaz halı.....	74
Meyvə hamıya.....	75
Komandirlik etibarı	76
Kuşkun yumşaq torpağı və Burunsinin yadigarı	77
Komandirlik	91
Tor çırağı	93
İmam Rzanın (ə) lütfü	95
Bir damla göz yaşı.....	96
Həcc ziyarətinin xərci.....	100
Şəxsi hədiyyələr	102
Beytülmal şamı.....	104
Paltaryuyan maşın	106
Mənim ailəmin payı	108
Ağır şərait.....	109
Boş qutular	110
Xüsusi palata	112
Yeni gödəkcə.....	113
Atasının vəfatı	115
Giley.....	116
Qərəz və mərəz.....	117
Allaha görə dostluq	118
Özünü görməzlik	120
Kiçik bir vəzifə.....	121
Cərrahiyyə, yoxsa döyüş əməliyyatı?.....	125
Mükaşifə.....	126
«Həft dəhanə» körpüsü.....	127
Düzgün tərbiyə	130
Bir təvəssül.....	141
Partlamayan minalar.....	142
İlk adam.....	145
Sonuncu adam	148
Narincəki təpəsi.....	150

Baldan şirin	154
Xüsusi təyinatlılar	155
Vaveyla səhrası	180
Onun kəfəni	184
Həyat alını	185
Xəndək dördyolu	186
Daşsız qəbir	190
Əlvida, ata!	197
Hazır batalyon	199
Unudulmaz gecə	205
İzdivac	206
Şəhidin duası	208
Rəşadətli İslam komandiri Hacı Əbdülhüseyn Burunsinin vəsiyyətnaməsindən hissələr	210